

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XX. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1890. Augusztus 7.

32. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarútea 9. sz.*

A papi fizetések javításáról.

(Folytatás.)

Én ezen fizetés-emelkedéseket készséggel elismerem, sőt a forrásokat is kimútatom, melyekből legnagyobb részben, a javulások származtak.

1882-ben a kameratikum ügye rendeztetvén, ez uton javult a papi fizetés 10,641 frt. 75 krral.

Igazgató-Tanácsunk az új felvételnél a kanonika jövedelméül az állam által újabban tett katasztrális munkálatok alapján vétette fel az állam érdekében magasra csigázott katasztr. tiszta jövedelmet, s e mellé hozzá vette a földadót s ez okozta a második emelkedést. (Ez alapon, az én fizetésem is, csupán az adó hozzávétele által, 47 frt és 51 krral növekedett.) Hát ha még hozzá vesszük a 33% általános jövedelmi pótdadót, a 25—50% községi pótdadót, a közeledő 10% közmunkaadót, s némely helytt az 5% iskolai pótdadót: szinte repes a szive örömeiben a kanonika jövedelmet élvező papnak, midőn látja jövedelmének ily gyors emelkedését a papiroson; de bizony ebből nem telik kenyérre. De hogy a papi fizetéseknek ily módon való növekedése nem felel meg a valóságnak, erre nézve bátor leszek egy pár példát felhozni.

Van itt Rápolton egy 31 hold 1115 □ öl területű nemesi birtok, melynek katasztr. tiszta jövedelme 167 frt 36 kr, földadója 42 frt 67 kr, általános jövedelmi pótdadó 12 frt 90 kr, községi pótdadó 9 frt 39 kr. Ha ezen birtok az én kanonikámat tenné, akkor jövedelmem fel volna véve 232 frt 32 krra. A birtok tulajdonosa pedig így számít: Haszonbér 150 frt. Ebből lehuzva az összes adókat, a mi 64 frt 96 kr, marad tehát tiszta jövedelem 85 frt 4 kr.

Ime, egy másik példa. Egy közeli községben, vasut mentén, kissé emelkedett térhelyen levő 47 hold 376 öl egy tagba tagosított birtokot egy vásárló megvett, dobszó mellett, 2001 frton. Ha ez a birtok papi kanonika lenne, az oda való pap jövedel-

méül fel volna véve katasztr. tiszta jövedelem 134 frt 62 kr., földadó 34 frt 32 kr., általános jövedelmi pótdadó 10 frt 50 kr., községi adó 5 frt 67 kr., s így tenne a jövedelem összesen 185 frt 11 krt. A tulajdonos pedig így számítja jövedelmét: Haszonbér 100 forint. Ebből, az adók levonása után marad tiszta jövedelem 49 frt 51 kr.

Azt hiszem, ezen két példából elég világosan kitünik, hogy a kanonika jövedelme igen magas árban van fölvéve. Ezeket a valóságra redukálva, legyen szives Bodor Antal ur, mutassa ki azt a nagy fizetés-emelkedést. Én részemről nem igen tudok olyan papi állomást, a hol a kepefizetők, a már egyszer megválasztott papnak fizetését fölemelték volna, sőt ellenkezőleg, sok helyen látom azon törekvést, hogy ha lehet, a fizetést alább szállítsák. Pedig, a jelek intenek a fizetések emelésére. A közelebb lefolyt munkás mozgalomnak előbb-utóbb meglesz az eredménye, a munkások helyzetének javulása, ennek pedig természetes következménye leend minden iparcikk megdrágulása, szóval, a megélhetés nehezebbé tétele. S ha most se tudunk élni csekély fizetésünkben, hogy élhetünk, vagy élhet a jövő pap-ság majd akkor?

Látok mozgalmat a kepe megváltására, a teher lerázására, de a fizetés emelésére alig s ez indított éppen a kényszerhelyzet megteremtése által való fizetés-javítási mód indítványozására, mire egy nyilatkozat is befolyással volt.

1888-ban beszolgáltam egy szomszéd egyház-községbe. Többek között, előhoztam egy barátomnak, hogy ott is jó volna a papi fizetésen javítani, mire ezt a feleletet kaptam: «az nálunk könnyü dolog; mihelyt akarunk, azaz, szükségét látjuk, kiszakitunk a pascumból (így nevezte a közlegelőt) vagy 10 holdat s ennek a jövedelme egyelőre elég lesz a papi fizetés javítására.» De azért nincs a 10 hold kiszakítva, s azt hiszem, nem is lesz, míg a kényszerhelyzet elő nem álland.

Midőn azt irtam: «a felsőbb hatóságok nem tettek mindenütt eleget a fizetések feljavítása érdekében»: különösen két esetre hivatkoztam, u. m. Hátszegre és Brádra vonatkozólag.

Hátszegen az egyház 1000 frtra javította a fizetést. Egyházmegyei közgyűlésünk nem emelkedett fel az egyenlőség magasztos eszméjére, s nem mérte úgy a fizetést, mint Bodor Antal ur összemérte a titkári 900 frt, vagy tán a kolozsvári 3-ik és 4-ik pap fizetését a hátszegi pap fizetésével, s ezekből kiindulva, azon következtetésre jut, hogy ha ezeknek elég 900 forint, akkor a hátszeginek is elég 1000 forint. A mi közgyűlésünk tagjai ilyen formán vélekedtek az irás szavaival: «közületek pedig ne nézze ki-kicsak a maga hasznát, hanem inkább nézze a másokét.» A mi közgyűlésünkben a 207 frt fizetéssel bíró rákosdi, a 309 frttal bíró alpestesi, a 327 forintos n. klopotvai, a 394 frtos bácsii s a többi csekély fizetésű papok összehasonlításaikat ilyen formán tették: «ha nekünk nincs, legyen legalább annak. Van miből; megkívánja az exponált hely; megérdemli a pap», tehát, közgyűlésünk megváltoztatva az egyházközség határozatát, a papi fizetést a kanonika jövedelmen kívül, 1200 frt készpénzben állapította meg. Igazgató-Tanácsunk pedig a másodfoku határozatot megváltoztatta s a fizetést 1000 forint készpénzre redukáta.

A második eset a brádi. Brádon a fizetés felemelésére vonatkozó kérés a következő jövedelmi kimutatással terjesztett be. Brádi egyház bevétele 1889-ben 6929 frt 13 kr.; kiadás 1889-ben 6181 frt 92 kr.; pénztármaradék 741 frt 21 kr.

Megjegyzendő, hogy a kiadásba benn foglaltatik az aradi takarékbba elhelyezett 800 frt, s így 1889-ben felesleg volt 1547 frt 21 kr.

Azt hiszem, hogy ezen számadat elég élesen igazolja azon állításomat, hogy a brádi pap fizetését fel lehetett volna emelni. Bodor Antal ur hivatkozik ugyan arra, hogy a nyugalmazott pap halála után javulni fog a pap fizetése. Ez mind igaz, csakhogy meszsze leszsz. A ki látta a nyugalmazott lelkészt ezelőtt 25 évvel, és látja most, azt fogja mondani, hogy az a negyed század nyom nélkül repült el felette, s rendes körülmények között még negyed századocskát jósol neki. Addig hát várhat a lelkész fizetés-javításra, mert az egyháznak, ha volna, sincs miből, s tűnődhetik azon, hogy miből nevelteti gyermekeit,

mert az a 600 forint nem elég arra, hogy abból gyermeket is neveltessen más városban levő iskolában.

(Vége következik.)

Péter Albert,
n.-rapolti ref. pap.

A tanítók nagy-gyűlése.

(Felkérésre közöljük.)

Magyarország néptanítói hosszú 12 év letelte után ismét nagy-gyűlést tartanak Budapesten Szent István napján. 22 ezer tanító, 4000 tanítónő, 100 kiseddévónő s mintegy 2000 a népoktatásügy iránt hivatalosan is érdeklődő képezdei tanár, tanfelügyelő, árvaatya, nevelő s hitoktató, egyszóval, közel 30,000 oly egyén, kik a magyar nemzet kulturális fejlődésének nemes munkájában tetteleg résztvesznek, küldik el legkiválóbb tagjaikat erre az egyetemes gyűlésre, a melyen, mint az előbbeni hasonló gyűléseken is, bizonyynyal nem fognak hiányozni más lelkes férfiak sem, kik átérzve a népoktatás ügyének nagy fontosságát, mindenkor megjelennek ott, a hol közoktatásügyünk fejlesztésének legfontosabb tényezői összegyűlnek, hogy aggódó orvosok gyanánt meg-megtapintsák azt az üteret, mely százados küzdelmek között elgyengült s ellenségektől körülvelt nemzetünk megizmosodásának, a századunkban már mindenhatóvá lett népműveltségnek lüktetéseiről tesz tanuságot.

Közmondásossá lett már hazánkban a tanítók szomorú anyagi helyzete, alkotmányos életünk kezdetétől szakadatlan sorozatban hangzik fel a panasz, hogy külföldi lovakért százezreket s a katonaság fegyvereinek javítására milliókat adunk évenként, míg a népoktatásügyre fordított összegeknek egy pár ezer forinttal emelése is nagy erőfeszítésbe kerül. Mindamellet, ki merészeli állítani, hogy az a napfény, melyet egykor b. Eötvös József felgyulasztott, s mely a népoktatásügy fontosságát oly közérthetővé tette, ma már halványodik s a nemzet jobbjai már közönyösesek lettek iránta? Nem. Nehéz politikai s társadalmi viszonyaink között akarunk ellenére vergődünk gyakran nem kedvelt utakon, de nincs többé senki, ki a nemzet zömének művelését ne tartsa nemzeti feladatnak s nem lesz többé oly időszak, midőn kicsinylőleg beszéljenek az iskolák hatalmáról.

Lélekemelő példája ennek az emelkedett köztudatnak a tanítók egyetemes gyűlése is. Az ország kormánya, fájdalommal bár, de megkötött kezekkel tagadta meg azt a pár ezer forintot, mely a gyűlés rendezésére szükséges volt; felkelt a művelt társadalom s pár hét alatt krajcáros adakozásokból összegyűlt ez az összeg teljesen. Volt-e valaha Magyarországon gyűlés, melynek céljaira egyesek annyit adakoztak? Nem az első eset-e az, hogy a kormány vezérférfiai, egy gróf Szapáry Gyula s gr. Csáky Albin, mint magán emberek, saját filléreikkel igyekezzenek pótolni azt, a mit mint kormányférfiaknak meg kellett tagadniok? A közszellem hatalma az, azé a közszellemé, mely ma már világosan tudja, hogy a nemzetlét varázsereje a közművelődés s melynek hatalma alatt mély értelműnek tűnik fel koszorús irónknak, Jókainak ismert mondása: «Magyarországot még egyszer meg kell hódítani, s e nagy feladat a néptanítókra vár.»

Lázasan működő korunkban napról-napra következnek a gyűlések s az egyetemes gyűlések sem tartoznak a ritkaságok közé. Sokan látszólag méltán kérhetnek tehát: vajjon, nem tulságos-e ez a nagy zaj egyetlen gyűlésért s nem egyesek, habár jóakaratu túlbuzgalma idézte-e elő azt az áldozatkészséget is?

Vannak korszakok, midőn hazánkban felgyulad a szalmaláng, de az a tartós érdeklődés, melyet a társadalom az egyetemes tanítógyűlések iránt mutat, a nép tagadhatatlan politikai ösztönének eredménye, annak az ösztönnek, mely egykor a rabszolgaság napjaiban az Akadémia alapításával s Kazinczy-ünnepekkel, tisztán társadalmi uton, egy nagy lépést tett előre, melyet azontúl a hatalom birlalói sem ignorálhatnak többé, annak a politikai ösztönnek, mely feljajdult a nemzeti zászló megsértésekor s mely a Kossuthok és Deákok nagy műveit diadalra juttatta.

Sokat írhatnánk az egyetemes tanítógyűlések működésének gyakorlati sikereiről. Elmondhatnók, hogy ezek teszik általánossá a tanítók önszegélyző törekvéseit, az Eötvös-alapot, árvaházat, melyek ma annyi jótékony-ságot gyakorolnak; ezek tették lehetővé a tanítói nyugdíjalapot, mely ma, keletkezése után 15 évvel, már 8 millió forint felett rendelkezik; ezek hívták fel a közfigyelmet a magyar nyelv tanításának szükségességére, a népkönyvtárak fontosságára, a hitoktatás reformjára s más fontos kérdésekre. De ha mindezt elmondanánk is, nagyon keveset állítanánk, mert ugyanezeket az egyes tanítóegyletek s a szépen virágzó tanügyi sajtó is felkarolták. Az egyetemes tanítógyűlések jelentősége más és sokkal nagyobb. Nem az egyes határozatok döntők e gyűlésen, nem kérdések tárgyalása; az ily nagygyűlések politikai fontossága jelentősége az, hogy eszméket ad irányadó-kul, hogy egyesíti a népoktatásügygyel foglalkozókat s kapcsokat létesít azok között, kik a jövő nemzedék hivatott nevelői.

Hét főbb nyelv s hét különböző hitfelekezet darabolja szét belső ellenségkint gyenge nemzetünk fiait apró csoportokra. Az egyes megyei s kerületi tanító-egyesületek e szétválasztó elemi erők hatása alatt igen gyakran előszeretettel keresik azt, a mi elválasztja e hazában a polgárt s a szaksajtó sem képes mindig felülemelkedni e korlátolt felfogásmódon. Itt, azonban, az egyetemes gyűléseken mindenkor győzött s győzni fog a népnevelőknek hivatásukkal összefüggő idealizmusa s tiszta kulturpolitikai eszméje. Magyarország tanítói az egyetemes gyűléseken csak magyarok, csak emberek akarnak lenni, a lelkesedés elemi erejével szemben elnémul a nemzeti-ségi s felekezeti zavaró hang s az a népnevelő, ki otthon a kicsinyes hatalmakkal küzd, a görög rege Antaeusa-kint erőt merít itt az egyetemes gyűléseken, hogy világosabban lássa eszményképét, midőn Kárpátoktól Adriáig egy lesz a magyar, midőn a műveltebbé s jobbá lett társadalom azt fogja első sorban keresni, a mi az embert közelebb hozza az emberhez, hogy új-új eszméket való-sítva meg, ne csak ott túl a ködös jövőben keresse az emberi boldogságot.

Nem kicsiny, nem mulékony erkölcsi hatalom tehát az egyetemes tanítógyűlés. Az a harmincezer egyén a

jövő nemzedék nevelője, a kulturpolitikások reményei bimbójának fejlesztője. Jobbjaik látják a hiányokat, sajnosan érzik, hogy ma a magyar tanító csak kis gyermekek oktatója, de nagy feladatát, a nép tömegének nevelését még alig kezdhette meg. Itt, az egyetemes gyűléseken hintik el az új eszméket, törnek új-új réseket s majd egykor, évtizedek múlva, midőn hazánkban is uralomra jut a közművelődés s emberszeretet hatalma, midőn nem kell sötét gyanuval, vagy éppen ellenszenvvel tekintenünk polgártársaink ezreire, a művelődéstörténelem írója, sok más tényező mellett, a tanítók ünnepi összejöveteleire is fog utalni, mint egyik tényezőre, mely az egykor felekezetek s nemzetiségek szerint megosztott s nagy tömegében műveletlensége miatt közönyös magyart emberré s valódi magyarrá tette. Kinek megadatott látni, rokonszenvvel nyújtja kezét az uttörők ünnepi összejövetele felé: a nemzetlét megszilárdulásának egy-egy örven-detes szivdobbanása ez.

György Aladár.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, július 27. 28.

(Vége.)

Az egyházkerületi theologiai akadémia és paedagogium föllállítását kimondó mult évi közgyűlési határozat nyomán teendő lépések mult évi ig.-tanácsi tárgyalása alkalmával, a többek között, mélt. b. Bánffy Dezső főgondnok aa. is fölkérte, hogy a kettős intézet javára rendezendő sorsjáték engedélyének kieszközölése iránt az illetékes helyen a kellő lépéseket megtenni sziveskedjék. Főgondnok aa. most, hivatkozva a főt. konvent amaz idei határozatára, hogy a magyar protestáns egyház javára és a törvényhozástól kieszközölendő engedélyvel országos sorsjátékot rendeztet s hivatkozva arra, hogy a konvent által ez ügyben kiküldött bizottságnak maga is tagja, értesíté az Ig.-Tanácsot, hogy az egyházkerületi külön sorsjáték rendezését ez idő szerint sem célszerűnek, sem kivihetőnek nem találja, mit az Ig.-Tanács megnyugvással vett tudomásul s egyszersmind fölkérte mélt. Főgondnok aát, hogy, mint bizottsági tag, hasson oda, hogy a remélhető nyeresemények egyházkerületünket illető részéből, annak idején, az egyházkerület ez első rendű szükségének alapjára is legyen bizonyos összeg fordítható.

Mélt. gróf Degenfeld József, alsó-szabolcs-hajduvidéki gondnok aa., mint a főt. tiszántuli egyházkerület tőkeszerzősegélyügyi bizottságának elnöke, az iránt tett főt. püspök aánál kérdést: ha egyházkerületünk nem lenne e hajlandó, egyházkerületének, a közalapról ez idén befektetési célokra 32 évre megszavazott 3630 frtnyi évjáradék tőkéjét, 72,600 frtot, 5% kamatra és 1½% tőkeszerző hányadra kölcsön adni? Főt. püspök aa. a kérdést tárgyalásra Ig.-Tanácsunkhoz téve át, ez kimondta: hogy az idei főt. egyházkerületi közgyűléshez, meleg ajánlattal, azt az indítványt nyújtja be, hogy szolgáltatassa ki a testvér-szuperintendenciának a kért tőkét a közpénztári alapról 5%-os m. papírjáradék-kötvényekben, ha a tiszántuli egyházkerület kötelezi magát a kölcsöntőke hat és fél százalékanak mindaddig való fizetésére, míg a kölcsönösszeg, a tőkeszerző hányadok 5% mellett való kamatos-

kamatoztatásának esetén, 32 év alatt, e kamatláb netaláni változása esetére pedig, hosszabb, vagy rövidebb idő alatt, teljesen visszatérül, viszont egyházkerületünk is kötelezi magát, hogy az Ig.-Tanács útján a tőkeszerző mi-velet időszerű állásáról a tiszántuli egyházkerületnek kívánatra koronkint beszámol.

A m.-madarasi egyházközség feketei fiók-egyházának iskola-építésére az egyetemes konvent a tőkeszerző segélyt megszavazván, a már jóváhagyott terv és költségvetés alapján, az árlejtés elrendeltetett. Most az egyházközség és egyházmegyei tanács kértére döntött az Ig. Tanács, hogy az iskola ne a Kisvölgyben, hanem a Feketén építtessék, továbbá, hogy a Pataky—Agota-alapítvány birtokából, 60 frt évi bérért, megnyert 10 hold föld használata a levita-tanítónak engedtesse át s végül, hogy a tanító javadalmának emelésére a Baldácsi-alapítványból megszavazott évi 100 frt, a tőkeszerző hányadok biztosítása mellett, a tanítónak jövőre is meghagyatik.

A szilágy-sámsoni egyházközség egészen saját erején építendő papi lakjának tervét és költségvetését, műszaki előadó aa. némi megjegyzéseivel jóváhagyta Ig. Tanácsunk, elismerését fejezve ki a hivek buzgósága, valódi protestáns szellemű áldozatra készsége iránt.

A m.-szt.-györgyi l. e. ujan épült s a törvény követelményeinek megfelelő iskolájába ez év derekán megválasztván levita-tanítóját, az ennek részére korábban. tőke-szerzés föltétele mellett, megszavazott évi száz frt segély olyképpen való kiutalását kérte, hogy az első félévi 50 frt, ez úttal, egy és kétharmad éven át, tőkeszerzésre fordíttassék, miután az egyházközség a terhes építkezésben nagyon kiköltekezett s kimerült. Az Ig. Tanács, tekintve a hivek tanusított buzgalmát, kivételesen teljesíté a kérést.

A kis-petrii levita-tanító megújított díj-levele jóváhagyatott és pedig elismeréssel az esperes körültekintése iránt, ki azzal szerzett érdemet magának, hogy a javadalom fölemelését vitte ki.

Az a.-polyáni egyházközség több buzgó tagja, mint az egyházközség és egyházmegyei tanács fölterjesztése mondja, évekkel ezelőtt, később meghatározandó célra, magtárt alapított, de a magtár kezelését azonnal az egyházközség vette át s azóta is végzi. Most az a szándék, hogy az idő közben felgyült készpénz- és gabona-készlet alapján, a pap zab-kepéje megváltassék, a hivek is köteleztetvén, hogy a váltság-alap tartalék-tőkéjéhez rendszeresen járuljanak. Miután a jelzett alapítás körülményei a fölterjesztésből meg nem állapíthatók, az Ig. Tanács elrendelte, hogy az alapítás alkalmával fölvelt jegyzőkönyvet terjesszék föl.

A dézsi egyházközség presbyteriuma az egyházkerületi theol. akadémiára és paedagogiumra 500 frtnyi alapítványt szavazott meg; az Ig. Tanács, azonban, hivatkozván a törvényre, visszautasítá a fölterjesztést, hogy az illetékes képviselő-testület tárgyalja.

A babuci egészen dezolált egyházközség erdeje régóta eladásra van szánva, de az erdőigazgatóság nehézségeket támasztott az eladás ellen. Most, a miniszter az Ig. Tanács javára döntött a kérdésben s így az eladás megtörténhetik.

Az enyedi egyházmegye esperese az iránt intézett kérdést: ha a volt kántor-tanítók, kik, községi tanítókká válván, az egyház kebelében csak mint kántorok szerepelnek, szavazhatnak-e közgyűlési képviselők választásánál, a maga részéről ama nézetnek adva kifejezést, hogy igen. Az Ig. Tanács útasítja az esperest, hogy olvassa el a Törvény 60. §-át és a 96. §. h. pontját.

Az udvarhelyi egyházmegye volt esperese a központi iroda irányában több évről fönnállt tartozásait számolja el, némely tartozása elengedését is kérvén. Az Ig. Tanács hatáskörén kívül állónak jelenti ki az ilyes elengedéseket.

A honvédelmi miniszter saját közegei útján kiderített egy esetet, a melyben egy hitsorsos katona-köteles, annak idején, nem jegyeztetett be az anyakönyvbe s most kéri az Ig. Tanácsot az illető utólagos bejegyeztetésére. Az Ig. Tanács, illetékes elintézése végett, főt. püspök aához teszi át az ügyet. Megjegyezzük, hogy az illető pap aa. immár meghalt s így, ez irányban jogi következményei nem lesznek ez esetnek.

A szent-istváni templom-építésre megszavazott 900 frt építkező-kölcsön törlesztő járadékát az idef konvent megszavazván, a kölcsön kiutaltatik. Az előadó ig. tanácsos, azonban, fölveti ez alkalommal a kérdést, hogy mi történik a közalap ily természetű járulékeinak ama részleteivel, a melyek a kiszolgáltatás napjától (f. é. május 1.) a kölcsön kiutalásaig, ez esetben f. é. augusztus 1-sejéig, fölhasználatlan maradnak, más esetekben ez interkálaris maradékok még hosszabb időre is terjedhetnek, mindaddig, míg egyszer az összes építkezési, avagy adósság törölő kölcsönök kiutaltatván, a hányadok a törlesztés egész folyamára igénybe lesznek véve? Az Ig. Tanács kimondja, hogy e járadék-részletekből az építkezési alap tartalék-tőkéjét alkotja meg.

Az udvarhelyi egyházmegye esperese fölterjesztvén az egyházmegye idef tavaszi közgyűlésének jegyzőkönyvét, tartalma egyebekben tudomásul vétetik, de az előadó javaslatára külön határozatok hozatnak a következő ügyekben. Örvedetes tudásul szolgál, hogy a közgyűlés 500 frt alapítványt tett az egyházkerületi theol. akadémia és paedagogium alapjára. Az esperes fölvilágosítás adására hivatik föl amaz 1000 frtos alapítványra nézve, melyet b. Kemény Béla, egyházkerületi képviselő és szt.-erzsébeti patronus aa., korábban a szt.-erzsébeti felekezeti iskolánál tett s most átengedett az ottani községi iskolának. Végül, a közgyűlés bizottságot küldvén ki, mely javaslatot teendő az egyházmegyei özvegy-árvai alap veszendőnek indult követelése leírása iránt, az Ig.-Tanács e bizottsági munkálat és az arra hozandó közgyűlési határozat fölöl jelentés beküldését rendelte el.

A dézsi egyházmegyei pénztárnak ujon megalkott szabályzata értelmében a pénztár az ujon választott pénztárnoknak, t. Jónás Bálint borsai pap aának, átadtván, az átadásról fölvelt jegyzőkönyv alapján elismerés szavaztatott esperes nt. Nagy Lajos aának, ki e sok tekintetben veszélyeknek kitett egyházmegye eklklézsiáinak vagyoni ügyeit hosszú éveken át nagy buzgósággal rendezte és tőkét egyházmegyei kezelés útján biztosította és jelentékenyen gyarapította, mihez képest az új pénz-

tárnoknak takarékpénztári könyvekben 20,376 frt 79 krt adott át, melyből az egyházmegyei özvegy-árvai alapra 4322 frt 83 kr esik. Az átadási okmány alapján külön-kérdést intéz az Ig.-Tanács «a ref. püspöki jószág-tömege» címén szereplő 73 frt 33 kr. összegre nézve, valamint arra nézve is, hogy a bádoki és m.-macskási egyházközségek saját tőkájükből vett kölcsöneinek törlesztéséről miként van gondoskodva?

A szilágy-borzási egyházközség már évek óta iskola számára való telek vásárlását tervezi, de a pap ugyancsak hanyag módon intézte ez ügyet, mert a dolgot 1887. év óta huzta-halasztotta, az Ig.-Tanács ismételt rendeleteit mellőzte, sőt utóbb azokkal éppen ellenkezőleg járt el. Az 1100 frtra engedélyezett telek-vásárral addig késlekedett, míg a telek ára 1250 frtra emelkedett, az adásvévesi szerződést helytelenül állította ki s egyenes rendelet mellett is, nem mint a vásárló egyházközség elnöke, hanem, mint tanu irta alá s jóváhagyási engedély nélkül 700 frtnyi vételárt kifizettetett az egyházközséggel, mihez képest a csak utólag elrendelt átkebelezés mellett, ez összeg is kockáztatva van, az 1887. évben megkötött szerződést, pedig, csak 1889. december legvégén juttatta az esperesi hivatalhoz fölterjesztés és felsőbb jóváhagyás kieszközlése végett. Az Ig.-Tanács, a kényszer-helyzetet tekintve, jóváhagyta ugyan a szerződést, kötelezve a papot, hogy maga helyett más, elfogadható tanuval irassa alá, de, egyszersmind elrendelte a pap ellen a fegyelmi kereset megindítását is, az esperesnek is fölhíván figyelmét, hogy első sorban neki lett volna kötelessége a botrányos hanyagság meggátolása, illetőleg, az engedetlenkedő pap ellen a fegyelmi kereset megindítása.

É—n.

Az egyházmegyéből.

A marosi egyházmegyéből.

A marosi ev. ref. egyházmegye évi rendes közgyűlését július 3-án tartotta meg Marosvásárhelyt, a vármegyeház nagy tanácskozási termében. Rákosi Lajos, esperes, elnök aa. mellett, ott volt egyházmegyénk buzgó gondnoki kara, élén mélt. Nagy Sámuel főgondnok úrral, ki, bár gyengélkedő egészsége ellenkezőre intette, megjelent most is, hogy mint példaadó hasson, világoljon előttünk a közügyek iránti kötelesség-teljesítésben.

Előzetesen a várbeli nagy templomba vonultunk, hol a XXX. dicséret első versének eléneklése után, Nagy Albert, backamadarasi lelkész aa. lépett szószékre, s buzgó, emelkedett ima után megtartá beszédét Csel. XVII. 28. versének ezen szavai felett: «Istenben élünk, mozgunk és vagyunk.» Szónok egy és fél óráig tartó beszédjének bevezetésében elmondja az áthéni aeropag szervezetét és hatását a görög életre, aztán bemutatja Pál apostolt, «ki először rakta le a keresztyén vallás alapjait» és «szétválasztója volt a pogány és keresztyén világnak». Tovább haladva, a keresztyén vallást úgy mutatja be, mely, Pál után, az egy isten-imádást először emelte érvényre, s hozzá fog az istenbe vetett hit szükségességének festésére, hosszasan rajzolva a tudomány és hit közötti hatcot, s mindkettő szféráját kimutatni igyekeztén, inti a tudományt, hogy saját világában megmaradjon. A beszéd legfőbb hibája éppen tartalomgazdagságában volt. Oly nagy halmazt ölelt fel, hogy nem

tudott egészen uralkodni felette, s így nem kerülhette el itt-ott az ellenmondást, néhol az ismétléseket, s éppen az nem domborodott ki a beszédből, a mit vártunk, hogy mit ért szónok az istenben való élet alatt, és itt nélkülöznünk kellett éppen a keresztyén élet központját, alapját, a Jézus Krisztust, ki alakjának gyöngé rajzával egészen elmosódott, s mikor meg is jelent előttünk csak úgy véletlenségből, mint egy erőszakból előrántva látszott. Nem szabad szónoknak elfeledni, Hugó Viktor tanácsát: «nem arra kell főképp ügyelnünk, hogy mit írjunk, hanem mit ne írjunk le. «A ki igen sokat akar mondani, nem latolhatja meg, mit mondjon. Innen beszédjében a sok téves állítás. Az az anyaghalmaz, mely beszédében összehozva volt, négy-öt egyházi beszédnek gazdag tartalmat szolgáltatott volna, így a túlhalmozottság lazává tette és fárasztóvá a hallgatókra nézve. Pedig ez kár volt; mert szép előadása nem emelkedhetett kellő érvényre. Szónokunk elvitázhatatlanul papi karunk egyik legjobb szónoka. Nemes pathosza, gyönyörű organuma, lelkes heve mellett is a nyugalom, melylyel mindig uralkodni tud előadásának anyagja fölött, mind kiváló előnyök. Ha leküzdí az itt-ott fellépő modorosságot, túlságosan váltakozó, néha tulélénk arcjátékát és testbeszédét, legkiválóbb előadó papjaink sorában foglalhat helyet. Hibái inkább az ifju kor hibái; tanulmány és gyakorlat, aztán «usque ad astra!»

A templomból a vármegyeház nagytermébe mentünk, hol esperes aa. megnyitó beszédében az őszi közgyűlés óta történeteket vázolta. Szomoruan értesült közgyűlésünk, hogy abodi egyházközségünk kitünő, mintaszerű pontásságu, valóságos lelkipásztor, kin hallgatói kicsinye-nagyja legbensőbb szeretettel csüngött, Nagy György, ifju korában még, egy évvel azután, hogy családott alakított, meghalt. Jelenti, hogy mult évben súlyos betegsége miatt megszakított egyházvizsgálatát az 1888. évre bevégezte, s az 1889. évre szólót megkezdette, s igen sok egyházban elvégezte. Általában, az egyházi hivatalnokok és nép között szeretetet, egyetértést, buzgó törekvést tapasztalt az egyházak szellemi és anyagi javainak előmozdítására. Egyházi tőkénk biztosítása gyorsan előhalad; az iskola-ügy fejlődik, a gyermekek vallásos oktatása, templomba járása mindenütt lendületet nyert. Fölhívta a közgyűlés tagjainak figyelmét, egyházmegyénk néhai kitünő esperese, és jeles egyházi író, Péterfi József egyházi beszédeknek küszöbön álló kiadására és pártolására, nem különben a Kolozsvárt felállítandó theol. seminarium és tanárképző intézet támogatására. Megemlíti, hogy két helyütt felekezeti sérelmek fordultak elő; de különösen egyik helyen igen kedvező megoldást nyert az ügy. Fölemlíti a nyárad-karácsonfalvi kandidáció ügyét, mely egy «nem pályázó» felszólalása folytán nagy port vert föl; de mielőtt a trójai háboru eldőlt volna hirlapilag, már a törvény sérelme nélkül kiegyenlített nyert. A folyamodó maga kérte vissza mindjárt a kandidáció után folyamodását, az egyházközség pedig felszólíttatván a további teendőkre, igen nagy többséggel, közgyűlésben kijelentette: neki újabb kandidáció nem kell, megelégszik a megmaradt törvényesen kandidált öt pályázóval, s azok közül választ. Aztán, köszönetet mond a gondnoki karnak az adminisztrációban való segédkezésért, valamint a vármegyei tisztikarnak, hogy átiratainkat mindig a legnagyobb előzékenységgel fogadja, azokat szigoruan végrehajtja, s a gyűlést megnyitottnak nyilvánítja.

(Vége köv.)

T—f.

TÁRCA.

Egy adat Károlyi Gáspár életéből.

Most, a midőn az egyetemes magyar protestáns egyház, a nagy bibliafordító: Károlyi Gáspár iránt, a már évszázadok óta tartozó kegyeletes visszaemlékezésnek és hálás elismerésnek ünnepet szentelni és régen porló hamvai fölé emléket állítani készül, úgy vélem, hogy e lapok tisztelt olvasói nem fogják időszerűtlennek és fölöslegesnek találni, ha nagynevű bibliafordítónknak élettörténetéből, annak számára, a ki ezt megírni hívátva van, én is szolgálok egy szerény adattal, a melyet az összes magyar törvényhatóságok levéltáraiban, nem csak a hazai jogtörténetre, hanem a magyar általános kulturfejlődésre is egyiránt értékes régi municipális statutumoknak, több mint másfél évtized óta Dr. Óvári Kelemen egyetemi tanártársammal megkezdett és folytatott kutatása rendén, Nagybánya kir. bányaváros levéltárában találtunk és irtunk ki.

Tudjuk ugyan, hogy a bibliafordító Károlynak eddig ismert életadatai szerint ő már 1563-ban, mint «gönci plébános» könyvet adott ki s így ezzel nem igen egyezik meg az, hogy 1579-ben Nagybányán működött volna s azután ismét Göncön. De viszont azt is tudjuk, hogy az 1569. évi nagyváradis disputáción jelenlevő és szereplő Radics Gáspár ugyancsak «gönci plébános» volt, már pedig bizonyos, hogy egy egyházban egyszerre akárhány lelkész közül is csupán egyetlen egy viselhetette a plébánosi tisztséget. A miből önként következik, hogy vagy ez a Radics tulajdonképpen Károlyi volt, vagy pedig Károlyi időközben eltávozott Göncről és csak később tért oda vissza. Az utóbbi esetben az alábbi adat a bibliafordító Károlyira vonatkozik, míg az előbbi esetben két Károlyi Gáspárnak kellett léteznie. E kérdések tisztázása azokra tartozik, a kik a nagy bibliafordító életrajzával foglalkoznak s ennél fogva behatóbban tanulmányozzák a reá vonatkozó forrásokat. Azonban bárhogy döntsenek is, adatunknak érdekessége mindenesetre megmarad s más irányban értékesíthető is leend. Im' itt következik:

1579.

Decretum senatus totiusque communitalis civitatis, inter prudentem et circumspexitum dominum Lucam, judicem primarium et Casparum literatum Caroli. die 6. Januarii factum.

Az minémü dolog, egyenetlenség és háborúság az elmúlt napokon indultatott volt városunkban, bíró urunk Mészáros Lukách s az tanács és egész város között Károlyi Gáspár deáknak írása és szavai által tett háborúság felől; mostan az egész város, bíró uram és Gáspár deák között békességet és egyenességet kívánván, indultattak békesség szerzésére, mely békességnek véghezmenése és meg is szerzése ő kegyelmek között véghezment ilyen moddal és okkal, hogy az véteknak okát és eredetét az város lélek szerént megmértékelnén, úgy találta, hogy: először Gáspár deák bíró urunkat megkövesse és tisztességét megadja. Azonképpen azután mingyárást bíró uram is Gáspár deákot megkövesse s mindenik fél egyik a másiknak tiszta emberséggel s jó lélekkel megbocsásson. Ilyen kötelet ezen dolognak vetvén, hogy ennekutánna is minden jó rendtartás békességgel az város és tanács között megmaradhasson, hogy valaki ennek utánna, vagy Gáspár deák, vagy bíró uram, vagy ha más személy is

valaki az város közől, ki oly dolgot inditana az város között és tanács között, ki az városunknak zürzavarára és nyilván való kárára lenne, az olyan ember az városból számkivetett és tisztességét vesztett legyen.

*

A XVI-ik században használt ortográfiával irt eredetije Nagybánya város közgyűlése jelen határozatának olvasható u. ezen város levéltárában: Prot. ex 1560—1635. Pag. 151.

Dr. Kolozsvári Sándor.

A vízözön legendája.

(Folytatás.)

Ez önmagában véve nem volna képtelenség, mindazonáltal, ha tudjuk, hogy az így produkált víz hőmérséke jóval magasabb a fővő vizénél, tehát oly nagy, hogy benne a vízi állatoknak, melyekből tudósítónk szerint Noé egy példányt sem vett magához a bárkába, kétségtelenül meg kellett volna sülniök; ha e mellett a halak organizmusának azt a berendezését is ismerjük, a melynél fogva közülök némely species csak édes, a másik csak sós vízben élhet és az édes és sós víznek olyan vegyülésében, milyen ez a vízözön lett volna, semmi esetre sem: akkor e magyarázatot is határozottan el kell magunktól utasítanunk. És ezt kell tennünk általán minden magyarázattal, mely egy az egész földet egyidejűleg elborító vízözön képzetét akarja elfogadhatóvá tenni. Egy ilyen vízözön, a geológiai kutatások bizonyossága szerint, sohasem létezett; csak részlegesen és nagy időközökben borítá el víz a föld felületét, de e lokális jellegű vízözönök kora is kívül esik az emberi emlékezet körén, úgy hogy már a régiek is csak fossil képződményekből következtettek ezek egykori létre.

E szerint, írónk tévedése abban állana, hogy egy az egész föld felületét ± 16 ezer lábnyi magasságban elborító univverzális jellegű vízözönnek a valóságban képtelen gondolatát osztá és igyekvék elfogadhatóvá tenni. Ha nem tévesztjük szem elől az elbeszélés egyes kifejezései valódi jelentőségének mivoltát, e kérdésre határozottan tagadólag kell felelnünk. Igaz, hogy írónk «az egész föld»-ről szól, de e kifejezésnek más jelentősége volt az ő korában, mint ma. A Genesis 10. fejezete meglehetősen biztossággal eligazít arra nézve, hogy minő geographiai fogalmat jelölhetett nála az «egész föld» kifejezés. Kiténik innen, hogy a régi héberek földrajzi látköre a miénkhez képest fölötte szűk volt. Északfelé a Feketetengerig és az örmény havasokig terjedt, keletfelé alig tovább a Tigris folyónál, délfelé a persa öböl és Verestengeren át Abyssiniáig, nyugaton Egyiptom határáig és a Középtenger keleti szigeteiig. Az aranytermő Ófirról Indiában és a féniciaiak által alapított spanyolországi gyarmatról, Tartessusról alig volt némi homályos képzetök. Ennyire is, azonban, csak Salamon idejében szélesbült Izráél látköre, miután e keleti deszpota világkereskedelme és politikai összeköttetései által őt általa addig alig ismert tartományok miveltebb népeivel hozá érintkezésbe. De ne feledjük, hogy írónk a szájhagyomány zavaros forrásából merít és így elbeszélésében előtte talán századokkal élt emberöltök ismeretkörét, gondolkodását reprodukálja. Ennél fogva, minél régiebb eredetű az általa földolgozott hagyomány, az «egész föld» annál kisebb képét jelenti az általunk ma ismert óriási földgömbnek. Azon pedig ne ütközzünk meg, hogy írónk a víz-

özönre vonatkozó ingadozó szájhagyomány feldolgozása, határozott alakba öntése és papirosra tévése alkalmával nem vévő számításba a földrajzi látkör fokozatos módosulását, szélesbedését, mert hiszen tapasztaljuk ma is, hogy nagy hírben álló, tudós ekzegeták, kiknek ezerszer több segédeszköz áll rendelkezésükre, mint a bibliai tudósítónak, elmulasztják ugyanazt megtenni.

(Folytatása köv.)

Józsa Zsigmond.

Különfélék.

== **Atyámfiak, férfiak!** Nézegetém az 1890-ik évi «Névkönyv»-et és látám a 126. és 127. lapokon, hogy a szászvárosi ekkleziában sok a «Nincs». Ugyanis, a «Névkönyv» szerint ötre ruga a «nincs»-ek száma, mert főgondnok, algondnok, számvevő, gazdagondnok, ügyvéd nevei helyett ez a szomorú állapotot jelző szócska van írva: «nincs». Eszembe jutott s felette el is szomorodtam rajta, hogy a Névkönyv megjelenése óta még két nincscsel szaporodott a hiány, mind a két pap váratlan kidőlésével. A hét «nincs» elég sok; de láték én a 126-ik lapon még egygyel több és nagyobb «nincs»-et is. Ugyanis, az eddig két papot, és pedig fényes fizetéssel fentartó szászvárosi ekkleziában a lélekszám csak 747. Tehát, hiányzik a népességnek az a része egészen, a melyik egy második papnak is dolgot adna. Minek hát két pap oda, a hol egy is könnyen, minden erőfeszítés nélkül, elvégezheti a teendőket? A jó gazda a pénzt csak oda költi, a hová a szükség kívánja; csak annyi munkát állít szőlőjébe, a mennyit annak terjedelme szükségel; a hol egy szál ember elvégezheti a dolgot, miért állítani oda kettőt? Szászvároson sincs szükség az Ur szőlőjében két papi munkásra, egy is kiviheti a pászmát; a másodikra költeni, egészen szükségtelen. Azt a pénzt, a mi bőven elég valamely tanári katedra fentartására is, nem lenne-e jobb, az egyetemes egyház javára másképpen hasznosítani? Atyámfiak, férfiak! Gondoljuk meg ezt a dolgot. Hogy engemet ennek szóba hozásánál egyéni érdek nem vezet, ez abból is nyilvánvaló hogy ha megválasztanának Szászvárosra második-papnak, szívesen elmennék. Egy pap.

== **A Károlyi-ömlékre és alapra** ujabban vettük a következő összegeket. A taci egyházban gyűlt 1 firt 14 kr. A kajántói egyházban 2 firt. Somkerek Miklós, esperes, küldött 1 firtot. A felenyedi egyházból 50 kr. Veress Kálmán lelkész 50 kr, nője 30 kr, összesen 1 firt 30 kr. A szucsáki egyház 50 kr. Székely Sándor, lelkész, 20 kr. Bitay György 20 kr. együtt: 90 kr. A makfalvi egyházban adakoztak dr. Nyárádi Gyula 1 firt 60 kr. Benedek Dénes, lelkész, 1 firt. Özv. Szabó Károlyné 50 kr., több egyháztagnak kisebb adományából gyűlt 3 firt 50 kr., együtt: 6 firt 60 kr. Köpecsi egyházunkban gyűlt 4 firt, (melyhez járultak maga az egyház, Deák Albert, Zsigmond Ferenc, Cseh Ignác, Balázs Samu, Akácsos András, id. Gáspár István, Benedek Albert, Benedek András); a torda-sz. lászlói egyház, két vasárnapi gyűjtés eredménye gyanánt küldött 6 firtot. E közleményünk összege 22 firt 94 kr. Egyházkertületünkben a mai napig begyűlt **775 firt 24 kr.**

== **A folyó évben tartandó** lelkész-képesítő vizsgák időpontjául a főtiszteletű püspök úr f. hó 28. 29. és 30-ik napjait tűzte ki. Szolgáljon ez az érdekelteknek tudomásul.

== **A kolozsvári tanítónő-képezde** egy kitünően végzett ref. növendékét, okleveles tanítónőt, ajánl lapunk egyik t. munkatársa az iskolaszékek, avagy nevelőnőt kereső szülők figyelmébe. T. barátunk, kinek kértére e sorokat közöljük, évek óta ismeri az ajánlkozót, figyelemmel kísérte nevelkedése és tanulása folyamát s jó lélekkel mondhatja, hogy az egészen vagyontalan szülők e gyermeke derék munkájával fogná kiérdemelni a részére netán előlegezett bizodalmat.

== **A mint a budapesti ujságok hirlelik,** az esztergomi primás igen fontos nyilatkozatokat tett az ugynevezett «elkeresztelések» ügyében. Az «Egyetértés» egy munkatársa előtt a primás úgy nyilatkozott, hogy a pápa döntvénye már megérkezett és tartalma megegyezik a magyar kath. püspökök álláspontjával; annak idején közzé is tesszik; de ez időpont még nincs elhatározva. Azt is mondta a primás, hogy ő ismételtlen figyelmeztette gr. Csákyt, hogy ne adja ki a februári rendeletet, mert baj lesz belőle; és hozzá tette, hogy ha a Csáky-féle rendeletet valamiképpen meg nem változtatják, b e k e n e m l e s z s o h a. Valóban, gyönyörű kilátások a jövőre! A felvilágosodás századának végén, oly üldözésekre vannak készen az ultramontánok, melyeknek hosszú századokon keresztül voltunk kitéve. A legnagyobb érdeklődéssel, feszült figyelemmel várhatjuk az eredményt. Ha e harcot elveszti a s z a b a d e l v ű magyar kormány; vagy csak meg is hátrál: úgy Magyarország erkölcsi, szellemi és humánisztikus reputációja oly csorbát fog szenvedni, melyet g y a l á z a t n a k is elnevezhet majd a történelem. Mi bizunk a felvilágosodásban, és a protestantizmus mindent megelevenítő erejében. Hát, csak hadd lássuk azt a pápai döntvényt; aztán, hadd jöjjen az özönvíz!

== **Hálás köszönet.** Méltóságos ifj. Zeyk József ur, kérésremre, a túri ref. egyháznak mintegy 60 firt értékű épületfát adományozott mikesi erdejéből, mely nemes lelki tettéért fogadja a nyilvánosság terén is úgy magam, mint egyházunk nevében hálás köszönetemet. — Torda-Túr, 1890, jul. 25. Mező Lajos, ev. ref. segéd-lelkész.

Szerkesztői nyiltposta.

== **Szócs Farkas urnak.** A «Prot. Egyh. és Isk. Lap» szerkesztőjének. Budapest. Uram és barátom! Önnek, mint ujság-szerkesztőnek, kell tudnia, hogy vannak bizonyos nem-kodifikált törvények, melyeket a nyilvánosság iránti tekintetből minden komoly törekvésű Lap meg szokott tartani laptársaival szemben. Két lap lehet különböző véleményben. Elvi szempontokból cserélhetnek észméket és azokat tisztázhatják. De, hogy egyik lap a másiknak munkatársait és azoknak közleményeit derűre-borúra előrántsa, hol megnevezve, hol a nélkül, és mindig az illető lap rovására és oly szinezéssel, hogy erre árnyékot vessen, holott egy egészen idegen olvasó közönségnek beszél: ez oly eljárás, melyet egyelőre csak f u r c s á n a k nevezünk. Mi irunk, hogy isten tudunk engedte. Lapunk nyitva van mindenki számára. Lapunkat soha senki elől el nem zártuk. Megcáfoltatnak a mi terrenumunkon. Minő okon nyitja meg ön Lapját olyan cikkeknél, melyek az «Erd. Prot. Közlöny» és munkatársait igyekeznek kisebbiteni oly közönség előtt, mely minket nem ismer? Mi haszna van ez eljárásból ön olvasó közönségének és az ügynek? Azután, ön tudja jól, hogy miben áll «h i v a t a l o s»-vontunk és mégis megengedi, hogy lapjában némely urak folytonosan előhozakodjanak a hivatalos elnevezéssel és azt mintegy megbélyegző jelzőül használják velünk szemben. Mindezekben nem akarunk célzatosságot keresni, csupán kérdezzük:

Erkläret mir, Graf Orindur,
Diesen Zwispalt der Natur?

HIVATALOS RÉSZ.

1949—1890.

KÖRLEVÉL.

az összes nt. *Esperes és a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek t. papjaihoz.*

A főt. és mélt. Egyetemes Konvent idei ülészaka örökre emlékezetes lesz anyaszentegyházunk élettörténetében, mert, több messzire ható határozatai sorában, ez úttal állapította meg a közalapról a papi fizetések állandó följavítására szolgáló és az építkező egyházközségek e vállalkozását gyökeresen megsegítő tőkeszerző segélyeit. E cimen, 32 évi tartamra, évenként kiszolgáltató a közalap 23,020 fírt, ez évben kiosztatott 21,894 fírt, jövőre rendelkezésre maradván 1126 fírt, s egyházkerületünk a kiosztott összegből 41 egyházközség építkezésére 3504 fírt. 53 pap fizetésének följavítására 2210 fírt tőkeszerző segélyben részesedett.

Ily eredményekkel szemben, fölöslegesnek tartja Ig. Tanácsunk az országos egyház közalapjának áldásos voltát és a főt. és mélt. Egyetemes Konvent egyházkerületünk iránti kiváló kegyét még külön is hangoztatni.

De nem mulaszthatja el hatóságunk, fölhipni címzett t. hatóságaink s általuk Egyházkerületünk összes híveinek figyelmét a hála ama szent kötelességére, melylyel az immár egygyéforrott magyar reformált egyház ez egyik leghatalmasabb, legüdösebb alkotása és intézménye: az országos közalap iránt mindnyájan tartozunk.

Az áldások istene és minden ajándékok osztogatója szép hazánkat ez évben a szokottnál bővebb terméssel örvendeztette meg és így kétszeres alkalmunk nyílik, a közalap iránti tartozásoknak nemcsak pontosan és teljes mértékben való beszolgáltatására, hanem arra is, hogy magunkat az által bizonnyítsuk a főt. és mélt. Egyetemes Konvent által szűkölködő egyházközségeink és papi állomásaink javára megkülönböztetett mértékben nyújtott segélyekért, hogy ez évi járadékokat a lehetőség és a valóság szerint még emelni igyekezzünk, valóban és lelkiismeretesen téve eleget a Felség szentesítette Törvény ama határozmányának, mely erkölcsileg mindnyájunkat arra kötelez, hogy teljesen beszolgáltassuk háztartásunk költségeinek ezeredik részét, a gazdag a maga forintjaiban, a szegény a maga filléreiben, ezzel egyenlően istennek tetsző munkát végezvén.

Teljes bizodalommal és reménykedéssel hívjuk tehát föl nt. *Esperes* és jelzett t. pap fiait, hogy e tényeket és kötelességeket hatáskörükben, az Úrtól nyert talentomaik mértéke szerint, mindenütt és mindenknek, alkalmas és alkalmatlan időben egykint hirdessék, magyarázzák és minden rendű és rangu híveiknek szívére kössék.

Isten áldása kíséje jó munkálkodásukat!

Az erd. ref. Egyházkerület Ig. Tanácsától, Kolozsvártt, 1890 augusztus 5-én.

Dr. Szász Béla,
előadó igazg. tanácsos.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

1883—1890.

FELHÍVÁS.

A kepeváltó-magtárral, vagy bortárral, avagy készpénz alap-pal bíró egyházközségekhez és nt. esperes afiaihoz.

Több fölől az iránt beadott panasz folytán, hogy egyházközségeink által egyházi tisztviselőik kepe-fizetésének megváltására alapított magtárak termény és tőke kamat jövedelük után a m. kir. pénzügyminiszter ő nmlga által 1879. évi 44,835. sz. a. kelt s az ily alapok kamatjövdelmi időmentességét elismerő leiratával ellentétben megadóztattak. g. Tanácsunk szükségét látja annak, hogy mindazon adatokat beszerezze, melyek az ily kepeváltó alapok jövedelmei negadóztatása körül a pénzügyi hatóságok álláspontjait felüintetik, csak is azokból nyerhetvén tájékoztatást a további eendőkre nézve.

Ezek folytán, felhívja Ig. Tanácsunk mindazon egyházközségeink papjait, a mely egyházközségünk kepeváltó magtár, ortári, avagy készpénztőkéje jövedelme után kamatjövdelmi dó rovatott ki, hogy ezen felhívás közzé tételétől számítandó nap alatt tegyenek eleget a következő meghagyásnak:

1-ör. Mutassák ki azt, hogy 1886-tól kezdve, mely évben mennyi kamatjövdelme-adóval terhelettek kepeváltó alapjuk jövedelmei után.

2-ör. A kamatjövdelmi adó kirovása ellen tettek-e és ha igen, mikor, minő intézkedést tettek. A felsőbb pénzügyi hatóság által hozott határozatot csatolják feleletükhez.

3-ör. Mennyit teszen kepeváltó-alapjuk terményben kezelve és mennyit a készpénz tőke, s mennyi az évi jövedelme, úgy a termény, mint a készpénz tőkének?

4-er. Nyilatkozzék az iránt, hogy a kepeváltó-alap jövedelme mennyiben és minő cébra fordítatik? Ha a jövedelem tőkésítettik, mennyit teszen a kezelési költség? Ha pedig a kepeváltás részben, vagy egészben életbe lépett, küldje fel az alap költségszámítását 1889. évről, annak kiténtetésével, hogy mennyi fizetést élvez a pap, avagy tanító is, mennyi a kezelési költség és mennyi a tőkésítendő összeg?

5-ör. Küldje fel a kepeváltó-alap szabályzatát, a fennebb elősorolt adatokkal együtt az egyházmegye nt. espere-séhez. Az egyházmegyék espereseit pedig felhívjuk, hogy a hozzájuk beérkezendő feleleteket átvizsgálva, a netalán szük-séges helyreigazitásokat megtéve, az összes ügyiratokat, valamint véleményét is küldje fel sürgősen Ig. Tanácsunkhoz.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Ig. Tanácsától, Kolozsvártt, 1890. július 31-én.

Bodor Antal,
titkár.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

1793—1890

KÖRLEVÉL

Valamennyi erd. ref. kollegium m. tt. Elöljáróságának.

Mihez tartás és további intézkedés végett ezennel tudatjuk, hogy a szeptemberi javító és pótló érettségi vizsgálatok kolozsvári ref. főgymnáziumunknál f. évi szeptember hó 8-án mélt. báró Bánffy Ernő kollegiumi gondnok elnöklete alatt fognak megtartatni.

Az erd. ev. ref. Egyházkerület Ig. Tanácsának, Kolozsvártt, 2890 július 27-én tartott üléséből.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

1849—1890

KÖRÖZVÉNY.

Mindenik ref. kollegium Méltóságos tt. Elöljáróságának.

Singer Arthur, volt győri, most bécsi lakos részére az 1888. évi június 25-én, 50. sz. a. kelt és állítólag elveszett eredeti érettségi bizonyítványa helyébe, a győri tank. kir. főigazgatóságának f. évi június hó 20-án 1084. sz. a. kelt engedélye alapján, a győri főgymnázium igazgatósága által f. évi június 21-én, 265. sz. a. másodlat állíttatván ki, az említett, eredeti érettségi bizonyítványt, a közokt. ügyi m. kir. Minister ur, 29,506. sz. a. kelt határozatával, érvénytelennek nyilvánította.

Miről a m. tt. Elöljáróságot, tudomásvétel végett, értesítjük.

Az erd. ev. ref. Egyházkerület Ig. Tanácsától, Kolozsvártt, 1890. július 26-án.

Bodor Antal,
titkár.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

1031—1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a szilágy-szolnoki egyházmegyébe kebeleztet szilágy-csehi egyházközség organista-kantor-tanítói állomásra ezennel pályázat nyitattik.

Javadalma: tisztességes lakáson és kerten kívül, 287 fírt 75 kr egyházhatósági becslés szerint, mely összegbe a tandij nincs bevéve.

Pályázati határnap augusztus 30-ik napja. Folyamodványok nt. Nagy László esperes úrhoz küldendők, Szilágy-Somlyóra.

Kolozsvártt, 1890. júl. 31.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász Gerő.**

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XX. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1890. Augusztus 14.

33. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

A papi fizetések javításáról.

(Vége.)

De menjünk tovább Bodor Antal ur nyomán. «A képzelet merész röptéről tesz tanúságot azon terv, mely az állam-segély igénybe vétele mellett, a papi fizetéseknek 600 frtra való felemelését tünteti elénk, hanem szálljunk le a földre s tekintsük meg a valóságot.»

Hát, biz én engedelmeskedem Bodor Antal ur hívásának, s szárnyszegetten «szállok le e földre» s ki fogom mutatni, hogy akarattal itt is el lehet a célt érni.

1882-diki egyházkerületi közgyűlésünk 39. száma alatt a testvér-egyházkerületek jegyzőkönyvének átvizsgálására kinevezett bizottság felmenti, hogy a felső-szabolcsi egyházmegye a tiszántuli egyházkerületi közgyűlésre előterjeszti azon határozatát, hogy a papi fizetések minimumát 600 forintban állapította meg. Ezen határozat a közgyűlés által megerősített. A bizottság ezen határozatot elfogadásra ajánlotta.

Közgyűlésünk a bizottság jelentését tudomásul vette, s utasította az állandó Igazgató-Tanácsot ezekre nézve a további lépések megtételére.

Ha emlékezetem nem csal, az a felső-szabolcsi egyházmegye is, mely a 600 frt minimumot kimondotta, tán e földön van, s egyházkerületünknek intézkedése is tán e földön történt.

Azonban, ezen indítványt az 1883-ik évi egyh. k. közgyűlés 34. száma alatt napirendről levette.

Fehérvízi egyházközségünkben a papi fizetés csak 350 frt volt. A pap elmenetelével az állomást nem töltötték be, hanem tőkésítették az egyház jövedelmeit s ma már 700—800 frt közötti állomást szervezhet. Az igaz, hogy hosszabb idő alatt érte el célját, mint azt indítványomban kifejtettem, de az is igaz, hogy az általam kimutatottnál nagyobb összeget adhat; s az is igaz, hogy minden külsegély nélkül érte el, s még csak el sem pusztult az egyház, sem pedig a tőkéje nem járt úgy, mint a bölöni egyházé.

Ez se történt valahol a csillagokban, hanem itt e földön, még pedig a kies Hátszeg vidékén. A n.-rápolti egyházközség 1862—64-ig ürességben volt. Csupán egy régi módi «mester»-e volt s még se pusztult el. Pedig, a kevés számú nemes birtokosság az egyház ügyeitől visszavonult

s csak is a volt urbéresekből álló, nagy részben magyarul nem tudó, irástudatlan egyháztagok tartották fenn az egyházat, a számadásokat róvásról készítette el a vizitáció, még se károsodott az egyház, sőt pár év alatt kifizettek a volt papnak a papi ház befödéséért 200 frtot, s ezen kívül még egy pár forintot tőkésítettek is.

Ez sem történt a csillagokban. hanem itt a földön. Mert, lám, az az önkormányzat mégis csak olyan valami, hogy nagyon sok jót tud felmutatni, felsőbb rendeletek nélkül is.

A m.-németi egyház ezelőtt pár évvelátbocsátotta lelkészét Lozsádba, még pedig évi 200 forint utravalóval, hogy az egyházközséget rendezze, a más 300 forintot tőkésítvén, a papi fizetést javította, s lám, még sem pusztult el.

A borbereki tanítói állomást néhány évig nem töltötték be s így az évi tanítói fizetések tőkésítéséből megteremtették az alapot. Ez is a földön történt.

De, ime, «képzeletem merész röptével» viszsaszárnyalok a multba s felfedezem az Igazgató-Tanács egy régi intézkedésében indítványomnak alapját. A n.-ajtai egyházközség régebben célul tűzte volt ki, hogy újból anyaegyházzá váljék, de ezt csak úgy engedte volt meg az Igazgató-Tanács, ha a papilak jó karban tartásán kívül, az 500 frt jövedelmet ki tudják mutatni. De ezt még el nem érhetvén eddig az egyházközség, kéri filialis helyzetben való meghagyását. (Márc. 23. és 24. ig.-tanácsi gyűlésről való tudósítás.)

Ezen felhozott adatok meggyőzhették Bodor Antal urat, hogy a «képzelet merész röptéről» leszállva, e földön tekintettem meg a valóságot.

Bodor Antal ur, a névkönyv adataira hivatkozva, legelsőbben is 38 felsegélendő egyházat mutat fel.

Én, az igaz, hogy ezekre a pár évtized alatt elhullott állásokra nem gondoltam, s azt se hittem, hogy a pókafalvi 100 frt jövedelemre is papot akar vinni; én egyszerűen az évenként megürülő egyházakat vettem föl, s ezekben nagy eltérést az én számításomtól nem fog találni.

Bodor Antal ur a terv kivihetlenségét azzal is akarja indokolni, hogy a 13,300 forint állam-segélyre nézve már nagy részben intézkedett az egyházkerületi közgyűlés. «A 3000 forint központi

igazgatás költségét tán csak nem vonhatja el a központi tisztviselőktől, s azt hiszem, Péter Albert tiszteletes aa. sem kívánja, hogy a titkári fizetés még lejjebb szállíttassék.» Legyen meggyőződve Bodor Antal ur, hogy eszem ágában sem volt, ilyet indítványozni; sőt inkább, azt mondom: «méltó a munkás az ő bérére.» Sőt, többet mondok, ha rajtam állana, 5-öd éves pótlékot is adnék. Ezen aggodalma Bodor Antal urnak különben csak onnan ered, hogy nem olvasta elég figyelemmel cikkemet, hol ez áll: «ezen szükséglet az államsegély felemeléséből lenne fedezendő, a minek megnyerését hiszem, s ha nem nyernők meg, azon esetben is kötelezve lennének az egyházak, állomásaikat betöltetlen hagyni, míg a szükséges tőkét előllítják. A mostani segélyalapokat a jelenlegi szükségektől elvonni, nem tartanám semmi esetre tanácsosnak.»

Ebből meggyőződhetik Bodor Antal ur, hogy a fönnebbi pontot nem olvasta elég figyelemmel s így az erre épített ellenvetések önmaguktól el-esnek.

Bodor Antal ur nem tartja tervemet kivihetőnek azért sem, mert a keblileg kezelendő pénzt 8%-ra nem lehetne biztos embereknek kiadni; továbbá, hogy az egyházközségekben nincsen olyan megbízható egyén, «kire rá lehetne a kezelést bizni.» A fennebb felhozott példákban eléggé meg lévén cáfolva ez állítás, nincsen miért erre több időt vesztegetnünk.

Bodor ur, tervemmel szemben, a magtárak által való megjavítást ajánlja. De hát ezt hogy meri az egyházközségekre bizni, hiszen, megtörténhetik (Bodor ur szerint), hogy «elkezelik.» De azt kérdem, hiszi-e Bodor ur, hogy a magtári gabonát 25, vagy 33% mellett biztosabban el lehet helyezni, mint a készpénzt 8% mellett? Ha utána gondol, alig fogja maga is elhinni. Bodor Antal urnak nem jutott eszébe, hogy a magtárak kezelése, az uzsora-törvény életbe lépte óta, csiklandós dolog. Ha perre kerül a dolog, 8%-nál többet nem ítél meg a bíróság (probatum est) s ha egy pár évig több kamatot vett az ember, ezt a tőkéből levonják, s köszönje meg a magtári kezelő, ha ennyivel beéri, s a 25% vételért nem ismertetik meg vele a büntető törvénykönyv paragrafusait.

De, bezárom már hosszúra nyílt cikkemet, még pedig azon kijelentéssel, hogy indítványomat egészben fentartom. Ha kimondja egyházkerületünk a 600 frt minimumot, s utasítja az egyházközségeket, hogy a megüresedésig is igyekezzenek erre munkálni, mert másképpen papot nem fognak kapni: én hiszem, hogy számos, most még gyenge állomás meg fog javíttatni; hiszem, a most csaknem mindenütt megindult tagosításoknál, mihelyt a kényszer helyzetet látják, szakítani fognak ki valamit, s hiszem azt is, hogy az e célra szükséges 13—14,000 frt államsegély felemelését

megnyernők, mihelyt a konvent kéri, csak hogy ez által szánkat egy időre bedugják. Nekünk pedig ezen összeg elég lesz arra, hogy huszonöt év mulva 600 forinton alóli papi állomásunk, (a mostan meglévőkből) ne legyen. Ugy legyen!

Péter Albert,
n.-rápolti ref. pap.

Az egyházi adók.

A fennálló törvény és gyakorlat szerint, hozzá fog a presbiterium az adó kivetéséhez és kéri az egyházi törvénykönyvet, hogy olvassák, hallják meg mások is, mit ír az elő az egyházi adókra nézve? Felolvastatik a paragrafus. Jól van. Hallottam. Már most azt kérdem, tisztelt presbiter-társak, hol van az a rendelete az újabb törvénynek, hogy ha nekem pl. 10—12 kalangya ősz és 10—12 kalangya tavaszgabonám terem, abból én tartozom hat kalangyát képébe adni; avagy, ha csak annak fele terem, fizessenek három kalangyát? A másik atyafi így szól: a gyakorlat, a szokás és a Dózsa egyházjogtana, a mely nincs hatályon kívül helyezve ezen újabb által ugy-e? Ugy biza! Tehát, belenyugszom; de elég sajnós, hogy a kinek száz, kétszáz és ezer kalangya terem, az is csak hat kalangyát fizessen. Akkor tán nem volt szabad a szegény embernek beleszólni a törvény-csinálásba, mikor azt a törvényt alkották, hogy a szegény emberből is akkora egyházi adózót csinált, mint a nagy gazdából. Nő, hanem idáig mehetett s még mehet valahogy; de miután így megnehezedett a szegény ember dolga a máii világban a sokféle adó miatt, hogy azt sem tudja, hová fizessen eleget abból a kevésből, másképpen kell fordítani. Én azt hiszem, hogy az egyház fejei, törvényhozói nem is türik ezt sokáig, hiszen az egyháznak igazságosnak kell lennie és méltányosnak; a szegényen segíteni, ezt parancsolja a szentírás is: a kinek több adatott, adjon többet, kinek kevesebb, kevesebbet; így van az állami adóval: miért ne lehetne így az egyházi adóval is? Erős hitem van, hogy nem késik sokáig, és az állam fejei, bölcsei és az egyházkerületek főpásztorai, nagy, kegyeslelkű fő- és algondnokai összeülnek s úgy kigondolják az egyházi adók egyenes és igazságos voltát, hogy az nem kedvetleníti el sem az egyháztagokat, sem az egyház szolgálóit, papokat, tanítókat, énekvezéreket, mint most, mert mi kisebb fejűek hiába akarunk kezdeményezőök lenni, ha a nagyok reá nem jónak, meg nem kezdik. Bizzunk tehát csak bennük, mert mindenre születni kell valakinek. Mihelyt lenéznek a magasból a völgybe, mert az isten sohasem hagyta magát tanubizonyosság nélkül, mindig támasztott kegyes, istenfélő férfiakat, kik által megdicsőítette magát s így megdicsőíti ezután is magát az ev. ref. egyházi adózókon, úgy annak belső emberein, kik közül némelyeknek alig van meg a mindennapi kenyérük és kellő szerény ruházatuk s ha meghal a családfe, a pap, vagy egy csomó koldusbotot, a melyhez támaszkodjanak árvaságukban, a hajlék és kenyér nélkül maradt kenyérkeresők, kiknek előde a hazáért, egyházért küzdött lelkiismeretes buzgósággal.

A törvény és gyakorlat szerint meg van állapítva

a kepe: a ki nincs megelégedve, felebbezen az egyházi közgyűléshez. Már most, hol van az egyházi adózó-könyv, mert erről szól a paragrafus. Az nincs. Arról még nem gondoskodott az egyházkerület, sem az egyházmegye, még idáig csak a paragrafusban van: tehát nincs mibe előírni és nyugtázni az adót; tehát az eddigi gyakorlat és szokás követendő: írják a listába.

A beszédésre a fennálló szabályok és törvények szerint intézkedik a presbiterium «egy vagy több határnapot tűz ki,» s a gondnok köteles, beszédni, vagy a presbiterek közül megnevezett biztosok. «Pap és tanító, énekvezér, közvetlenül, nem szedheti egy hallgatójától sem.»

Már most, azt kérdem, mindamellett hogy feleskett gondnok és presbiterek vannak felesketve hivatalukba: vajjon, akad-e olyan tiszta lelkiismeretű gondnok, vagy a helyett olyan megbízott presbiter, a kik olyan tiszta és szép gabonát (buza, rozs, zab, csős-törökbuza) vegyenek el, hogy ha a pap, tanító, énekvezér kicsépltetni, kára ne legyen benne? Alig hiszem, hogy minden egyházban olyan igazságos gondnok és presbiter legyen. De ha az volna kimondva a törvényben, hogy a beszédő tartozik azt kicsépltetni, a mit beszédett s kalangyája után a meghatározott magmennyiséget, tisztán megtakarítva, ép, szép gabonát adjon át a belső embereknek: ekkor, hiszem, hogy ügyelne, mert ha nem, a mi hiányzik, neki kell kipótolni, úgy átadni még a szalmát is. Fájdalom, nincs így; a papnak, tanítónak, énekvezérnek fel kell ügyelni, hogy milyent vesz el a gondnok, vagy megbízott, a kítűzött napokon, mert ha nem, egy csomó kára lesz, mire már volt eset. Az alatt, a míg foly a kepesedés, etesse, itassa a presbitereket, a kepezőket a pap, tanító, énekvezér, mert így a szokás, a mi bele kerül 10—15 forintba faluhelyen a belső embereknek.

Ime, itt kezdődik a torzsalkodás: a gondnok, vagy a megbízottak elvonnának akármilyen szegény kepe-gabonát, de a pap tiltakozik, hogy a törvénynek nem megfelelő, ennek alapján elutasítatik a kepező kepejével együtt, hogy jobbat, szebbet hozzon. Ime, itt megvan a nehezítés, de nem másra, hanem a papra, tehát az újabb törvények alapján sincs kimentve a pap a hallgatóival való viszálykodásban, s nem is lesz, míg tiszta pénzzé át nem lesz változtatva a mostani szalmás, csuszás kepe. Ma már ritka egyháztag, a miveletlenebb osztályból, a ki a gabonájának javát, szebbjét vigye a kepebe, hanem a gyengéjét, különösen a hol a kepezőre van bízva a válogatás; a hol pedig künn kepeznek a határon, akkor legyen is ott a szekér, hogy rakja fel, mert ha nem, van eset reá, hogy kicseréli a kijegyzett kalangyákat a kepező más napig gyengébbel. Ilyen jelenetekből látni való hogy a szalmás, csuszás keperendszer: «tulélte világát», «igye élnek túl minket is a siron kinaink.» Elmondhatja ezt nagyobb része a belső embereknek: hanem, azért ne csüggedjünk, kezdjük újból «megfogyva bár, de törve nem» küzdjünk mint Jézus Krisztusnak jó vitézei; ha isten velünk, ki ellenünk! Azért is mondok egyet, hogy legyen kettő belőle: szerény nézetem szerint, úgy látnám jónak addig is, a míg másképpen lesz a keperendszer jövője, hogy

a) Legjobb volna, a megállapított gabona-kepét pénzzel fizetni, még pedig úgy, hogy szept. 1—30-ig az évi egyházi adóját fizesse be minden egyháztag a megye-

biróhoz, abban az árban, a hogy akkor jár a gabona; vagy pedig, megállapítani azt, hogy a református hiveknek minden egyházközségben hány kataszteri hold birtokuk van szántóföldben s abból mennyi marad ugarban, mennyi van használatban, s azon hány kalangya ősz-, hány kalangya tavasz-gabona (zab) terem; abból, a törvény szerint, hány kalangya lenne a belső embereké, ha minden 20—24 kalangya után hat kalangyát kellene fizetni; ennek a becsértéke pénzben mennyi? Ez lenne a szalma-kepe megváltása. Az így megállapított és felsőbb egyházi hatóságok által helybehagyott egyházi adót, a hivekre kirónák a presbiter, állami földadó forint után. Nézetem szerint, ez a legigazságosabb, méltányosabb kepezés lenne s nem volna annyi kellemetlen surlódás, mint most van a kepe miatt a belső emberek, gondnok, presbiter és kepezők között.

b) A magas államkormány is ebben a kepe megváltásban segédkezet nyújthatna: tekintve azt, hogy minden törvényesen bevett vallásfelekezet és annak belső emberei a haza érdekében éppen olyan fontos miszsiót végeznek, mint a rom. kath. felekezet.

Ekkor aztán megvárhatja az állam is, hogy minden bevett vallásfelekezet papja, legyen az gör. egyesült, gör. n. egyesült, lutheranus, Mózes vallású, ha nyolc gimnasiumot nem végzett s érettséget nem tett, theológiát nem végzett s abból szigorlatot nem tett, az pap ne lehessen. Az olyan felekezet papját, ki érettségi és papi szigorlatról bizonyítványt fel nem mutat, államilag nem segélyeztetik. A papi állomást fentartó egyházak s úgy annak papjai fizessenek papi, tanítói, énekvezéri nyugdíjalapot. Így látnám jobban biztosítva a belső embereket és azok családját. Ez volna az én szerény ohajtásom az eddigi kepe-fizetés megváltoztatására nézve, hogy minden egyház papja, tanítója láttassék el olyan fizetéssel, a melyet állása, elhivatása, az állam és egyház méltósága követel és parancsol; csak így állhat fenn hivatali tekintélye, becse, tisztelete.

Istennek elhivatott vezérférjai, tegyetek, alkossatok, teremtsetek egymás iránti szeretettel, jóakarattal, bizalommal, ne hogy elterjedjen rólunk: «Átok verte meg a református magyart, mert az soha össze nem tart!»

Puskás Lajos
ref. pap.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, aug. 10. 11.

A két napon át folyt ülésen elnökölt főt. Szász Domokos, püspök s váltakozva jelen voltak dr. Kolozvári Sándor, Szász Gerő, dr. Kovács Ödön, Székely János, Sárkány Ferenc, Domokos Antal, Parádi Kálmán, Deák József, dr. Sárkány Lajos, Bodor Antal, titkár, Szász Béla, előadó ig.-tanácsos.

Az időközben elnöki uton ellátott, bejelentett és jóváhagyott ügyek közül kiemeljük, hogy az egyházkerületi theol. akadémia és pedagógium alapjára ujabban adakoztak: m. Rettegi Sándor aa. 50 frtot, a málnási egyházközség 20 frtot, a harasztosi egyházközség 10 frtot.

Az állami segélyt élvező főgimnáziumaink üresen

álló tanszékeire kiírt pályázatok rendén folyamodványok érkeztek be, és pedig:

a) az egyházkerületi közgyűlés választása alá esők közül a sepsi-szent-györgyi Mikó-kollegiumnál:

1) a klaszszika-filológiai tanszékre pályáztak Várkonyi Endre, Vozári Gyula és Jancsó Géza;

2) a magyar-latin tanszékre: Dr. Hanc Jenő, Vozári Gyula, Jancsó Géza, dr. Farnos Dezső, Kubányi Béla.

Minde folyamodványok közöltettek az Előljárással vélemény-nyilvánításra, annak idején az Ig.-Tanács gondoskodván, hogy az egyházkerületi tanár-kijelölő bizottságba, a hivatalból illetékes tanügyi előadón kívül jogosult két tagját kiküldje.

b) a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter kinevezése alá eső katedrákra kiírt pályázati hirdetések nyomán beérkezett folyamodványokat az illető kollegiumi Előljárásság saját véleménye kíséretében terjeszti föl és pedig:

I. A zilahi kollegiumhoz pályáztak:

1) A klaszszika-filológiai tanszékre: Dr. Német Gyula és Jancsó Géza, az előljárásság első sorban az előbbi mellett nyilatkozván. Az Ig.-Tanács, tekintettel arra, hogy dr. Német Gyula főtárgya a történelem, melléktárgya a latin-nyelv, pótvizsgálat utján a harmadik tárgya a görög-nyelv és irodalom; s tekintettel arra, hogy Jancsó Géza főtárgya ugyan a klaszszika-filológia, de csak az alap- és szakvizsgálatot állta ki, dicséretes és jó fokozattal, de a paedagogiai vizsgálata még hátra van, szavazattöbbséggel abban állapodott meg, hogy szerződésben biztosított ajánlati jogával nem él, hanem a miniszter uralma bízta a kinevezést.

2) A német-latin tanszékre egyedül Kerekes Ernő, ki eddigi működése rendén szép elismerést érdemelt ki, de a tanári vizsgálatnak csak alap-vizsgálati részéről tud oklevelet fölmutatni. Az Előljárásság véleménye szerint, azzal a föltétellel volna helyettes-tanárként kinevezendő, hogy két év alatt szerezzék meg teljes kvalifikációját. Az Ig.-Tanács is ebben az értelemben teszi meg ajánlatát a miniszternél.

3) A természet-, menyiség-tani tanszékre: Bujk Béla, ki két egyetemi tanévet és alapvizsgálatot mutat ki; Székely Tőhötöm, okleveles tanár; Lakatos Mihály, okleveles tanár; Perjési László, okleveles tanár és Kovács Dénes, ki, mint unitarius válásu, tekintetbe nem vehető, míg a többiek mind felekezetiünken levők. Az előljárásság véleménye szerint, első sorban Bujk Béla lenne ajánlandó, mint a ki már két éve működik a kollegiumnál s ő utána a többiek, az előadott sorban. Az Ig.-Tanács, mint minden tekintetben kiválót, Székely Tőhötömöt ajánlja a miniszter urnak kinevezésre;

4) A természet- és földrajz tanszékére: Dr. Benkő Gábor, okleveles tanár és volt egyetemi tanár-segéd; Bodnár Lajos, okleveles tanár és Csemete Károly, minden oklevél nélkül. Az Ig.-Tanács, az előljárásság véleményéhez képest, dr. Benkő Gábort ajánlja.

II. A sepsi-szt.-györgyi Mikó-kollegiumhoz pályáztak:

1) A mértani- és szabadkézi-rajz tanszékére egyedül Asztalos Károly, polgári- és iparis-

kolai rajztanító. Az előljárásság, tekintettel arra, hogy az egyetlen pályázó sincs középiskolai rajztanárságra kvalifikálva, csak helyettes-tanárnak véli kinevezhetőnek, 800 frt évi javadalommal, s az Ig.-Tanács is ez értelemben tesz ajánlatot a miniszternél.

2) A magyar-német tanszékre: Csősz János, okleveles tanár, ki hét évi gyakorlatot mutat ki; Jurányi Gusztáv, oklevél nélküli tanár, ki csak miniszteri engedélyt tud produkálni, hogy tanári vizsgálatokra állhat; Kolozsvári Aladár, okleveles tanár. Az előljárásság, bevált szolgálatára tekintettel, Csősz Jánost pártolja s az Ig.-Tanács, e véleményt magáévá téve, ugyan őt ajánlja kinevezésre a miniszter urnak.

3. A természetrajz-földrajzi tanszékre: Farcádi József, okleveles tanár; Horváth István, okleveles tanár, de más szakra kvalifikálva; Málnási Ferenc, okleveles tanár; dr. Székely Bendegúz, okleveles tanár és volt egyetemi tanár-segéd. Az előljárásság ez utóbbi mellett szól és az Ig. Tanács szintén ezt ajánlja föl.

III. A szászvárosi Kún-kollegium klasszika-filológiai helyettes tanárságára két pályázó jelentkezett, de időközben mindkettő visszalépett s így a meddön maradt pályázat helyett újak kiírása mondatott ki és pedig, tekintettel arra, hogy az államsegély ügyében előkészített szerződés miniszteri megerősítése a legrövidebb idő alatt várható, a pályázat, a miniszter kikérendő engedélyre reményében, a klasszika-filológia rendes tanári székére iratlik ki, így remélhető levén, hogy több és jelesebben kvalifikált pályázó találkozik.

A zilahi kollegium államsegélye iránt kötött szerződés rendjén, a többek között, egy vallás-tanári szék javadalmazásáról is történt gondoskodás. E tanszékét korábban, egy hosszú idő óta működő és, a törvény értelmében, a tanári vizsgálatra állás alól fölmentett, r. tanár látta el, de utóbb, ennek korára tekintettel, más fiatalabb erőre bízták e munka végzését, ki eddig helyettesként működött. E helyettes tanerő, most, elismert szolgálataira hivatkozva, e tanszék rendszeresítését kéri, hogy a kiírandó pályázat alapján, az egyházkerületi gyűlés választás utján töltsék be s a kollegiumi előljárásság szintén pártolja e kérést. Az Igazgató Tanács, tekintettel az egyházkerületi rendtartásra és arra a tényre, hogy az állammal kötött szerződésben, ugyan történt gondoskodás e tanszék rendszeresítéséről, de az egyházkerület törvényhozó testületének még nem volt alkalma e kérdés fölül saját hatáskörében intézkedni, fölhitva a kollegiumi előljárásságot, hogy vegye a tanszék rendszeresítésének ügyét tüzetes tárgyalás alá, mutassa ki szabályszerű fedezetét, hogy aztán az Ig. Tanács kieszközölje a folyó évi közgyűléstől a katedra rendszeresítését s a választás ehez képest a jövő évi közgyűlésen törvényesen megtehető legyen.

Az Ig.-Tanács, mint olvasóink emlékezni fognak, kimondta, hogy a múlt évi egyházkerületi közgyűlés által a központi segélyekre nézve elhatározott revíziót olyképpen viszi keresztül, hogy az érdekeltektől ez idén bevett ismételt nyilatkozatokat földolgozza, s ezek alapján a rendszeres segélyeket illető javaslatait megállapítja ugyan, de a tervezetet a folyó évi közgyűlés szankciója alá ter-

jeszti s csak a jövő év kezdetétől fogva hajtja végre. E határozathoz képest, az egyházkerületi domesztika segélyei változatlan maradván, az államsegély és a Baldácsi-alap rendelkezésre álló összegeinek ez évi jutalékaira nézve külön vala tervezet készitendő, a melyet az e végett kiküldött ig. tanácsi bizottság megállapítván, az Ig. Tanács jóváhagyása alá terjesztett. Ezt a tervezetet tette most magáévé az Ig. Tanács, a f. évi egyházkerületi közgyűlés jóváhagyásának reményében.

(Vége következik.)

É—n.

Az egyházmegyékből.

A marosi egyházmegyéből.

(Vége.)

«Egyházmegyei közgyűlésünk az esperesi jelentést mindenekben tudomásul veszi, s esperes aának lelkiismeretes, buzgó fáradozásaiért, valamint az egyházmegye gondnok aainak és a közigazgatási hatóságoknak is odaadó, egyházas buzgóságukért, jogyzókönyvileg elismerését és mély köszönetét fejezi ki.» (K. gy. j. k. 2. sz.)

Azután, a mult évi közgyűlési határozat szerint, felolvastatván a közgyűlés tagjainak névsora, konstataáltatott, hogy 96 tag jelent meg. Nálunk kevés szám.

Bodó Ferenc, Gábos Sándor, Juhász Sándor, Kis Ferenc és Szócs Ákos, a mult évi közgyűlés után választott lelkész aait, a gyűlés bekebelezte; Bányai András, Barta Albert, Bőjte Miklós, Tőkés János és Zsigmond József kántor-tanítók letették az esküt, s a gyűlés hasonlólag bekebelezte.

Azután Muzsnai Pál, közigazgatási jegyző aa. olvasta a mélt. állandó Igazgató-Tanács 510—1890. sz. felhívását a Kolozsvárt felállítandó theol. seminariumra és paedagogiumra adakozás végett; melyre nézve egyházmegyei tanácsunk ajánlja, hogy egyházmegyénk 1891. július 1-sején elkezdve, minden július 1-sején tíz egymásután következő évben fizessen 100 o. é. forintot, így 1000 forintos adományt ajánjon fel. Mint-hogy pedig egyházmegyénknek csak a rendes rovatalkból van jövedelme, rójjá ki az egyházközségekre, papokra és tanítókra a következő módon:

a) minden egyházközségre tíz évi részletben kirovatik vizsgálati díj címen közigazgatási célra fizetni szokott járandósága, ebből bejön 68 frt 10 kr.

b) minden papra és tanítóra kirovatik hasonlólag tíz évi részletekben pénzértékben felszámított fizetésének 1%-a ebből bejön évenként 47 frt 4 krajcár, az előbbi összeggel együtt 115 frt 14 kr; melyből a fennirt határidőben 100 frt mindig a központi pénztárba befizettetik, a fenmaradó összeg pedig egyházmegyei közigazgatási költségek fedezésére fordítatik. Ezen összegek a marosi ev. ref. egyházmegye adománya címén fizettetnek be, s a hátralevő részletekre egyházmegyénk kamatot nem fizet. Egyházmegyei közgyűlésünk az indítványt egyhangulag, egy szó vita nélkül elfogadta.

Ennek megtörténte után, Muzsnay Pál közigazgatási jegyző, aa. olvasta fel jelentését az egyházmegyei tanács működéséről. Kapcsolatosan felolvastatott Bihari Sándor egyházmegyei képviselőnek jelentése az egyházmegyei Tanács jegyzőkönyveinek felülvizsgálásáról. Ebből értesültünk, hogy egyházmegyei tanácsunk a mult közgyűlés óta 21 ülést tartott,

s a fenforgott ügyeket 408. jegyzőkönyvi szám alatt intézte el. Kiemeli egyházi Tanácsunk ügybuzgalmát, nagy munkáságát, pontosságát. «Egyházmegyei közgyűlésünk az egyházmegyei Tanácsnak buzgó és lelkiismeretes működéséért jegyzőkönyvileg elismerését és köszönetét nyilvánítja.»

Azután, Tavasz József, tanügyi előadó, olvassa fel jelentését a mult iskolai évről. Előzetesen letesz a gyűlés asztalára egy táblázatos kimutatást összes iskoláink szellemi és anyagi állapotának adatairól. Jelentésének főbb adatai a következők. Ezen elmúlt 1889/90. tanévben volt tanköteles fiu 4338, leány 4091, összesen 8429, 398-al több, mint az azelőtti évben. Tanult ezek közül 3562 fiu és 3043 leány, összesen 6605, vagyis, 526-al több, mint a mult évben. Percetekben kifejezve, tanult a tankötelesek 80,76 százaléka. Az előhaladás legfőbb akadálya a szegénység, A felmentettek, több mint felerésze, 840 ruhátlanság és szolgálat, tehát, a szegénység miatt volt felmentve. Egyházközségeinknek is egy része szegény. Kilenc iskolai helyiségünk hitvány zúg; egy néhány szük. A tanítói fizetések sincsenek arányban a fontos hivatással. Hat tanítói állomás dotációja alul marad 100 frton, tizenhét 100—150, tizenhét 150—200, tizenhaté 200—250, tízé 250—300, hété 300—350, négyé 350—400, háromé 400—500 forint között áll, egy mulja felül az 500 forintot. Tehat, 67 tanítói állásunk fizetése marad alól a törvényes 300 frton, s csak tizenöt mulja fölül. Általában a tanítói fizetések egész összege 17,986 frt 60 krajcárra megy. Némely községben igen szomoruaak a tanügyi viszonyok. Erdő-Szt.-Györgyön 150-en felül levő tanköteles közül 75 tanul; de ez sem fér be egyszerre a szük, törpe iskolába. Azonban, nagyobb baj az, hogy a szinte ennyire menő gör. keleti vallásu, mostanig merőben magyar ajku tankötelesek számára eddig nem volt iskola. Most épült ugyan; de nincs köszönet benne, mert oláh tanyelvű, gör. kel. felekezeti iskola épült, hol a jövő nemzedék már «románna» fog kiképződni. Az izraeliták e községben 500 körüli lelket számlálnak, s így kell lenni 80—100 tankötelesnek. Hol tanulnak ezek? — Zsidó zúg-iskolákban, vuklis hazafiaktól. Ide kellett volna régen állami iskola. Nem telt. Bizony szomorul Sok helyütt tanítói hiány van; 130—200 tankötelesre esik egy tanító. Mit csináljon, hogy eredményt mutasson fel?

De minden hiány dacára, lassu, folytonos előhaladás tapasztalható. A mult évben új iskolák épültek Ákosfalván és Székesen. Az ákosfalvi székely nép valójában szép áldozattal adta tanubizonyosságát protestans voltának. A nagyobb «nemes» birtokosságtól elkülönített korcsma-jogát hat évre átadta egy zsidó polgártársnak, ki azért birtokát egy szép, nagy belső telkével együtt, melyen igen jó melléképületek voltak, örök tulajdonjoggal átadta a ref. egyházközségnek. Ezen telken épült a korszerű szép iskola és tanítói lakás. Kis Görényben új tanítói lakás épült; Vajában és Lőrincfalván a tanszobát alakították át és látták el korszerű padokkal. Kibédén az egyházközség rozzant, szük, nedves, régi épületéből kiköltöztek a tanulók, s az állam által berendezett és a községnek átbocsátott tantelepre, az ottani egyik tantelemben költöztek be. Az egyház és község közötti vitás iskolaügy is befejeztetett jó békességgel. A község átvette a régi, korábban az ő tulajdonát képező iskolai alapokat, s az egyházközségtől átvette az iskolaügy további fejlesztését, az egyház ezután csak kántor-tanítóját adja, a többi tanítót a község fizeti. A harmadik tanítói állást azonnal be is töltötte;

de 480 tanköteles tanítására elég nem lévén, következni fog a 4-ik és 5-ik állomás szervezése is remélhetőleg. Sóvárádon a tanügyi előadó sürgetésére a vármegyei közigazgatási bizottság megrendelte a községnek a jövő szeptemberre egy 3-ik tanító beállítását; a lakást és tentermet az egyházközség adja.

De nemcsak anyagiakban, hanem szellemileg is határozott előhaladás mutatkozott. A beérkezett évről jelentések és a tanügyi előadó saját tapasztalatai, ki ez évben is tizenkettő kivételével, az összes iskolákat meglátogatta, 31 iskolában jeles, 26-ban jó, 15-ben kielégítő, s csak egy párban volt csekély eredmény. A tanítóknak nemes buzgalom és folytonosan előhaladó kötelességérzet és munkakedv mutatkozik, a legnagyobb rész legjobb erőit fordítja hivatása betöltésére. Összes iskolánk tanszergyűjteménye 3010 darabból, a szegény tanulóknak tankönyvvel ellátására szolgáló tankönyvgyűjteménye 1348 darabból áll. Írószerekkel szinte 100 fitt értékben segélyezték a tanulókat iskoláink, az ujonnan alakult iskolai s olvasó könyvtárak jelenleg 1290 drb. könyvet mutatnak fel. A makfalvi Wesselényi-iskola évről vizsgáján 81 forint osztatott ki jutalmazásra, a többi iskolákban, jobbra egyesek adományából, 401 gyermek részesült jutalomban.

Az egészségügy általában igen jó volt; csak négy iskolában kellett nagyon rövid ideig, gyengén fellépő vörheny miatt, a tanítást megszüntetni. Örömmel értesült közgyűlésünk arról, hogy Bíró Géza selyei, Gábos Sándor kakasdi, Kövendí Kálmán torboszlói és Málnási Ferenc kendői lelkészek, igen lelkiismeretes és eredményes tanításukkal egészen pótolták a tanítói hiányt. Szomoruan vett azonban tudomást arról, hogy Selyében a róm. kath. propaganda egész erővel folytatja támadását, s kitűnő papunknak eddig is csak a legnagyobb erőfeszítéssel sikerült győzelmesen visszaverni a támadásokat; de, vajjon meddig bírja a 112 gyermek tanítását és négyes egyházának kettős erővel hordozandó papi terheit? Mint a mindennapi kenyérré, oly szükség van itt egy tanítói állás berendezésére. Még nincs baj; de a Haynald-alap működni kezdett, az építkezések a róm. kath. egyház telkein

kettős erővel folynak; a marosi róm. kath. abbás-esperes szinte naponként ott van. Elérkezett a 12 óra a segedelemre!

«Egyházmegyei közgyűlésünk a jelentést tudomásul veszi, egyházmegyei levéltárba helyezését elhatározza. Tanügyi előadó aának buzgóságáért, lelkiismeretes, önzetlen fáradozásáért elismeréssel párosult köszönetét nyilvánítja, s egyszersmind utasítja, hogy mindazokat a hiányokat, melyekre nézve egyházmegyei intézkedés szükséges, külön-külön jelentésben terjeszse be minél előbb az egyházmegyei Tanácshoz.» (E. m. k. gy. 10. sz.)

A délutáni ülésen a számvevő, direktor aiai. jelentéseiket olvasták fel a számadások ellátásáról, az egyházközségek anyagi, valamint az egyházmegyei és gyámintézeti pénztár állásáról. Itt-amott tűnnek fel hiányok, kisebb mérvű rendtelenségek, némi differenciák, melyeknek kimutatására és 15 nap alatt az egyházmegyei Tanács elé terjesztésére utasította közgyűlésünk számvevő aiait, s az egyházmegyei Tanácsot pedig a legszigorubb eljárásra.

Az orbai egyházmegye közgyűlésének 102—1890. szám alatti feliratát közgyűlésünk egész terjedelmében pártolja, és hason irányu felirattal támogatja.

Nagyobb vitát keltet a Nagy-Károlyban 1890. febr. 19-én tartott papi értekezlet emlékirata és pártolás iránti megkeresése, valamint az 1890. szept. 30-án tartandó papi értekezletre képviselő küldés, s az 1848. XX. t.-c. 3. §-ának életbeléptetésének sürgetésére irányzott törekvésük pártolása iránti felhívása. Több oldalról adatott be indítvány; de végül azok elvetésével, egyszerű napirendre-térést fogadott el közgyűlésünk.

A küiküllömenti papi értekezleti fiókkör indítványa, hogy egyházmegyei levéltárunk sürgősen rendeztessék, egyelőre nem intézhető el az indítvány értelmében; mert nincs rá lehetőség; de a m.-vásárhelyi egyházközséggel közösen építendő tanácskozási terem és levéltár ügye ismét sürgősen napirendre tűzetik.

Még néhány kisebb rendű ügy elintézése után, a közgyűlés berekesztetett.

T—f.

TÁRCA.

A vízőzön legendája.

(Vége.)

Találunk azonban egy másik, nagy valószínűséggel egy későbbi redakció alkalmával interpolált vonást is az elbeszélésben, a mely szintén nyomós érvet rejt magában egy általános vízőzön képzetével szemben. Azt olvassuk, ugyanis, itt, hogy a bárka az Ararat hegyei egyikén állapotott meg. Feltéve már, de semmiesetre meg nem engedve, hogy író a 16—17 ezer láb magasságban óriási meredekséggel emelkedő Ararat hegytövére gondol: mily nagy területnek kelle így is szárazon maradnia, miután körül-belül mintegy tízezer magasabb hegy van a földön az Araratnál.

Mellőzve már a kérdés ez oldalának részletesebb fejtegetését, lássuk, az elbeszélésben levő újmutatások alapján, a föld melyik részén kell keresnünk ez óriási katasztrófa színterét? Más szavakkal, hol az eredeti hazája e mondának, mely annyira bevészte magát az utódok emlékezetébe?

Ha megfigyeljük ama hasontárgy óskori mondákat,

főleg az indusokét, a melyekről kétségtelenül bizonyos, hogy tengerparti vidékeknek a tenger által történt elöntésére vonatkoznak, azt kell mondanunk, hogy az a vízőzön, melyről a bibliai elbeszélés emlékezik, nem tenger-dagálynak, hanem folyó vizek áradásainak a következménye; az elbeszélés eredeti hazája nem tengerparti vidék, hanem hatalmas folyamok által öntözött belföld. Az elbeszélés számadataiból azt is megállapíthatjuk, hogy milyen volt a fekvése és minők voltak talajviszonyai e belföldnek.

Azt olvassuk, ugyanis, hogy a víz 15 singgel (ammáh) haladta felül a legmagasabb hegyeket, a mi, az eredeti héber mértéket tartva szem előtt, 20 lábnak, vagy 6 méternek felel meg. E «legmagasabb hegyek» azonban, mint azonnal kitűnik, 32 lábnál alig voltak magasabbak. Mihelyt, ugyanis, a víz növekedése megszűnt, a bárka azonnal megállapodott. Történt ez a hetedik hó 17-ik napján. De csak a 10-dik hó 11-ik napján bukkannak ki a hegyek ormai. Ennél fogva körül-belül 3 hónap alatt 20 lábnyit apadtott a víz. Négy és fél hó-

nap mulva, vagyis a második hó 7. napján már teljesen száraz a föld színe. Ez idő alatt, föltéve a víz egyenletes apadását, $3+1$ és $\frac{1}{2}$ hónapnak megfelelően $20+12=32$ láb magasságu vízszlop száradt fel. Ilyen magasnak kellett tehát lenniök az író által «legmagasabb»-nak vélt hegyeknek. A mennyire különösnek tűnhetik ez föl a hatalmas Kárpátoktól környezett bércecs Erdély lakója előtt, éppen annyira természetesnek találja ezt a rónák fia. Hollandiában is, p. o. egy 30 lábnyi emelkedés tekintélyes magasságu hegyet alkot. Egy ily jelentéktelen emelkedésekkel bíró mély föld volt, tehát, a kibliai vízözön szintere is Valóban, alig is gondolható másképp. Éppen az ilyen vidékek nyújtanak legalkalmasabb tért az árvizeknek és éppen az ilyen helyeken lép az ár oly rohamosan és romboló hatással föl, a nélkül, hogy a vízmennyiségnek azért valami rendkívülinek kellene lennie. Egy ilyen mély föld, ha csak nem egészen kopár sivatag, nagyobb folyam nélkül nem gondolható. Azt a rémitő pusztitást, rombolást csak folyóvíz okozhatja, mely huzamos esőzések által hirtelen megdagad és féktelen erővel tör át partjain. Pusztán csak az esőzések ily borzasztó hatást nem eredményezhetnek. Az író maga is így gondolkozik, midőn a szárazföldi vizeket tápláló földalatti ocean felfakadásáról beszél.

Az a kérdés már, hogy a fönnebbi jellemvonások után, a hajdankori tartományok melyikében kell a vízözön színterét keresnünk?

Bizonyos az, hogy e monda nem Kanaánban képződött ki, sem nem egyiptomi eredetű, mint sokan gondolják.

Palesztina folyói, köztük a legtekintélyesebb, a Jordán is, nagyobb mérvű áradásokat nem szoktak okozni; de a szentföld hegyeinek, halmainak a magassága is jóval nagyobb, mint a minőre az az elbeszélés útál. A Libanon bércei p. o. 8000 láb magasak, a Karmel teteje 1800 lábnál magasabban emelkedik a tenger színe felett. Terjedelmesebb lapályok nincsenek; szűk völgyek keresztezik egymást szeszélyes váltakozásban, melyeknek csaknem mindenike 100 lábnál mélyebb.

A mi Egyiptomot illeti, igaz, hogy huzamosabb ideig (körül-belől 200 év) tartózkodtak itt az izraeliták, de a vízözön mondát ennek dacára is már azért sem kölcsönözhatték innen, mert a mint ma már általánosan tudva van, az egyiptomiaknál slyet nem találhattak. De, valószínűtlen e föltevés azért is, mert a Nilusnak évenként és ugyanazon időben ismétlődő áradásai sem a rendkívüliség jellegével nem bírtak, sem pedig, mint ismeretes, a büntető isteni igazságosság nyilvánulásaképpen nem valának tekinthetők.

Ezek után, alig lehet más vidékre gondolnunk, mint a Tigris és Euphrates közötti lankás területre, Mesopotámia-ra, a hol, a hagyomány szerint, a zsidó nép ősei eredetileg laktak. Itt csakugyan megtaláljuk a vízözönt jellemző vonásokat teljes számban, Hegyeknek nevezhető tekintélyesebb emelkedések e vidéken nincsenek, míg rohamosan pusztító, veszélyes jellegű áradásokról a mai utazók is gyakran emlékeznek meg. Tudósításaik szerint, ugyanis, őszzsel óriási esőzések köszöntenek be, melyek által az apró folyócskákkaál sűrűn behálózott örmény havasokruál lezajló roppant víztömeg a Tigrist és Euphratest medréből kiszorítja, úgy hogy tenger nyí víz borítja a két folyam közötti területet, melynek lakói ilyenkor csak apró ladikok és flották segélyével közlekedhetnek egymással. Nagyon valószínű, hogy e vidéket az őspatriarkális korban egy ilyen természetes okok által létrehozott

a rendesenél azonban nagyobb mérvű, az egyszerű nomád izraelita törzsek egész látkörére kiterjedő áradás borította el, embereket és állatokat sodorva el magával. E vízözön emlékét aztán az őshazából magukkal vivék Kanaánba, hol annál gondosabban ápolák, minél kevésbé volt alkalmuk itt hasonló jelenségeket tapasztalni.

E körülménynek tulajdonítható nagy részben az elbeszélés ama vonása is, mely az eseményre a rendkívüliség, a páratlanság bélyegét nyomja. Ha már az elbeszélés alapjában ama régi időkből ered, midőn Izrael csak egy szűk területen mozgó barbar pásztor-törzs volt és földrajzi látköre alig terjedt tovább azon vidékeknél, melyeket nyájaival bekóborolt nem tűnhetik fel előttünk különösnek, hogy a horizon e tényleges korlátoltsága kifezést nyert benne az által, hogy egy helyi jellegű áradás «az egész föld»-et elborító általános vízözön karakterét ölti fel. Az elbeszélés, azonban, jelenlegi alakjában, az ősrégi hagyományt nem eredeti mivoltában tárja elénk, mint-hogy ez, idők folytán, részben a szélesbült földrajzi látkör, részben ama hajlam befolyása alatt, hogy a monda tárgya érdekesebbé tétessék: újabb vonásokat vett fel magába. Ilyen p. o. a bárkának Árménia egyik hegyén való megállapodása, miről a másik (prófétai) elbeszélés teljesen hallgat. Ilyen az emberiség parányi töredékének megmenekvése a vízözönből, hogy legyen, ki az emberi nemet tovább plántálja és a későbbi generációknak e rendkívüli eseményt elbeszélje. Ilyen a mentő bárka, melynek a hajóépítésről mit sem tudó ama kezdetleges korban, a hajót kelle helyettesítenie. Ilyen a kompasz szerepét vivő madarak kiküldése a vízállás és a száraz föld közelségének kikémlelésére. Mindezek oly vonások, melyeket más népek ó-kori vízözönmondái legnagyobb részénél is megtalálunk.

Eljutottunk azon ponthoz, hogy beszámolhatunk eddigi fejtegetésünk végeredményével. Vizsgálódásunk rendjén kitűnt egyfelől, hogy a vízözönruál szóló bibliai elbeszélés historiai alapon nyugszik, mennyiben egy szűk határok között lefolyt esemény, egy lokális jellegű vízözön ténye képezi magvát; másfelől kitűnik az is, hogy jelenlegi alakjában és felületes áttekintés mellett, a képtelenségek egész sorát tárja elénk; kitűnik, hogy az általa leírt vízözönnek sem a geológiai diluviummal, sem a többi ó-kori mondák által fentartott szintén csak helyi természetű özönvizekkel semmi köze nincs. E felfedezés csak a legeggyűgyűbb vallásos gondolkozás előtt tűnhetik föl veszélyesnek, csak oly felfogás mellett, mely szerint a bibliai elbeszélés értéke a víztömeg mennyiségétől s az általa elpusztult emberek és állatok számától függ. A valódi kegyességet, mely az elbeszélés értékét ama vallásos fényben keresi, mely egy természetes erők által létrehozott borzasztó katastrophán előmlik: e fölfedezés nem fogja megingatni, sem megbotránkoztatni. És minő természetű ama vallásos fény? Szóljunk végül erről.

III.

A vízözön mondája a kegyesség legrégibb alakjának a természetimádásnak a gyümölcse; írója a vallásos világnézet ama kezdetleges formái között mozog, a melyek szerint minden egyes természeti tünemény egy-egy külön istent ábrázol és minden jelenség a természet életének folyamában az isteni működés közvetlen nyilvánulása.

A kegyesség e kezdetleges formájával egy szintoly kezdetleges életfelfogás párosul, a mely szerint minden változás,

minden tünemény a természeti világban az ember erkölcsi minőségével áll egyenes kapcsolatban, mint jutalom, vagy büntetés. E felfogás szerint a testvérgyilkos Kain hasztalan szánt és vet, mert a föld istene megvonja tőle gyümölcsét. És megfordítva: ha a föld megvonta az embertől gyümölcsét; ha éhség, vagy pusztító ragály, földrengés, vagy árvíz köszöntének be, ha elsötétült a nap vagy feltűnt egy üstökös, szóval: ha valamely rémesnek, vagy veszélyesnek tetsző változás, melynek közvetlen oka ismeretlen vala, zavarta a természet életének rendes menetét: az izraelita meggyőződése szerint, mindannyiszor az emberi bűnök által megsértett istenség nyilvánítá haragját. Ellenben, egy bő esztendő, egy termékeny tavaszi eső, a barátságos napfény, a betegségből való felgyógyulás, röviden: mindaz, mi kellemesen hatott az emberre, a legfőbb lény jótetszése félreismerhetetlen jelének tűnt fel az izraelita hitében. Hogy a valódi hitéletre és tiszta erkölcsiségre minő káros hatása lehet egy ily életfelfogásnak, azt úgy Izrael története, mint a jelenlegi keresztyén társadalom élete, melyből az a babonás képzet, fájdalom! szintén nem hiányzik, eléggé bizonyítja. Izrael sohasem is bírta teljesen kivonni magát az ősrégi természetimádásból folyó e felfogás hatása alól, még akkor sem, midőn már hite Istent az ég és föld egyedüli teremtőjének vallá; a keresztyénség, azonban, a maga nemesebb mivoltában, úgy a mint alapítója élte és tanította és a mint felvilágosultabb hiveinek lelkében ma is él, a leghatározottabban utasítja el magától e fölfogást, mint a lélekben és igazságban való istenimádáshoz méltatlant.

Az igaz, a keresztyén embert is gyakran kényszeríti öntudata, hogy a természeti jelenségeket olykor-olykor összeköttetésbe hozza erkölcsi életével. Ki rosszat tett, rosszat talál a természeti tüneményekben, melyek fizikai okok törvényes gyümölcsei. A villám, például, mely Sault a damaskusi uton földre sujtá, Luthert elmélkedésre kényszeríté és mind a kettőt a cselekvés irányának megváltoztatására segíté, merő természeti jelenség, mely egy más albalommal a sötét vihar által zátonyra sodrott szerencsétlen hajósra nézve útbaigazító, szabadulást eszközölő világosság lehet. Az erkölcsi ember erkölcsi jelentőséget nevelő, alakító befolyást tulajdonít a természet életében előforduló egyes mozzanatoknak, de távol van attól, hogy azokat erkölcsi minőségével közvetlen kapcsolatban álló, arra egyenes hatást gyakorló természetfeletti isteni nyilatkozatoknak tekintse. Ellenkezőleg, a természet parancsolásra hivatott Urának érzi magát. Szellemének hatalmával megfékezi a természet nyers erőit, kényszerítve őket, hogy akaratát hirdessék. Ismeri a tünemények okozati összefüggését, keletkezésük természetes okait, s ez által szolgálta kényszerítheti azokat. Így például: viharjelzőket állít fel, aëroklinoszkopokat készít, melyek segélyével előre meghatározza a szelek irányát. Gyógyszereket eszel ki, melyek által számos betegség rombolásának bir gátot vetni. A földművelés előhaladott mestersége által nyújtott eszközök segélyével termésre kényszeríti a talajt. Vasútak és hajózás fölhasználásával elejét veszi egy általános éhség pusztító hatásának. Egy szóval, a mai mivelt kersztyén, ki ismeri a csapások természetes okait, tehát elhárítani, vagy leküzdeni is tudja azokat, távol van attól, hogy azokban az isteni nemtetszés jelét lássa, valamint attól a gondolattól is, hogy kiválóan derék embernek, a gondviselés kegyencének tartsa magát csak azért, mert a világ szerint szokatlanul jól megy dolga.

E szerint, a mily kevéssé tanulhatjuk meg ironktól az izraelita hajdankor egyik emlékezetes eseményének, a vízözön lefolyásának hisztoriai mikéntjét, éppen oly kevéssé kölcsönözhet tőle kedélyéletünk vallás-erkölcsi eszméket. Elbeszéléseiből, azonban, ennek dacára is, fontos tanulságokat vonhatunk le. Egyik mozzanatát látjuk itt amaz óriási változásoknak, melyeket istennek végtelen hatalommal működő világkormányja úgy a természet életében, mint az ember-világban állandóan folytonosan létre hoz. Mindennek, a mi van és történik a végtelen universumban, az alkotó szellem öntudatos, örök céljainak megvalósítására kell közremunkálnia. Csak addig van létjogosultsága, míg e magas rendeltetésnek hiven megfelel. Mihelyt, azonban, isten üdvözítő világterve által kijelölt szerepét az emberi nem végnélkül való tökélyesbülése érdekében betöltötte: el kell tűnnie a világ szinpadáról, hogy életképebb és célszerűbb intézmények foglalják el helyét. Az ó-kor hány óriási világbirodalmát és százados intézményét dönté már porba a feltartóztathatatlan fejlődés ez örök törvénye? Egyiptom hajdani nagyságát és miveltését csak néhány piramis, obeliszk és épületrom hirdeti, míg Hellasz dicsőségéről, Róma világuralmáról, a mivelt utókor kegyelete által megőrzött foliánsok avult lapjai beszélnek ma csupán. És ki sejtethé még pár évtized előtt is, hogy Krisztus előtt sok századokkal a Tigris és Ephrates között birodalmak virágzottak, melyek hatalmuk és miveltésük csodás erejével az egész orbis orientalisnak emberöltőkön át osztogattak parancsokat, szabtak törvényeket?

Tovattűntek, sirba szálltak s romjaikon új nemzetek, új aspirációkkal, új birodalmak, új intézményekkel épültek fel. Istennek ítélete, a «vízözön» elsepré őket is a föld színéről. S a világ és emberiség története minő számtalan hasonló példáját mutatja föl a feltartóztatlan istenitélet e végzetes működésének? Mily hangosan hirdeti, hogy minden állam és nemzet, mely intézményeiről letörlé az isteni bélyeget, melynél a műveltség, tudomány és művészet szakított az erkölcsiséggel és csak arra szolgál, hogy a bünt finomabb alakban tegye közkeletivé a társadalom különböző rétegeiben, kihivta maga ellen Isten ítéletét, mely pusztit és rombol, hogy a romok felett újat és jobbat alkosson.

És mégis, mily kevesen merítenek okulást ez általános tapasztalati jelenségből! Hányan vannak ma is, kik, mint sokan az őskeresztyének közül, «esznek és isznak, házasodnak és férjhez mennek» azon balga reményben, hogy «a mi időnk kirtart! Csak utánunk következik be a vízözön!»

És mily kevés azok száma, kik, mint Noé és Henokh a régi legendában, az igazságosság predikátoraként lépnek fel materialisztikus eszméktől szaturált kortársaik között, a kik a divatos, előkelő izlés jelének tartják, gúnyolni minden istenit, profánálni minden a kegyelet által megszentelt társadalmi életjelenséget. Oh, bizony, ilyen viszonyok között, ma is méltán várhatunk egy hatalmas átalakulásokat teremtő «vízözön»-t. S boldog az, a ki az istennel való benső egyesülésben, a keresztyén szellemtől megszentelt életelveiben és áthatott cselekvésmódjában megkészté magának a bárkát, mely őt korunk anyagi törekvéseinek vésztojósó hullámai között, csöndesen, nyugodtan szállítja tova egy biztos révpartra.

Józsa Zsigmond.

Különfélék.

== **Főtiszt. püspök aa.** ujabban a következő adományozásokat tette. 100 frtot küldött Kovács Elek esperes aa. kezéhez, felerészben a küküllői egyházmegye javára, felerészben a d.-szt.-mártoni új templom fölvatási költségeinek részleges fedezetére. 100 frtot küldött a piskii egyházközségnek, részben az ottani új templom belső felszerelésére, részben a f. hó 31-én tartandó fölvatási ünnepély költségeire. 150 frtot a vizaknai templom belső renovációjára, új padok készítésére, stb. Ez utóbbi adományozás főindoka tiszteletre méltó kegyelet, mert a vizaknai templom sirboltjában nyugszanak főt. püspökünk nagyatyjának és őszülőinek hamvai. Ugyancsak püspök a fia közbenjárására a fejrődi és piskii új templomok számára értékes új harmoniumok vásároltattak.

== **Papválasztások.** M.-Péterlaci papnak Tavaszi József, vajai pap, botfalvi papnak Bajkó György, papjelölt, és ny.-karácson-folyfalvi papnak Tóth László, papjelölt, választattak meg szavazat-többséggel. Erőben, egészségben, gazdagon isten áldásában: ad multos annos!

== **Felhívás.** A nagy-enyedi Bethlen-kollégiumnál a Szotyori-féle 190 frtos ösztöndíj, mely a folyó ciklusból még egy évig külföldre menő, első sorban az alapítónak, vagy nejeinek (a Marusiaknak) családjával vérokonságban álló ev. ref. theologusokat illet, lemondás folytán megürülvén, felhívom a pályázni ohajtó ifjakat, hogy az említett feltétel igazoló és tanulmányaikról szóló okmányaikkal felszerelt folyamódásukat folyó hó 20-ig hozzám küldjék be. Nagy-Enyed, 1890. augusztus 5. *Fogarasi Albert*, ephorus-professor,

== **A debreceni ev. ref. theologiai és jogakadémia**ban a beiratás ideje szept. 1—8-ig terjed, jelentkezés a bizonyítvány benyújtása mellett a főisk. háznagyhi hivatalnál. Hittanhallgatók tandíja, félévre 6 frt, joghallgatóké 12 frt; fél-, negyedrésztandíjra vagy tandíjmentességre való felvételeért jó tanulásról és vagyoni szegénységről szóló bizonyítvánnyal fölszerelt folyamodvány adandó be az igazgatóhoz. Beírásdíj ujonnan jött tanulóktól 2 frt 30 kr; belakásdíj egész évre 8 frt, ebből 6 frt a beköltözés előtt fizetendő be, ez ügyben a folyamodvány a háznagyhi hivatalnál nyújtandó be. Tápintézetű ellátás (ebéd, vacsora, kenyér) egész tanévre 74 frtért valláskülönbség nélkül írásbeli jelentkezésre bárki által nyerhető; a 44 frtos, 24 frtos és ingyenes (4 frt felszerelési díj mellett) kedvezményes helyekért az igazgatóhoz benyújtandó külön kérvényben kell folyamodni, iskolai, vagyoni, esetleg szegénységi bizonyítvány, lelkészi ajánló levél, mely a folyamodó szüleinek családi állapotáról szóló jegyzéket is magába foglalja, és községileg hitelesített adókönyvi másolat mellékletben becsatolandók; e kérvények fölszerelve szept. négy első napján adandók be. A tápintézetű díjak 40%-ka szeptember 7-ig, a többi rész két egyenlő részben a karácsonyi és husvétű szünidő végeztével fizetendő be. A tanítóképessegi vizsgára kötelezett hittanhallgatók aug. 26-án jelentkezzenek a képezdei igazgatónál keresztlevél, érettségi bizonyítvány- és leckekönyvvel, a vizsga 27-én kezdődik. Javító és pótvizsgák ideje szept. 3, jelentkezés 2-án déli 12 óráig, A theologiai alap-, és jogi alap- és államvizsgák kezdete szept. 5, jelentkezés fölszerelt kérvénnyel szept. 4-iki déli 12 óráig az igazgatónál. A tanév és tápintézet szept. 9-én nyílik meg. *Dr. Karsa István*, akad. igazgató tanár.

== **Az egyetemi leckepénz reformja** csakugyan megtörtént. A hivatalos lap aug. 10-ki számában jelent meg a közoktatásügyi miniszter rendelete, mely szerint a budapesti egyetemen még az abszolút korszakban életbe léptetett leckepénz megszüntet. Az 1890—91-ki tanévtől kezdve leckepénz helyett 30 frt tandíjat fizetnek félévenként az összes hallgatók és a gyógyszerésznövendékek; a rendkívüli hallgatók félévenként 10, illetve 15 forintot, ha a tárgyak száma a köteles heti óraszám felét túlhaladja. Ezért a 30 frtért a hallgatók az egyetemen hirdett előadások és gyakorlatok bármelyikére beiratkozhatnak. A tandíjából befolyó összegből öt százalékot kap az állampénztár, öt százalékot

levonnak a fizetésnélküli rendkívüli és magántanárok, nemkülönben a magántanítók részére. A fennmaradó összegből a rendes és rendkívüli tanárok fizetését javítják s fizetik az alkalmazandó repetitorokat.

== **A Baltik ur szuperintendenciája.** Korszakot alkotóvá fog ez válni az evang. luth. vallás-felekezeten. A mint már említettük, aug. 6-án végbe ment a Baltik ur beavatása Liptó-Szt.-Miklóson. Zelenka püspök, mint beavató, szépen beszélt, hazafiasan beszélt: a mint hogy nem is beszélhet másképpen egy nagyokra hivatott férfiú a magyar imperium határai között. Baltik ur is beszélt, természetesen, előbb tő t u l, azután magyarul. Azt mondják a tisztelt újságok, hogy a tót beszédből kifejejtette azokat a hazafias frázisokat, melyeket a magyar beszédjébe beleerőszakolt. Roszszul tette ez utolsót. Jobb lett volna, hogy olyanok mutassa magát, a minő: pánszlávnak. Ugy is kiütötte magát a szeg a zsákból. A beavatásra következett egyházküretűli közgyűlésen kimondották; az egyetemes luth. egyház dacára, hogy a Baltik ur szuperintendenciájában az anyakönyveket tót nyelven vezeték; az egyetemes egyház a jövő évre zsinatra készül, a Baltik ur szuperintendenciája ennek föltételeket szab, és bizottságot küldött ki, mely ezeket kidolgozza; az egyetemes zsinat napirendjére ki van tűzve annak kimondása, hogy a pánszlávizmus kánoni vétség, a Baltik ur szuperintendenciájának közgyűlése kimondotta, hogy pánszlávizmus egyáltalában nincs. Ugy hisszük, hogy ezeket fölemlítve, minden magyar ember tisztában lehet a Baltik ur szuperintendenciájával. Ha még azt fölemlítjük, hogy a volt magyar püspök-jelölt, Trsztynszky is egy értelemben volt és van Baltik urral, fájdalommal regisztrálhatjuk, hogy igen rövid idő múlva elmondhatjuk: «par nobile fratrum!» Hanem, mi úgy véljük, hogy már akkor az államhatalomnak is lesz valami beleszólása. Csak késő ne legyen! Egyik budapesti újság megjegyezte, hogy Geduly lágy volt, Trsztynszky puha lett volna. Megbukott. Jobb is. Baltik ur legalább úgy hártántekosan kimutatta a foga fehérét és jobb egy nyílt ellenség, mint egy lágy-meleg barát. Trsztynszky ur megbukván, mint püspök-jelölt, belekapaszkodik Baltik ur palástjába. Szegény Baltik ur!

== **Trsztynszki urnak nevezik** azt az urat, ki a pozsonyi «Evang. Egyház és Iskolát» szerkeszti és a kivel lapunk 31. számában szót váltottunk a Tisza-féle sorsjegykölcsön ügyében. Most így repostiroz: «A Baltik szuperintendenciája bajainak gyógyításához nem hívunk Kolozsvárról felcsereket.» Tudjuk. Nagyon jól tudjuk. Minek is? Ott van Mudrony, Dula Máté, Dohnany, Stefanovics és Kiew. Ne hogy szomorú legyen a hajnali csillag, Trsztynszky ur!

== **A «Sárospataki Lapok» írja:** A közalap gyarapítása végett Tisza Kálmán által indítványozott sorsjegykölcsönt, mint biztos forrásból értesülünk, a legközelebbi minisztertanács jóváhagyta; s minthogy az 1889. IX. t. c. értelmében nyereménynyel összekötött kölcsönkötvények csakis a törvényhozás engedélyével bocsáthatók ki, a minisztertanács utasította a pénzügyminisztert, hogy a nyolcmillió forintos sorsjegykölcsönre vonatkozó törvényjavaslatot a törvényhozás őszi ülészakára terjessze be. A törvényhozás előreláthatólag elfogadja azt, s ezzel megvalósul az a nagyszabású pénzügyi terv, mely következményeit tekintve, ev. ref. egyházunk jövőjére átalakító hatással lesz. Így beszél a «Sárospataki Lapok» is. Mít mond ehhez Trsztynszky ur? Mert ettől függ minden.

== **Özv. Bakos Ferencné, lelkészné,** sz. László Anna urnő megtakarított filléreiből, néhai férje emlékére, egy urasztali takarót; Z. Kis Ödön, kudui birtokos úr, az egyházi levéltár számára egy könyvszekrényt csináltattak; t. Alsó József ur pedig orgona-alap javára egy forintot ajándékozott. Mely adományukat a nemes keblű adakozóknak midőn hálaival fogadom: magam és egyházközségem nevében is megköszönni és nyugtazni, kedves kötelességemnek ismerem. Kudu, 1890. aug. 5. *Szathmári Sándor* s. k. lelkész.

== **Nyilvános számadás.** A kisenyedi ev. ref. egyház «harmonium»-alapja kiegészítésére még jun. 22-én ren-

dezett mulatságon adatkoztak: Mélt. Gáspár János 2 frt, t. Székely György 5 frt, Nemes Gyula 1 frt, Nemes Jozefin 1 frt Katszka Gyula 1 frt, Bitai Lőrinc 1 frt, Salamon Sámuel 3 frt, Farkas Gyula 2 frt, Boér Jenő 2 frt, Gyalai Farkas 1 frt, Fejér Alajos 2 frt, főt. Szócs János 1 frt, Langhamer Viktor 1 frt, Kábdebó Károly 3 frt, Macselár János 3 frt, Csiska Aurélia 1 frt, Takács József 3 frt, Rác Farkas 3 frt, Kolombán János 3 frt, Takács János 2 frt. Balázs József 2 frt, Balázs Gergely 1 frt, Boér József 1 frt, Bitai Ödön 2 frt, Tollas Dénes 1 frt, Paulini Péter 1 frt, Virágh József 2 frt 74 kr. Bevétele összesen 51 frt 74 kr, azaz, ötvenegy frt hetvennégy kr. Kiadás összesen 31 frt 74 kr, harmincegy frt hetvennégy kr. Tiszta jövedelem 20 frt, azaz, husz o. é. frt. 1889-ik évben Sz.-Preszákán társas összejövetelen a fent irt alapra adakoztak: t. Rác Farkas 1 frt, Schopf Mihály 1 frt, Szombati László 20 kr, Dobolyi Zsigmond 50 kr, N. N. 2 kr, N. N. 20 kr, Dobolyi József 40 kr, Dobai Sándor 40 kr, Dobolyi Ida 20 kr, Paulini P. 1 frt, Balogh Ferenc 50 kr. Összesen 5 frt 42 kr, mely összeget Dobolyi Ida öngnagsága szíves gyűjtése folytán nyertünk. Jelenben a «harmonium»-alap állása: 1889 június 11-én rendezett juniális tiszta jövedelme 32 frt 38 kr; szintén 1889-ik évi

június havában a preszákai összejövetelen tett gyűjtés bevétele 5 frt 42 kr és a f. évi június 22-én rendezett juniális tiszta jövedelme 20 frt. Összesen 57 frt 70 kr, azaz, ötvenhét frt, hetven kr. Mind az adakozók, mind a gyűjtő fogadják áldozatkészségükért magam és egyházam nevében tett köszönetemet. Kis-Enyeden 1890. július 20-án. Virágh József s. k. ref. pap.

Szerkesztői nyiltposta.

= «Egy papnak», ki az «Atyámfiak, férfiak» című újdonságunkat küldte be lapunk mult számára. Az «Ellenzék» 182. számában egy csendes örvongásban szenvedő, rosz máju kofa, egy férfi-karikatura, ki alávalóan rágalmaz, de elbujik «Egy nem pap» köpenyegé alá és nem szégyenelve már semmit, hazudik, szórja vele született kigyó-mérgét, azzal szidalmazza lapunkat, hogy «kommunizmust» hirdetünk az egyházban, mivel önnök szellemesen megirt nézetét közöltük. Szívesen kérjük önt, nevezze meg magát, hogy győződjének meg az illetők, hogy az «Egy nem pap» rágalmazó és hazug.

HIVATALOS RÉSZ.

1972—1890.

ÉRTESÍTÉS,

Minden egyházmegye nt. Esperesének s az állam-, valamint Baldácsi-alapítványi segélyért folyamodóknak.

Egyházkerületünk részére 1889 évre 14,000 frtban megszavazott és 5% levonása után 13,300 frt o. é. összegben kiutalt államsegélyből, valamint a Baldácsi-alapítványi jövedelemből ez évre eső 500 frtból részletetés végett beadott kérvények ellátását szükségesnek találván Igazgató Tanácsunk azon indokból, hogy a még ezen évben építkező egyházak a részükre juttatott segélyt a költségek fedezésére felhasználhassák: elhatározta ezen segélyeknek úgy a házipénztárból, államsegély és Baldácsi-alapból rendszeresített segélyek reviziojától, valamint a 1½ % os tőkeképzésről mintéppen való gondoskodás kérdésétől elkülönített kiosztását, unnyival is inkább, mert mindaddig, míg a főt. egyházkerületi közgyűlés mult évi 65 jkőnyvi szám alatt kelt határozata értelmében a revizio keresztülvitele végett, eléje teresztendő tervezet felett határozatot nem hoz, nem tudható azon évi segély összege sem, melynek megfelelő tőke képezésére s 1½ % tőkésítésére gondoskodni kell.

De éppen azon okból, mert a főt. egyházkerületi közgyűlés, az idézett szám alatt kelt határozatával fentartotta nagának a rendszeresített segélyek felett való határozás jogát, úgy az államsegélyből, mint a Baldácsi-alapból Igazgató Tanácsunk által most megszavazott minden segélyösszeg kiétel nélkül csak ezen évre adatik ki; a házi-pénztári segélyek hasonlóan csak ez évre folyósítottak az eddigelő megllapított módon.

Segélyben részesítették:

A) Az államsegélyből:

KIMUTATÁS.

12 1889-ik évi 13,300 frt (14,000 frt, 5% levonással) államsegély kiosztásáról.

I. Vajdahunyadi egyházmegyéből.

1. Dévai egyházközségnek 120 frt, 3000 frt tartozása % kamataiba bentartva. 2. Petrozsényi segédpapnak 50 frt egélyképpen. 3. Piskii körlelkésznek 150 frt, rendszeres javalmául. 4. Piskii körlelkésznek 75 frt. Kisbarcsai beszolgálásért 1889. 1/VII—1889. 31/XII-ig. 5. Dévai réal isk. allástanitásért 80 frt. Piskii körlelkésznek. 6. Alpestesi papnak 25 frt. Kisbarcsai beszolgálásért 1888. 1/I—1888. /VII-ig. 7. Harói egyházközség 80 frt. Adósságának apaszására. 8. O-brettyei egyházközség 100 frt. Temploma és ornya befedésére. Együtt 680 frt.

II. Gyulafehérvári egyházmegyéből.

1. Vingárdi egyházközség 100 frt. Adósságának apaszására. 2. O. Veress Sándor sárdi pap 50 frt. Terhes család körülményeinél fogva. Együtt 150 frt.

III. Naggyenyedi egyházmegyéből.

1. Maros-gombási paptanítónak 100 frt. Csekély fizetése emelésére. 2. Lőrinc-révei papnak 50 frt. Csekély fizetése emelésére. 3. M.-kapudi papnak 50 frt. Csekély fizetése emelésére. 4. Türi papnak 25 frt. Csekély fizetése emelésére. 5. Lőrincrévei papnak 30 frt. 1889. évről kiadott többlet visszahelyezésére. 6. M.-kapudi egyházközség 125 frt. Papilak építésére. 7. Mező-nagy-csáni egyházközség 100 frt. Temploma újból fedésére. 8. Sz.-ujfalúsi egyház 100 frt. Iskola építésre. 9. Gergelyfi József nagylaki tanító 25 frt. Csekély fizetésére tekintettel. Együtt 605 frt.

IV. Kolozsvári egyházmegyéből.

1. Szamosfalvi paptanító 50 frt. Fizetése pótlására. Együtt 50 frt.

V. Kolozskalotai egyházmegyéből.

1. Alsó-járai papnak 50 frt. Fizetése pótlására. 2. Kajántói papnak 30 frt. Fizetése pótlására. 3. Nagy-petrii tanítónak 50 frt. Fizetése pótlására. 4. Kajántói tanítónak 30 frt. Fizetése pótlására. 5. Bábonyi levitanak 15 frt. Fizetése pótlására. 6. Zsoboki egyházközségnek 30 frt. Tartozása kamataira. 7. Győrfalvi papnak 50 frt. Előlegezett segély megtérítésére. 8. Fejérdi egyházközségnek 150 frt. Templom építésre adott előleg megtérítésére. 9. Alsó-járai papnak 50 frt. 1889. évre kiadott segély megtérítésére. 10. Alsó-járai papnak 30 frt. Ez uttal segélyképpen. 11. Sófalvi Miklós damosi papnak 50 frt. Terhes családi körülményeire tekintettel. 12. Balázs István türei papnak 50 frt. Mult évben szenvedett tüzkárára tekintettel. 13. Nagy János daróci tanítónak 30 frt. Együtt 615 frt.

VI. Szilágy-szolnoki egyházmegyéből.

1. Sülelmedi papnak 100 frt. Fizetése pótlására. 2. Érkávási paptanítónak 50 frt. Fizetése pótlására. 3. Leclsméri papnak 50 frt. Fizetése pótlására. 4. Ilosvai paptanítónak 100 frt. Fizetése pótlására. 5. Valkói beszolgáló papnak és tanítónak 50 frt. Fizetése pótlására. 6. S.-Cikói tanítónak 100 frt. Fizetése pótlására. 7. Récei tanítónak 50 frt. Fizetése pótlására. 8. Egerháti levitanak 20 frt. Fizetése pótlására. 9. Nyirsidi óvó-tanítónak 162 frt 50 kr. 1889. 1/XII—1890. 31/VII-ig 13 havi fizetés pótlása. 10. Szilágycehi segédpapnak 50 frt. Fizetés pótlásra adott előleg megtérítéséül. 11. Leclsméri papnak 50 frt. Kiadott előleg megtérítéséül. 12.

Kusalyi tanítónak 30 frt. Csekély fizetésére tekintettel. Együtt 812 frt 50 kr.

VII. Deési egyházmegyéből.

1. Kide-csomafái paptanítónak 100 frt. Csekély fizetése pótlására. 2. Kackói körlelkésznek 100 frt. Csekély fizetése pótlására. 3. Hagymás-láposi papnak 50 frt. Csekély fizetése pótlására. 4. Esztényi körlelkésznek 50 frt. Csekély fizetése pótlására. 5. Páncélcsehi papnak 50 frt. Csekély fizetése pótlására. 6. Szelecskei tanítónak 120 frt. Csekély fizetése pótlására. 7. Fodorházi tanítónak 50 frt. Csekély fizetése pótlására. 8. B. o. budai tanítónak 50 frt. Csekély fizetése pótlására. 9. Alsó-tőöki tanítónak 20 frt. Csekély fizetése pótlására. 10. Kide-Csomafái papnak 80 frt. Újabbán megszavazott segély. 11. Némái tanítónak 15 frt. Csekély fizetésére tekintettel. 12. Surányi József ormányi papnak 30 frt. Ez évre, súlyos anyagi helyzetére tekintettel. 13. Szelecskei egyházközségnek 30 frt. Iskolaház bérére. 14. Kozárvári egyházközségnek 60 frt. Közzükség fedezésére 15 frt. Galgói leány-egyházközségnek 50 frt. Iskolaház berendezésére felvett adóssága törlesztésére. Együtt 855 frt.

VIII. Széki egyházmegyéből.

1. Alsó-ilosvai pap-tanítónak 200 frt. Fizetése pótlására. 2. Noszolyi körlelkésznek 150 frt. Fizetése pótlására. 3. Apanagyfalusi papnak 100 frt. Fizetése pótlására. 4. Kudui papnak 50 frt. Fizetése pótlására. 5. Alsó-szováti papnak 50 frt. Fizetése pótlására. 6. Meleg-földvári papnak 100 frt. Fizetése pótlására. 7. Botházi levitának 50 frt. Fizetése pótlására. 8. Kis-iklói levitának 70 frt. Fizetése pótlására. 9. Décei tanítónak 100 frt. Mig a nyugalmazott tanító. él. 10. Décei tanítónak 25 frt. Előlegezett segély megtérítéséül. 11. Pusztakamarási egyházközségnek 150 frt. 3000 frt tartozása kamatai fedezésére. 12. Szászbrétei körlelkésznek 50 frt. Fizetés pótlására évi 100 frtból júliustól decemberig. 13. Pataikai tanítónak 30 frt. Előlegezett segély megtérítésére. Együtt 1125 frt.

IX. Nagysajói egyházmegyéből.

1. Besztercei egyházközségnek 184 frt. Adósságai kamataira, bentartandólag. 2. Besztercei körlelkésznek 150 frt. Fizetése pótlására, míg félfizetést húz. 3. Szász-cegői egyházközség 100 frt. Templom javítása költségére. 4. Musnai Kálmán, sz.-cegői tanítónak 30 frt. Terhes családjára s elemi kárára tekintettel. Együtt 464 frt.

X. Görgényi egyházmegyéből.

1. Garda Márton, sáromberki nyug. papnak 210 frt. Javadalma emelésére. 2. Uzdi-szt.-péteri papnak 50 frt. Javadalma emelésére. 3. Kisilyei levitának 30 frt. Javadalma emelésére. 4. Köbölkúti levitának 30 frt. Javadalma emelésére. 5. Abafái levitának 30 frt. Javadalma emelésére. 6. Varga József, m.-fülpösi levitának 25 frt. Csekély fizetésére tekintettel, ez uttal. 7. Nagy Mihály, erdőcsinádi levitának 25 frt. Jégkárára tekintettel. 8. Szabó Mihály, balai levitának 30 frt. Csekély fizetésére tekintettel. 9. Szabó Mózes, unokai tanítónak 25 frt. Csekély fizetésére tekintettel. Együtt 455 frt.

XI. Marosi egyházmegyéből.

1. Maros-szt.-király-nánánfalvi papnak 50 frt. Javadalma emelésére. 2. Hagymás-bodoni papnak 50 frt. Javadalma emelésére. 3. Böömosoni papnak 50 frt. Javadalma emelésére. 4. Tompai papnak 30 frt. Javadalma emelésére. 5. Udvarfalvi levitának 30 frt. Javadalma emelésére. 6. Fintaházi tanítónak 20 frt. Javadalma emelésére. 7. Kebele-szt.-iványi tanítónak 15 frt. Javadalma emelésére. 8. Maros-szt.-györgyi levitának 100 frt. Javadalma emelésére. 9. Boosi leány-egyháznak 100 frt. Iskolaház-építésre. 10. Böői egyházközségnek 50 frt. Tagosítási költségére. 11. Seprődi leány-egyháznak 50 frt. Temploma javítására. 12. Selyei egyházközségnek 80 frt. A tanítói csekély fizetés emelésére. 13. Kádár Márton, m.-bergenyei tanítónak 30 frt. Betegségével felmerült költségeire. 14. Gyepesi Ferenc, csejdi tanítónak 30 frt. Csekély fizetésére tekintettel. 15. Benedek József, harcói tanítónak 30 frt. Csekély fizetésére tekintettel. 16. Varga János, várhegyi levitának 30 frt. Csekély fizetésére tekintettel. 17.

Nagy János, udvarfalvi tanítónak 20 frt. Nagy számú családjára tekintettel. 18. Porzsoit Ádám, szt.-háromsági levitának 30 frt. Csekély fizetésére tekintettel. 19. Székely Albert, boosi levitának 15 frt. Fizetése emelésére. Együtt 810 frt.

XII. Küküllői egyházmegyéből.

1. Dicsőszentmártoni körlelkésznek 150 frt. Javadalma emelésére. 2. Medgyesi körlelkésznek 200 frt. Javadalma emelésére. 3. Erzsébetvárosi körlelkésznek 50 frt. Javadalma emelésére. 4. Haranglábi ny. papnak 50 frt. Hosszas szolgálatára és csekély fizetésére tek. 5. Haranglábi ny. papnak 50 frt. 1889-re előlegezett segély megtérítéséül. 6. Sülyei papnak 50 frt. Javadalma emelésére. 7. Herepei papnak 50 frt. Javadalma emelésére visszatartva. 8. Teremujfalusi levitának 15 frt. Előlegezett segély megtérítéséül. 9. O.-déli tanítónak 125 frt. Javadalma emelésére 1889. okt. 1-től 1890. dec. 31-ig. 10. Orbán József, szőkefalvi paptanítónak 30 frt. Elemi károsodására tekintettel. 11. Fazakas Sándor, sz.-dányáni papnak 50 frt. Csekély fizetésére tekintettel. 12. Bartha József, mikesfalvi papnak 50 frt. Csekély fizetésére s terhes családjára tekintettel. 13. Mózes István, ugrai tanítónak 25 frt. Csekély fizetésére tekintettel. 14. Mikesfalvi egyházközségnek 100 frt. Adósságának törlesztésére. 15. Nagyteremi egyházközségnek 100 frt. Paplakja kijavítására. 16. Boldogfalvi egyházközségnek 100 frt. Iskolaház-építésre. Együtt 1195 frt.

XIII. Nagy-szebeni egyházmegyéből.

1. O.-ujfalusi körlelkésznek 100 frt. Javadalma emelésére. 2. Bólyavölgyi körlelkésznek 50 frt. Javadalma emelésére. 3. Balásfalvi egyházközségnek 50 frt. Előlegezett segély megtérítéséül. 4. O.-ujfalusi egyházközségnek 100 frt. Torony építésre bentartandólag. 5. Bürkösi egyházközségnek 100 frt. Tagosítási költségeire. 6. Harii egyházközségnek 100 frt. Templomának kijavítása költségére, bentartandó. Együtt 500 frt.

XIV. Udvarhelyi egyházmegyéből.

1. Segesvári egyházközségnek 125 frt. Adóssága kamataira, bentartandólag. 2. Alsósiménfalvi papnak 120 frt. Javadalma emelésére. 3. Homorod-szt.-mártoni papnak 100 frt. Javadalma emelésére. 4. Nagy-buni papnak 40 frt. Javadalma emelésére. 5. Farcádi papnak 40 frt. Javadalma emelésére. 6. Hévízi papnak 20 frt. Javadalma emelésére. 7. Dobófalvi levitának 120 frt. Javadalma emelésére. 8. Böződi nyug. tanítónak 20 frt. Javadalma emelésére. 9. Hodgyai tanítónak 20 frt. Javadalma emelésére. 10. Héjjasfalvi papnak 100 frt. Előlegezett segély megtérítésére. 11. Árvátfalvi egyházközségnek 200 frt. Templom-építésre. 12. Csiki József, voldorfi papnak 50 frt. Javadalma emelésére. 13. Csejdi Jenő, csekefalvi papnak 40 frt. Gagyi és szt.-ábrahámi vallástanításért. 14. Bőjthe Sándor, szolokmai papnak 30 frt. Nagy számú családjára tekintettel. 15. Menyí János, süköi papnak 30 frt. Csekély fizetésére tekintettel. 16. Bodor István, uj-székelyi papnak 20 frt. félfizetést élvezvén. 17. Maksai Áron, patakfalvi papnak 25 frt. Csekély fizetésére tekintettel. 18. Adorján László, héjasfalvi papnak 50 frt. Jégkárára tekintettel. 19. Kovács István, uj-székelyi nyug. papnak 30 frt. Csekély fizetésére tekintettel. 20. Kádár Domokos, égei papnak 30 frt. Jégkárái pótlására. 21. Olasz Domokos, csekefalvi tanító 20 frt. Jégkárái pótlására. 22. Maksai Sámuel, böződi tanító 20 frt. Terhes családi körülményeire tekintettel. 23. Bandi János, nagybuni tanítónak 20 frt. Csekély fizetésére tekintettel. 24. Balázs Sámuel, patakfalvi tanítónak 20 frt. Családját ért betegségre tekintettel. 25. Bokor János, bethfalvi tanítónak 25 frt. Nagy számú családjára tekintettel. 26. Derzsi Albert, peteki tanítónak 20 frt. Szenvedett kárai pótlására. 27. Péterfi Ferenc, fiátfalvi tanítónak 20 frt. Szenvedett kárai pótlására. 28. Székely István, böződi tanítónak 30 frt. Csekély fizetésére tekintettel, ez uttal. Együtt 1385 frt.

XV. Erdővidéki egyházmegyéből.

1. Bardóci tanítói állomásra 20 frt. Fizetés emelésre. 2. Jánosi Sándor, szárdobosi tanítónak 20 frt. Jégkáraira tekintettel. 3. Bakó Károly, bodosi tanítónak 25 frt. Csekély fizetése pótlására. Együtt 65 frt.

XVI. Sepsii egyházmegyéből.

1. Kőrspataki lévitai állomás 80 frt. Fizetés-emelésre.
2. Hosszufalusi körlelkészség 63 frt. Tartozása kamataira bentartandólag.
3. Bodolai egyházközségnek 75 frt 50 kr. Énekvezéri lak építésére.
4. Árkosi egyházközségnek 100 frt. Adóssága törlesztésére.
5. Kálnoki egyházközségnek 50 frt. Harangozói lak építésére.
6. Györgybiró Dániel, kőrspataki tanítónak 25 frt. Súlyos családi körülményeinél fogva.
7. Mihályfalvi István, besnyői tanítónak 20 frt. Csekély fizetésére tekintettel. Együtt 413 frt 50 kr.

XVII. Orbai egyházmegyéből.

1. Kőrösi egyházközségnek 100 frt. Énekvezéri lakás építésére. Együtt 100 frt.

XVIII. Kézdivi egyházmegyéből.

1. F.-torja-karatnai nyug. papnak 40 frt. Javadalma emelésére.
2. Bathó János, kézdivi-albisi tanítónak 50 frt.
3. Kiss Sándor, lécfalvi tanítónak 30 frt. Terhes családi körülményeire tekintettel. Együtt 120 frt.

XIX. Egyházkerületi segélyek.

1. Központi közigazgatási költségre 2000 frt.
2. Nagyenyedi gyakorló isk. tanítónak 700 frt.
3. Nagyenyedi theol. tanárnak 200 frt. Együtt 2900 frt.

Összesítés.

I. V.-hunyad-zarándi egyházmegyéből 680 frt.
II. Gyulafehérvári egyházmegyéből 150 frt.
III. N.-Enyedi egyházmegyéből 605 frt.
IV. Kolozsvári egyházmegyéből 50 frt.
V. Kolozskalotai egyházmegyéből 615 frt.
VI. Szilágy-szolnoki egyházmegyéből 812 frt 50 kr.
VII. Deési egyházmegyéből 855 frt.
VIII. Széki egyházmegyéből 1125 frt.
IX. Nagysajói egyházmegyéből 464 frt.
X. Görgényi egyházmegyéből 455 frt.
XI. Marosi egyházmegyéből 810 frt.
XII. Küküllői egyházmegyéből 1195 frt.
XIII. Nagyszebeni egyházmegyéből 500 frt.
XIV. Udvarhelyi egyházmegyéből 1385 frt.
XV. Erdővidéki egyházmegyéből 65 frt.
XVI. Sepsii egyházmegyéből 413 frt 50 kr.
XVII. Orbai egyházmegyéből 100 frt.
XVIII. Kézdivi egyházmegyéből 120 frt.
XIX. Központi segélyek 2900 frt. Összesen 13,300 frt.

B) A Baldácsi-alapból:

KIMUTATÁS

az 1890. évi Baldácsi alapítványi segély-kiosztásáról.

I. Nagy-enyedi egyházmegyéből.

I. Gergelyi György g.-kereszturi nyugalmazott pap 25 frt. Nagy nélkülözéseire tekintettel.

II. Kolozskalotai egyházmegyéből.

1. Kajántói papnak a kórodi beszolgalásért 22 frt 50 kr. Évi 30 frt. a határozat keltétől.
2. Egeresi tanítói állomás 50 frt. Rendszeresített segély.

III. Szilágy-szolnoki egyházmegyéből.

1. Ördögkúti papnak. 25 frt. Vármezei vallásitanításért.

IV. Deési egyházmegyéből.

1. Alsó-tőöki tanítónak 30 frt. Csekély fizetése pótlására.
2. Köblösi énekvezérnek 27 frt 50 kr. Vallásitanításnál segédkezésért.

V. Széki egyházmegyéből.

1. Kis-iklodi ny. levitának 20 frt. Ez uttal rendkívüli segély.

VI. Görgényi egyházmegyéből.

1. Szabó Mihály balai levitának 30 frt. Csekély fizetésére tekintettel.

VII. Marosi egyházmegyéből.

1. Feketei lévita 100 frt. Fizetése emelésére.

VIII. Udvarhelyi egyházmegyéből.

1. Kis József bikfalvi tanító 20 frt. Csekély fizetésére tekintettel.

IX. Orbai egyházmegyéből.

1. Benkő Gyuláné, kovásznai papné, 150 frt. Súlyos anyagi viszonyaira tekintettel. Együtt 500 frt.

Felhivatnak úgy az állam, mint a Baldácsi-alapítványi segélyben részesített összes egyházközségek és egyesek, hogy a segély felvételéről szóló nyugtát haladéktalanul szabályszerűen állítsák ki és pedig az államsegélyről szólót II-ik fokozatu bélyeggel és festékes pecséttel ellátva s a nyugtát küldjék be legkésőbb aug. hó végéig az illető esperesi hivatalhoz. Esperes afiai pedig felhivatnak, hogy minden nyugtát

bevéve s a netalán szükséges kiegészítések megtételére, egyszerre és együttesen és láttamozásukkal ellátva, küldjék fel egyházkerületünk pénztárnokához legkésőbb idei október hó 1-ig. A mely segélyezett nyugtája a jelzett időben be nem küldetik, segélyösszege takarékpénztárba fog helyeztetni és a lejárandó kamatokhoz való minden igény nélkül a segélyösszeget csak is a mulasztásról felelettel mellett beadandó kérésre utalandja ki Igazgató-Tanácsunk.

A már előlegesen kiadott segélyösszegeken kívül, bentartatik még az egyházkerületünk pénztárából felvett tartozás kamataira fordítás végett az I. 1., V. 6., VIII. 11., IX. 1., XIV. 1. és XVI. 2.; továbbá, tartozása apasztására XII. 14. tétel-számok alatt jelzett segélyösszegek, melyeknek átvételről egyházkerületünk pénztárnoka nyugtával számoland el az illető segélyekre jogosítottoknak.

Az 1890. évi államsegélyből és 1891. évi Baldácsi alapítványi javadalom kiosztásra kerülő összegéből részeltetett végett beadandó kérvények felterjesztésére, zárhatáridőül, jövő évi május hó 1-ső napja tüzetik ki, azon megjegyzéssel, hogy az elkésztett beadandó kérvények, valamint a megállapított kérvény-mintának figyelmen kívül hagyásával, avagy a nyomtatott űrlap bármely rovatának betöltetlen hagyása mellett szabálytalanul állíttatnak ki, figyelmen kívül fognak hagyatni.

A Baldácsi alapítványi segélyek közül a VII. és IX. tétel alatt jelzettek mostan csak a már esedékes első három negyedévről vehetők fel, a negyedik évnegyed pedig csak idei október 1-én, a többi segélyek most már teljes összegükben kiutaltattak.

A segélyben részesített egyházközségek t. papjai utasíttatnak, hogy a kézhez veendő segélyösszegeket felelősség mellett csakis azon célra fordíttassák, a melyre adattak, s a felhasználásról az esperesi hivatalhoz tegyenek jelentést, az egyházközség számadásában pedig részletesen tüntessék fel az abból fedezett kiadásokat, avagy ha ezen évben nem használtatnék fel azon célra, melyre adatott, azonnal helyezettessék takarékpénztárba s mindaddig ily módon jövedelmeztessek, a mig azon célra lesz fordítható, melyre az adatott.

Az erd. ev. ref. Egyházkerület Igazg.-Tanácsának, Kolozsvárt, 1890. aug. 10-én tartott üléséből.

Bodor Antal,
titkár.

Szász Domokos,
erd. ref. püspök, mint elnök

1061—1890

KÖRLEVÉL

az összes esperesekhez és a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek lelképásztoraikhoz.

A püspöki jelentés összeállításá végett szükséges adatok felküldésének határidejétől szept. 15 ikét tűzöm ki. Az adatokat következő rovatcimek alatt kell feltüntetni:

1. Népingás (a. születés, halálozás, házasodás; b. válás-változtatás.)
2. Tankötelesek, tanulók, felekezeti iskolák száma.
3. Építkezések.
4. Kegyadományok, alapítványok és ajándékozások.
5. Szorgalmi jövedelem.
6. Birtokvásár, vagy csere.
7. Bor- és magtárak állása.
8. Kepeváltási alapok.
9. Perselypénz.
10. Az egyházi épületek biztosított értéke.

Utasítom címzetteket, hogy ez adatokat hiány nélkül, pontosan, a jelzett határnapig mulhatalanul küldjék föl és hogy az 1., 2. rovatok számadataik összegezve, a 3., 4., 5., 7., 8. rovatok végén a pénzértéket kimutatva tüntessék föl a végeredményt.

Kolozsvárt, 1890. aug. 10.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

1051—1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kolozskalotai egyházmegyébe kebelezett *kis-petrii* egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: gazdasági épületekkel és kerttel ellátott tisztességes lakás, s 194 frt 33 kr. hivatalos beclés szerint. Pályázati határnap szept. 10. Folyamodványok nagytiszt. Deési Gyula esperes aa.-hoz küldendők, Gyaluba.

Kolozsvárt, 1890. aug. 8.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XX. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1890. Augusztus 21.

34. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

A theologiai tanárok képesítése.

Sok időn át divatozó és kiszámíthatatlan károkat okozó szokást akart megszüntetni az 1886. évi konvent, a midőn a lelkészképzés egyöntetűvé tételével kapcsolatban, a theologiai-tanárok képesítésének ügyét is megkísérelte rendezni. Végét óhajtván ugyanis vetni annak a nepotizmus-szülte állapotnak, mely szerint a ki előzőleg matematikát tanulmányozott, a legelső üresedés esetén ekszegezis előadására alkalmaztatott és a ki természetrajzra készült vala, alkalom-adtával dogmatika tanárává választatott, vagy a ki éppen semmihez sem értett, nekszusa utján, az egyháztörténelem tanszékére jutott, kimondá, hogy theologiai tanárságra azok a lelkészi jellegű egyének vannak képesítve, kik theologiai magántanári, vagy hittudori oklevéllel bírnak, vagy pedig az illető szak irodalmában szorgalmas és sikeres munkálkodást tudnak felmutatni.

Ám, hittudorságot szerezni a mi magyar protestáns theologusainknak már ma voltaképpen lehetetlenség. Nem azért, mintha egytől-egyig mindeniknél hiányoznék az ahhoz szükséges képzettség, hanem mert a viszonyok hatnak akadályozólag. Itthon ugyanis semmifélet, Németországban viszont általában csak tiszteletbeli tudorságot osztogatnak, Németalföldön pedig többé nem engednek el egyetlen megelőző vizsgálatot sem, mint a hogy ezelőtt huszonegy évvel tettek, a mikor is a Nagy-Enyeden kiállott lelkészi szigorlatot Leidenben különös kegyből három (!) vizsgálat gyanánt fogadták el, így tehát az akkor is rendszerint, újabban pedig kivétel nélkül megkövetelt négy, szóbeli vizsgálat helyett egygyel is megelégedtek, a mint ezt nem régiben, az illető és én, közös erővel és egyetértve, a titkok homályából napvilágra hoztuk.

Egyébiránt, a tudori cím egymagában nem is nyújthatna kellő biztosítékot arra, hogy tulajdonosa a vallás- és egyháztudományok valamennyi

ágában olyan alapos szakképzettséggel rendelkezik, mely egyiránt képesítse akármelyik tanszék betöltésére. Ahhoz még az illető szaknak külön, beható tanulmányozása feltétlenül szükséges, minél fogva igen bölcsen intézkedett a konvent, a midőn a magántanári vizsgálatokat szervezte. Nagyon helyesen járt el azzal is, hogy azoknak csupán lényegesebb alkotó elemeit és főelveit állapította meg, az inkább csak alaki, vagy mellékes módzatok meghatározását pedig a kerületek és akadémiák belügyéül tartotta fenn.

Azóta egy pár helyen készítették is részletesebb szabályzatot, legujabban Debrecenben, honnan az fel is terjesztetett az idei konventhez, úgy látszik, azon céllal, hogy talán általánosan kötelezővé tétessék minden theologiai akadémiára nézve. E tervet nem követé a már előbb alkotottak azon illendőségteljes és törvényszerű példáját, mely szerint a konventi szabályzatban kijelölt alapelveket magokra nézve irányadóknak tekintették s azok határai közt mozogtak, hanem, éppen ellenkezőleg, velök összehasonlítva, fontos változtatásokat foglal magában.

Részben ez a körülmény is, de kivált az, hogy a végleges szabályzat megalkotása zsinati tárgy leendő, arra indit engem, hogy nézeteimet a theologiai tanárképzés összes mozzanataira vonatkozólag előadjam s mellékesen állást foglaljak a debreceni javaslat némely pontjával szemben.

Midőn a theologiai akadémiák küldöttei 1886. nyarán a theologiai vizsgálatok tervezetét elkészítették s azután a konvent elé terjesztették, a «Sárospataki Lapok»-ban néhány megjegyzést bátorkodtam arra tenni, melyek közül éppen a theologiai tanárok képesítésére vonatkozókat, mutatis mutandis, ma is fentartom annyival inkább, mert a mit akkor még csak sejtettem, azóta tényleg beteljesedett. A Debrecenben megejtett legujabb tanárválasztás ugyanis igazolta azon állításomat,

hogy «a magántanársághoz nem elég a rendeshez megkívántató kvalifikáció s a magántanár még e felsőbb képesítettséggel sincs biztosítva a rendes tanárság felől, ... mert nincs előnye egy olyan felett, a ki az illető szakban esetleg egy értekezésecskét adott ki, ha annak nekiszu utján sok pártfogója van, mert hiszen annak az értekezésnek megírását is tudományos érdemnek minősíti a nepotizmus.»

Bocsánat! Debrecenben ennek erőszakolására nem is volt szükség, mert ott végképpen figyelmen kívül hagyták a konvent rendelkezéseit, mit sem törődve a szabályzatnak a tanárok minősítését illető követelményeivel. Teljességgel nem akarok semmit sem levonni az ószövetségi ekszegezis Debrecenbe választott új profeszszorának általam is készséggel elismert egyéni értékéből. Értesülésem szerint, a vallás- és egyháztudományi tanfolyam bevégzése s pár évi gimnáziumi segéd-tanárkodás után két éven át alaposan és sikeresen tanulmányozott filozófiát; azt is hallottam, hogy a múlt iskolai év folyamán a magyar, német és latin nyelvetközmegelegetésre tanította a debreceni gimnáziumban. De szerény és meglehet, csupán egyéni felfogásom szerint, mindez nem képezhet jogcímet theologiai tanárságra és korántsem elegendő biztosíték arra, hogy az ószövetségi tudományok előadása mindjárt eleinte jó kezekben leend. Meg vagyok ugyan győződve, hogy lassankint, lehet, hogy nem is sok idő alatt, ez a körülmény előnyösen meg fog változni a megválasztottnak tehetsége és szorgalma következtében. És nem is említném fel ez esetet, ha vele együtt csak olyanok pályáztak volna, kiknek éppen annyi külső és, szeretem hinni, esetleg sokkal kevesebb belső kvalifikációjuk van, mint a győztesnek, természetesen nem számítva ezek közé azt sem, ki, habár nem az illető, hanem az ahhoz legközelebb álló szakcsoportból szintén tudott felmutatni törvényes képesítvényt. De, midőn az az egyetlen pályázó, kinek a szóban forgó tanszék tárgyaiból is birt magántanári diplomája, és szakirodalmi derék munkássága, valamint ezek mellett ugyancsak a jelzett tárgyakból folytatott, két évi tanári működése, éppen a betöltés alá került tanszékre nézve, háromszoros előnyt nyújtott összes versenytársai fölött, a konventi szabályzat teljes negligálásával még csak nem is első helyen jelöltetett: akkor lehetetlenség, újra nem hangoztatnom azt, a minek általánosan kötelező kimondását már négy év előtt is szükségesnek és igazságosnak

tartottam, hogy tudniillik theologiai rendes tanárságra csak is, azok a lelkészek, vagy lelkészjelöltek legyenek képesítettek és megválaszthatók, kiknek az illető szaktól magántanári oklevelök van.

(Folytatása köv.)

Zoványi Jenő.

Nehány észrevétel.

Vásárhelyi Zsigmond urnak a «Prot. Közl.» előbbi nehány számában közlött «Vitatkozzunk, gondolkozzunk» feliratu cikkére azonnal válaszolni akartam, de meggátolt ebben a falusi papnak nyár közepén tudva levő elfoglaltsága; és mert vártam, hogy avatottabb tollal szóljon valaki hozzá.

Azonban, miután a munka sürgőssége már tetemesen csökkent s a cáfolatra szükséges nyomdafesték igénybevételére nem jelentkezett senki, el nem mulaszthatom, nehány észrevételt tenni a Vásárhelyi ur által mondottak némely feltünőbbjére.

Cikkében fontos az, hogy a lelkész-választást a ker. gyűlésre javasolja áttenni; de aztán ismét egy nagyot ugrik s cikke végén már csak a kinevezést mondja érvényesnek és egyedül idvezítőnek, s azt állítja, hogy csak a körlelkészek, mint kinevezett papok, állanak törvényes alapon; sőt a kinevezést az apostoli időkből származtatja; csak azt nem írja meg, hogy az apostolokat kicsoda nevezte ki. Ez állítással talán minden tekintetben kimagasló püspökünknek akar kedveskedni, de nem gondolta meg, hogy állítása következményeiben felette is pálcát tör. Mert, ha csak a kinevezett lelkész áll törvényes alapon, a püspök, mint választott kolozsvári pap és mint választott püspök, a Vásárhelyi-féle logika folyamánya szerint, nem áll törvényes alapon, s így nem is hajthatott (az Ig. Tanácscsal együttesen. Szerk.) végre törvényes kinevezéseket, mert egy törvénytelen alapon álló hatalom ilyeneket nem tehet, tehát a körlelkészek sem törvényes állású papok.

S mire alapítja V. ur ezen állítását? A szentíráásra. Azt mondja, hogy abban csak egy hely, bár elméletét ez is megingatja, bizonyít a választásról (Csel. I. 26.), hol a Mátyás apostollá választásáról van szó. *)

De hát, ugy van-e valóban? Én azt hiszem, hogy V. urat két jól meg nem vizsgált dolog ejtette tévedésbe. Egyik, azon föltevése, hogy ama valóban számos férfiak, kiket az apostolok, s legkivált Pál apostol térítői működése nagy területén biztosokul, segédekül s követekül használt, egytől-egyig kinevezett papok lettek volna. De 2. Timoth. IV. 9—13. Tit. III. 12—13 versei s valamint még más szentirati helyek is ellenkezőt bizonyítanak, mert rendes lelkészekkel az apostol nem rendelkezhetnék így.

*) Nem vagyunk pártlap, ismételjük. Közlünk minden cikket. Közöljük ezt is. Szívesen kérjük olvasóinkat, hogy ettől fogva olvassák kezükben bibliával és ekzezesissel. Itélni kell itt a mennyei elválasztás és a földi választás között. A képes beszéd és a realis igazság között. A protestáns szellem és a mai idők által erőszakolt opportunizmus ingyen ajánlkozása között. «Keressétek először az istennek országát és annak igazságát, és mindazok megadatnak nektek.» (Máté, 6. 35.) E cikk és írója feleljen önmagáért. Szerk.

E férfiakat nem nevezte ki senki, hanem a szerencse és véletlen vezette az apostolhoz térítői pályájának útjaiban s ő mély emberismerete és rábeszélő tehetsége, valamint vonzó egyénisége által képes volt közülök mindig a legalkalmasabbat kiválasztani.

Másik tévedése, hogy a négy evangylista iratait s az apostoli leveleket nem vizsgálta meg elég komolyan s azok szellemére kellő figyelmet nem fordított. Mert máskint észrevette volna, hogy az evangyeliomon mintegy vörös fonál vonul keresztül a szabad választás és a gyülekezet elsőségének eszméje; s hogy az apostoli levelekben számos oly hely van, melyek ha nem is mondják ki mindig nyílt szavakban a választást, de értelmük s logikai folyományuk minden helyesen gondolkozó embert a választás föltevésére utalnak.

Jézus maga is választotta tanítványait (Ján. XV. 16.). A sértett felet a gyülekezetre, mint döntő fórumra utasítja (Máté XVIII. 17.) A Zebedeus-fiak anyjának ama kérését, hogy fiait magas méltóságra emelje (kinevezés) elutasítja. (Máté XX. 20—23.) Az elsőséget odaadó s hosszú időn hiven folytatott szolgálathoz köti (Máté XX. 26. 27. s másutt.). Több alkalommal szól a hivatalosokról (kinevezés) és választottakról, s ezek fölénye nyilatkozataiban fölismerhető, s ezt a hitbeli ismeretre s idvességre is kiterjeszti. (Máté XX. 16., XXII. 14., XXIV. 24. stb.)

Az első ker. zsinat, melynek többségét a jeruzsálemi gyülekezet teszi «választott embereket» küld Pállal és Barnabással Antiokhiába. (Csel. XV. 22.)

Pál magát az apostolságra elválasztottnak mondja (Gal. I. 15.) és Timothé V. 21 versében választott anyjairól; Tit. I. 1 versében pedig isten választottairól szól.

Ugyanezen apostol kéri a filippibelieket, hogy az áltanítókat távoztassák el. Ha kinevezettek, csak rendelkezett volna. (Filipp. III. 2.)

A kolossébelieket arra kívánja szívélyes szavakkal rábírni, hogy ne engedjék oda magukat az apostollal nem egyező tanítók zsákmányául, a mit nem tesz, ha a tanítók tőle függnék vala. (Koloss. II. 8.) Timotheust pedig utasítja, hogy azon tanítóktól, kik nem egyező tudományt tanítanak s a vallást kereskedelmi cikknek tekintik, tartózkodjék (1 Timothé. VI. 3—5). Hasonlót tesz 2 Timothé. II. 14. III. 6. és IV. 3. verseiben is.

Péter apostol kérést intéz a Kisázsiaiban működő tanítókhöz és nem parancsot. (1 Péter V. 1.) A kinevezéssel pedig parancs jár.

János apostol I. levele 2-ik része 18-ik versében a hamis tanítók ellen kel ki. Kinevezés esetén lehetetlen lett volna az apostolok véleményével ellenkező oly számos tanítónak létezni. 2-ik levele első versében Kyriát meg akarván tisztelni, választott asszonynak nevezi.

3-ik levele 9—10-ik versében panaszol egy Diotrefes nevű tanító ellen, ki nem engedett az apostol rendelkezésének, miért is panaszát a gyülekezet elébe viszi.

Ezeken kívül még számos helyet hozhatnék föl, melyek a választás gyakorlatban voltát bizonyítanak, de szükségfelettinek tartom, mert az eddigiekből is eléggé észlelhető. Honnan is vettek volna az apostolok azon időben erőt és hatalmat a kinevezésekre, midőn csak a szó és kérés voltak fegyvereik; és hol voltak azon intézetek, melyeknek végzettjeit kinevezhették volna? Ellenkezőleg,

a gyülekezetek kiválasztották az értelmesebbeket, lelkészeikévé tévők s ez több századon keresztül a rendes gyakorlat volt.

Igy tehát, a V. ur által felállított ama tétel: hogy csak a kinevezett körlelkészek állanak törvényes alapon, másodsor is elesik; mert az apostoli korszakban, s azontúl is, nem a kinevezés, hanem választás volt érvényben. A kiket V. ur kinevezett tanítóknak tart, mint Timotheus és Silás, Titus és Silvánus s mások, egy-egy gyülekezetben csak rövid ideig működtek, s inkább szervező és rendező biztosok voltak, mint rendes lelkészek.

De ha meg is állhatna kinevezési elmélete, a mint nem állhat meg, akkor sem bizonyítna semmit, mert ha jobbnak tartjuk a választást, Pál apostol szerint, jogunk volt megváltoztatni (1. Thess. V. 21).

Igy állnak a dolgok a multban. Tehát, azok, kik a V. ur kinevezési elméletének tapsoltak, korai munkát végeztek. Arról, hogy a jelenben mi volna célszerűbb, már inkább lehet vitatkozni. Azonban, részemről nem bánom, legyen kinevezés, vagy választás, vagy éppen a V. ur által javasolt ker. közgyűlésen végzendő választás is; csak legyen előléptetéssel egybekapcsolva s ez törvény által biztosítva. A mig nincs minden papnak egyenlő fizetése, az előléptetés volna egyedül igazságos eljárás, mely így értendő:

minden papjelölt, mikor megválasztatik, vagy kiküldetik, akár volt külföldön, akár nem, s bármily osztályzattal bírjon, egyelőre menjen csak 4-ik osztályos állomásba. Innen aztán, a szolgálati évek száma, magaviselete s kitüntetett buzgalma szerint, léptetessék elő 3-ik, 2-ik és végre 1-ső osztályu egyházba. Az előléptetéstől csak azok legyenek elzárva, kikről az egyházmegyei közgyűlés többsége nyíltan kimondja, hogy előléptetésre nem alkalmasok; végre azok, kik egyházaikban önkint meg akarnak maradni.

Ez ellen csak azt lehetne felhozni, hogy ily eljárás szerint végre az első osztályu egyházakba többnyire időtöltött lelkészek kerülnének.

De hát ezek törvény és jövedelmük szerint segédet tarthatnának. (És így az első osztályu egyházakban megörökítették a káplánság. Szerk.)

A szokott nyereséget, a színészes szónoklatot, s üres fenhéjazást, melyet az ifjak többje (tisztelet a kivételeknek!) ily egyházakba viszen, bőven kárpótolná az idősebb lelkészek életbölcössége s kormányzati tapasztalásuk gazdagsága.

Dénes József.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, aug. 10. 11.

(Vége.)

A h. számvevő az egyházkerületi pénztárnok több alapról szóló számadását vizsgálván felül, ezekre vonatkozó részletes jelentései, elfogadva, az egyházkerületi közgyűlés felülvizsgáló bizottságához tétetnek át. Ugyanez alkalommal kimondatik, hogy a kameratikum beneficiumok ügyének perközi egyezség útján történt elintézése után az állam a régi járadék-összeg két havi részletét

egyoldaluan visszatartván s a pénzügyminiszterium az ez iránti több rendbeli felterjesztésre sem adván választ, a jogos követelés behajtása iránt a kereset az illetékes bíróság előtt megindítandó.

Az országos közalap végrehajtó bizottsága a papi javadalmak pótlására ez idén megszavazott járadék-összegekből, a konventi határozat nyílt rendelete ellenére, visszatartotta a tőkeszerző $1\frac{1}{2}\%$ -okat, holott egyházkerületünk már eleve kijelentette, hogy az ily javadalmi járadékok tőkének 32 év alatti előállítására iránt felelősséget vállal; noha egyházkerületünk az ily segélyben részesülő papi állomásai részére effektív kiszolgáltatandó pót-járadékainak nagyobb részét nem egész összegükben a közalap nyújtja, mint a többi egyházkerületeknek, hanem bizonyos részletek hordozását néhol az egyházkerület, meg az illető egyházközségek vállalták magukra; s noha a közalap pénzeinek 4, legfőlebb $4\frac{1}{2}\%$ -os kamatozása mellett az $1\frac{1}{2}\%$ -os kamatos-kamatozás 32 év alatt nem állítja elő a megfelelő tőkét. E körülmények fölfejtésével, az Ig. Tanács azonnal fölkererte a végrehajtó bizottság elnökét a visszatartott összegek kiszolgáltatására, a ki, azonban, a kérésnek nem tett eleget, azt adván okul, hogy magát erre illetékesnek nem érzi. Az Ig.-Tanács, tehát, ezuttal a konventi elnökséget kérte fel, részletesen megokolt fölterjesztésében, hogy az illető konventi határozatnak érvényt szerezni kegyeskedjék.

A nagy-károlyi egyházmegyéből a jövő évi egyetemes zsinathoz intézett s egyházmegyéinkhez megküldött ismeretes fölterjesztés fölött különböző egyházmegyéink különböző véleményeket nyilvánítván, az Ig.-Tanács kimondja, hogy ez ügyben a folyó évi egyházkerületi közgyűléshez külön előterjesztést fog tenni.

Az egyházkerület theologiai akadémiájának és pädagogiumának bel-királyutcai házában a ref. vallásu szegény tanárjelöltek lakására szánt szállás-részlet javadalmában, valamint a b. e. Horváth Paula-féle alapítvány ily célú segélyekre fordítandó évi 150 frtjában részesedni kívánók pályázati hirdetés útján hivattak fel folyamodványaik benyújtására.

A balázsfalvi kántori díjlevél, a tanítás szüksége elesvén, ujan kiállitva, jóvá hagyatik.

A sz.-lónai pap, aggságára hivatkozva, káplán-tartás engedélyezéseért folyamodott főt. püspök aához. Az egyházmegyei tanács a kérést ajánlattal terjeszté föl, az esperes, azonban, arra hivatkozva, hogy az egyh. község vagyoni viszonyai nincsenek teljes rendben s így a felelősségre nem vonható káplán működése idejére e tekintetben még nagyobb aggodalmakra levén kilátás, ez ajánlat ellen külön véleményt jelentett be a püspökhöz. Ez, tekintettel arra, hogy a vagyoni ügyek ellenőrzésére az Ig.-Tanács hivatott, az ügy ez ágát ide tette át, mihez képest az esperes fölszólítást vőn, hogy az egyházközség vagyoni állapotáról részletes jelentést tegyen.

Az egeresi templom kijavitási munkái befejeztetvén, a felülvizsgálatnál a fedélzet s különösen az ott nélkülözhetetlen villámhárító fölállítására ellen kifogások merülvén föl, a vállalkozó e hiányok pótoltatására hivatott föl, a vállalati összeg még benlevő része a végleges felülvizsgálat után adatván ki, e tekintetben, annak idején, t.

Szathmáry Ákos koll. tanár aa. is fölkeretvén a felülvizsgálatban való részvételre.

A marosi egyházmegye idei közgyűlésének jegyzőkönyvéből, az Ig.-Tanács felügyelete alá tartozó pontok alapján, a gyűlés elismerést nyilvánít az egyházmegye ügyeinek rendben folyásáért, de ohajtását fejezi ki az iránt, hogy az egyházmegyei tanács félévi működéséről szóló jelentés egész terjedelmében vétessék föl a jegyzőkönyvbe, hogy így mélyebb pillantás legyen az egyházmegye beléletébe vethető.

Az országos közalap végrehajtó bizottságának elnöke, fölkerésre, megküldé az építkezési befektetések javára az idei konvent által megszavazott évi 3504 frtból azt a 3294 frtot, a melyekre nézve a kiutalás föltételeinek már betöltött voltát az Ig.-Tanács már korábban kimutatta vala, fönmaradván öt célra megszavazott évi 210 frt járadék-összeg, melyekre nézve, azonban, a föltételek betöltése iránt már szintén megtette az Ig.-Tanács a kellő lépéseket.

Báró Bánffy Ernő, gondnok aa, mint a b. e. Báró Bánffy Katalin végrendeleti végtehajtója, addig is, mig a hagyatéki tárgyalás megtartatnék, most már második ízben küld a nemes végrendelező hagyatékából legatumi összegeket és pedig ez úttal egy 300 és 200 frtos alapítvány-összeget, amazt a kolozsvári kollégium kórházának, emezt tápintézetének alapjára. Az Ig. Tanács ez összegeket is letétbe helyezi, a hagyatéki tárgyalás megtörténte után következővén, aztán, az összes alapítványok llő helyre juttatása. Gondnok aa. egyszersmind, oly szives volt és tájékozás végett, megküldé másolatban a boldogult hagyományozó fő-, fiók- és pót-végrendeletét, melyeknek egyházunkat illető pontjai szerint hagyományokban részesültek: a válaszuti, a gerendi és a köbölkúti egyházközségek 100—100 frtig s iskoláik 50—50 frtig; az egyetemes egyház közalapja 500 frtban; a kolozsvári egyházközség Méhes-féle női aggháza 300 frtban, a kamatok élvezete, tiszt. Herepei Gergely életében, azt a szegény családot illetvén, a kit erre nevezett tiszteletes aa ajánl; ugyanez egyházközség belvárosi leányiskolája 200 frtban, a kamat-javadalom a mindig a legjobban tanuló szegény növendéknek levén adományozandó, egész tanulói pályája idejére; egyházkerületünk házi pénztára 1000 frtban, melynek kamatait, mig él, özv. gr. Torockay Miklósné asszony élvezi; az egyházkerületi papok és tanítók özvegyeinek, valamint ugyanezek árváinak alapja 500—500 frtban, a kolozsvári kollégium kórházi, meg tápintézeti alapja 300 és 200 frtban, e négy utóbbi alapítvány összegei már be is levén szolgáltatva; végül, az egyházkerület iskolai céljai, főt. Szász Domokos püspök aa. kezéhez, 500 frtban. És a kicsiny hitüek mégis azt hirdetik, hogy az anyaszentegyház szent ügyei iránti lelkesedés, a sáfárok iránti bizalom kihalt az emberek szívéből, holott, ime, egyetlen kegyes lélek négyezernéyszázötven forintnyi alapítvánnyal gazdagítja szent valásunk több intézményének alapítványait! Mit féltek, ti kicsiny hitüek?

Az erdővidéki egyházmegye utóbb tartott közgyűléséből két fölterjesztés érkezett. Egyik a baróthi levita újon megerősített díjlevelét, mely a levita számára 200 frt javadalmat és m. Zathurecky József főgondnok aa

kegyéből, szabad asztalt biztosít, 50 frt rendszeres segélyvel kívánja az ottani felső népiskolai vallás-tanítást pótoltatni, mit az Ig. Tanács nem teljesít, tekintettel a javadalom arányos nagyságára és arra, hogy a most megválasztandó levita-tanítónak alkalmas voltát és buzgóságát előre nem lehet ismerni és jutalmazni; másik arra kéri az Ig. Tanácsot, hogy a nagykarolyi egyházmegye ismeretes indítványát ajánlja az idei egyhkerületi közgyűlésnek [pártfogásába mire nézve már előbb jelzők az Ig. Tanács megállapodását.

A thorockó-szentgyörgyi templomépítés biztosítására, a már megállapított terv és költségvetés keretén belül, három vállalkozóval kötött szerződések, jóváhagyva, leküldetnek, mihez képest az új templom a jövő évi június havára készül el.

Az egeresi 1000 rhns. forintos Danielianum-alapítvány, melynek kamatait az ottani pap és tanító élvezi, öröklött adósságképpen néhai báró Bánffy Albert, egyházkerületi főgondnok aára. szállván át, nevezett főgondnok aa, s egy darabig özvegye, pontosan kiszolgáltató a járadékot a javadalmasoknak; az utóbbi két év alatt, azonban, részint az állomások megüresedése, részint a báró Bánffy-majorátusok megalapítása nyomán, szünetelt a járadékok kiszolgáltatása, mihez képest az Ig. Tanács fölkérte a báró Bánffy-majorátusok jogi képviselőjét, hogy a hátralékok befizetéséről és további folyamatba indításáról, avagy a megfelelő tőke beszolgáltatásáról gondoskodni sziveskedjék. A fölhívás eredményeképpen, most, az egyik majorátus tulajdonosának özvegye, báró Bánffy Györgyné őmltsga, beküldte a hátralék-járadékokat és az örökletére eső fele-tőlkét, az Ig-Tanács, pedig, köszönettel nyugtatványozza az átvett értéket s bevárva a másik fél intézkedését, akkor szolgáltatja ki az eredeti adóslevelet.

A pagoccai iskola építése, hol a tanítói javadalmat a közmivelődési egyesület évi 150 frttal segívezi, évek óta vajudik, a görgényi egyházmegye akkori adminisztrációjához képest, hivatalos iratok veszvén el és az ig. tanácsi rendeletek nem hajtván végre. Mostanában, aztán, rendes folyamatba indult a dolog, az építkezés, különösen t. Darkó Lajos egyházközségi gondnok aa. elismerést érdemlő buzgolkodása nyomán, a tanítói díjlevél megállapítása pedig az egyházmegyei tanács és az esperes erélyes föllépte után. Az építkezés immár jó formán előhaladt s rendelkezésre áll a még szükséges fedezet is, úgy, hogy az ügy véglebonyolítását csakis egy kimutatás újra elkészítése hátráltatja, melyet az egyházközség annak idején átszolgáltató az egyházmegyei főjegyzőnek. Az Ig. Tanács, tehát, most helybehagyta a díjlevelet, elrendelte a kimutatás új kiállítását s az esperes lakásának távol fekvésére tekintettel, t. Darkó Lajos gondnok aa. mellett ngs. Szentkirályi Gyula ottani birtokos aát is fölkérte az ügy elintézésében való szives részvételre.

Az ülésen elintézett fontosabb tárgyak közül felmlítjük még a görgényi és k.kalotai egyházmegyék tavaszi közgyűlésének felülvizsgált jegyzőkönyveit. Az előbbi örvendetes jeleit tünteti fel, hogy fokonkint ez egyházmegye is rendbe jön, a minek áttekintésére kedvező alkalmat nyújt az a körülmény, hogy e jegyzőkönyv egész

terjedelmében magában foglalja az egyházmegyei tanács félévi működéséről szóló jelentést. Ugyanitt megállapították a papi funkcióknak (a stolán kívüli) árszabályzatát, a mire nézve az Ig. Tanács azt az utasítást adta az egyházmegyeinek, hogy egy évi gyakorlat után tegyen jelentést e körben szerzendő tapasztalatairól s gondoskodjék annak föltüntetéséről is, hogy mely funkciók végzendők díjtalanul? Továbbá, ez egyházmegye közgyűlése tárgyalás alá vevén a több egyházközségnél hátralékban maradt egyházmegyei és egyházkerületi rovatalok 1825 frtnyi összegének oly módon való törlesztését, hogy a hátralékok 20 év alatt 5%-jával, kamat nélkül, hajtassanak be, az Ig. Tanács fölhívta a közgyűlést, hogy az e tekintetben hozandó határozatról még a végrehajtás előtt tegyen jelentést. A k.kalotai adminisztráció immár teljesen helyreállt rendjét elismeréssel vette tudomásul Ig. Tanácsunk, s bár szintén fölhívta az egyházmegyét az egyházmegyei tanács működéséről szóló jelentésnek jegyzőkönyvre vétele iránt, viszont, dicséretet mondott ama határozatra, mely szerint az egyházmegye körökre osztott, ezek számára körlelkészek választottak, kik egyházközségeiket koronkint meglátogatják, első sorban az iskolák és a tanítás megvizsgálása végett; továbbá, a pénztárt és a pénztári naplót is revideálják s netaláni tapasztalataikról jelentést tesznek az esperesnek. Ezen kívül pár specialis határozatra nézve fölvilágosítás-adásra szólítottatott föl az egyházmegyei közgyűlés.

É—n.

Igénytelen válasz.

A «Prot. Közlöny» 32-ik számában «Egy p a p» aláírással megjelent elmefuttatásra egyházközségünk érdekében a következő fölvilágosítással tartozunk.

Való igaz, hogy a szászvárosi egyházközségben a felhözött «nincs»-ek megvannak; de ha fáradtságot vett volna magának az író, kissé elébb és hátrább is lapozgatni a püspöki vizsgálat alatt álló ekkleziák lajstromában, igen könnyen meggyőződhet volna, hogy a jelzett «nincs»-ek nagyrésze sokkal népesebb és virágzó egyházközségeinkben is előfordul, s így azokból Szászváros ellen fegyvert kovácsolni nem lehet. (Nem is volt szándékban. Szerk.) Így a deési virágzó egyházközségben, mely 3500 lelket számlál, van ugyan főgondnok; algondnok, számvevő, gazdagondnok és ügyvéd azonban szintugy nincs, mint Szászvároson. Fogarasban sincs számvevő, Ilyefalván pedig, a főgondnokot kivéve, ugyanazon «nincs»-ek vannak meg, mint Szászvároson. Kézdi-Vásárhelyen számvevő nincs; N.-Enyeden algondnok, kebligondnok és gazdagondnok hiányzik. Sepsi-Szent-Györgyön algondnok, számvevő és kebligondnok nincs; Székely-Udvarhelyen ugyanezek hiányzanak. Mindezen nincsekből pedig alig lehet több következtetést vonni, mint azt, hogy ott, a hol ügyvéd nincs, keveset perelnek; a hol pedig számvevő és gondnokok teljes számban nincsenek meg, a dekorumra kevesebbet adnak, s talán fölváltva, és fizetés nélkül hordozzák az egyháztagok a számvizsgálat és gazdálkodás terheit.

Hogy a lélekszám Szászvároson kisebb, mint az idézett társ-egyházközségekben: való igaz; ám, de élt ez az egyházközség szebb napokat is már, s ha a jelek nem csalnak, egy jobb jövőre lehet kilátásunk. E jobb jövő előkészítésének, azonban, nem az erő-elvonás, a «nincs»-ek szaporítása volna az utja, hanem éppen ellenkezőleg, az erők koncentrációja, az önérzet fokozása. Figyelembe kellene venni fölszólalónak, hogy a szász egyházközség ugyanitt körül-belől hasonlóan dotált két papi állomását, dacára, hogy lélek

zámuk közel egyenlő a miénkkel, nem csak nem szándékozik redukálni, de, sőt első-papjuk büszkén címezteti és rja magát «Brooser Stadt-Pfarrer»-nek. Nem kellene továbbá igyelman kívül hagyni azt sem, hogy az oláhok, a mint minden jel oda mutat, újabb kulturmozgalmaikban mintegy főc pontnak nézték ki városunkat s egyleteik az utóbbi éveken ijesztően megszorodtak itten. Ezekkel szemben már nem elég puszta a theologiai tudomány, hanem reprezentálni is kell tudni a magyar műveltséggel, mely hazarészünk ezen pontján teljesen födi egymást a kalvinista vallással.

Tudvalevő ezen kívül, hogy a különböző érzelmi elemekekkel való mindennapi érintkezés álláspontunk ingathatlan öntartása mellett, bizonyos diplomáciai ügyességet is föltételez, s ezzel kiváló mértékben bírtak a mi nagy tudományu,

de még nagyobb társadalmi tapintatu, közszereteten élt és méltán megsiratott lelkészeink. Vajjon, bármelyik közülök, ha teljesen egyháza adminisztrációja vette volna igénybe, képes lett volna-e, annak hasonló mértékben megfelelni? Nem kell meglepedkezni végül arról sem, hogy a két lelkész egy rendes tanárnak megfelelő óraszámiban tanított vallást és történelmet, s ha jövőre csupán a vallás tanításával bíztatnak meg a Kun-tanodában és az állami felsőbb leányiskolában, ez magára hetenkint legalább is 16 órát teszen ki.

A kérdés jogi oldalát nem kívánjuk ez alkalommal szóba hozni. Különben is, a mint fölszólaló kedélyes hangjából kivehetjük, ő jó ember, s éppen azért mi sem haragsunk.

A szászvárosi egyházközség több tagja.

T Á R C A.

Horváth Ádám egyházi kurátorsága.

(Részlet egy monografiából.)

Költőnknek egyházához való viszonyáról csak egy néhány vázlat szerű adalék, nagyrészt anekdóta állott rendelkezésünkre, de ez adomák mind ugyanazt mutatják, a miről utározott bizonyítékaink vannak.

Ő egyházmegyéjében békéltető volt a lelkész s a hívek között, védte a papot a földesuri önkény, vagy az ekklesia szeszélye ellen, de a lelkészeknek is szigorú birája volt. Baksay szerint, nem egyet saját akaratóból eltiltott a lelkészi hivataltól. 1792-ben választották a külső-somogyi egyház kuratórának; hivatalában erélyvel és igazsággal járt elsőpp

lelkiismeretesség s az ügy iránti érdeklődés alapján 1808-ban a halasi püspök-választó gyűlés a felső-baranyai ehmege coadiutor-curatórává teszi s Horváth előbb vonakodott állását elfoglalni a baranyai viszonyok feszültsége miatt, de végre megbízatást elfogadván, a június 17-én megindult püspöki vizitációval egyházmegyéje statisztikáját kezdé összeállítani s körútjában el is végzé. Legyen szabad, e körútjából a nagyarsányi napról megemlékeznem, mert az itt mondott beszéde világot vet határozott magatartására s a már megboldogult tyjáról, ki a ref. papi karnak volt tagja, oly szépen emlékezik meg. Tormásy szuperintendens után, Horváth dikciója kezdetén kéri a főpásztor serkentését, ha restül; intését, ha hibázik s arra így folytatja:

«Mely bizalommal tehát bátran nyulok a kormányhoz, le ugyanazon szent céloznak elérése végett, még a tiszt. prédikatori karhoz van egy rövid mondásom. Bizonyágom lehet a főtiszt. püspök ur, mely nehezen és nem annyira vonakodva, mint félve veszem fel ezt a tisztet, de terhes hitvallattal. Magok állathatják az urak mi rettenthetett engemet attól, a ki egyébiránt dologra teremtett és az egyházi igazgatás dolgában is már 16 esztendő szolga vagyok. Mert különben, közönségesen szólván, tudom, hogy egy coadjutor-curatórnak kötelessége áll az egyházi igazgatásban és polgári oltalomban; de itt ezen oly régen és oly nagyon megavart egyházi társaságban ennél vagy több dolgom lesz, vagy a két közönségesebb tárgyat szélesebb kiterjedésben kell gondolnom, a ki a mostani környüállásokat tudja, könnyen kiszámithatja; s minekutána nem más, mint kommisszió éppen ide küldetett, hanem rendes gremiális igazgató úgy rendeltem, sőt az urak által is közönséges vivát kiáltással elfogadtattam, minden gyanitható despotizmus félelme nélkül

megengedhetik, hogy egy kicsit keményebb erkölcsvizsgáló (morum censor) is legyek. A ki nem bűnös, ne vegye magára célzásomat, sőt ha talán én is most, vagy későbbben hibáznék: ne mondja azt, hogy orvos gyógyítsd magadat. Mert igaz ugyan, hogy én is ember vagyok, embertől származtam, de olyan embertől (mert tudtára adom, a ki még nem tudná, és nem hogy a mostani fenyeen látó világ szokása szerint restelleném, szégyelleném származásomat, szégyenletemben titkolnám, sőt boldogult atyám hamvainak tiszteletére ily nagy gyülekezet előtt dicsekszem, olyan embertől), a ki nem maga ismeretes nemesi származásának, melylyel szerencsés volt, nem is házi és gazdasági tehetségének, melylyel istentől a megelégedésig megáldatott; nem is tudományának, mely a közönségesnél nagyobbnak ismertetett, hanem feddhetetlen erkölcsének és megemberedett, de szelid magatartásának köszönhetette azt, hogy valamint életében tüköre volt az egyházi karnak, úgy most is azoktól, a kik haldan ismerték, például tétetik másoknak: nekem pedig már gyermekkori neveltetésemkor annyira szívemre hatott, hogy most is minden prédikátor erkölcsének magaviseletével ötet teszem próbakövévé s ugyanazért a prédikátorban a legkevesebb erkölcstelenséget sem tudok elnézni. Könnyű ma is a csupa erkölcsből, a szent hivatalhoz illő magaviseletből, abban való hiv és szorgalmatos eljárásból isten előtt kedvességet, a világ előtt pedig megkülönböztetett becsültetést szerezni akárkinek is, minden más mellékes tiszteleteknek közbenjárása nélkül.»

A harsányi napra veti fényét a következő kis történet. Gyűlés után, melyben Horváth a papok és jegyzők özvegyei érdekében is szót emelt, a vizitáció tagjai fölmentek a város mellett fekvő hegyre. Horváth egy meredek oldalon, külön indult s hamarabb ért fel társainál, kik a püspökkel együtt apprehendáltak reá, mert igen kemény szavu volt a vizsgálat alatt. A tetőn omladozó falak s a szertefekvő sziklák közt meglepte az áhitat s énekelni kezdé Lengyel Józsefnek egyik egyházi énekét:

Csudákkal teljes a természet temploma

A nép előtt csak a szava volt ismeretlen, mert az ének régi melódiára zengett. A Horváth körül állók tehát vele együtt énekeltek; ő azután egy másik himnuszba kezdett s a hallgatóknak nagyon megtetszett; fel akarták keresni Nagy-Bajomban, de ő figyelmöket az új énekes könyvre hívta fel, melyben mind ezt s még sok újat megtalálhatnak. Baksav

szerint, az új ref. énekes könyv e véletlen hatása alatt nyitott magának utat Baranyában. Így volt-e ez, vagy ez csak a képzelet játéka: el nem dönthetem; de annyi bizonyos, hogy költőnk lelkes zsoldár-író volt, hétköznapi és ünnepi énekek zendültek meg vallásos szive hurján, több közülök még az ő életében helyet talált a debreceni énekes könyvben. Azóta e zsoldárok sok hívőnek és sokszor zendültek meg ajkán s öntöttek lelkesedést, vagy balzsamot a bizó, vagy megtépett kebelbe; költőjüket pedig megszagattott lelkével régóta az örök álm nyugtatja karján s vajjon hányan tudták s tudják, hogy e hymnusok az ő szive virágai? (Dr. Gerece Péter közölt belőlük az Abafi Figyelőjében, XV. kötet 195 oldal.)

A tiszántúli kerület 1805-ben vette revízió alá egyházi énekeit s a kerületi főjegyzőt, Benedek Mihályt bizta meg az új énekeskönyv szerkesztésével. A szerkesztő gyűlési határozatból szólította fel Horváthot működésre. Horváth válaszolt e fölszólításra s himnuszokat is mellékelte hozzá. Válasza tájékoztató felfogásáról a himnusz-írás körül. Ő nem követi Szőnyi Beniamint, kerül minden idegen nevet: Pontust, Kapadóciát; énekei kádenciások s mindenik ritmusát kész áriára szabta s megtartja bennük a numerust és taktust. (Erről bővebben Horváth verstanánál szólok.) Kéri a szerkesztőt, hogy válogasson ki egy pár jobb áriát a jövőben készítenő énekeihez s kótáztassa le Maróthi módjára s így küldje el neki. Az ének tartalmában pedig kívánata szerint istencsérésnek hálaadásnak, vagy fohásznak kell lenni.

(Vége következik.)

Garda Samu.

Különfélek.

= **A dunántúli egyházkerület**, folyó hó 17-én kezdődő közgyűlésén, kegyeletesen ünnepelte meg világi főjegyzője, Beöthy Zsigmond ötven éves jubileumát. Ötven esztendő még életnek is numerus; de ötven esztendőt eltölteni közszolgálatban és éppen a magyar kálvinista egyház érdekében, mely az öntudat megnyugtatóján kívül más jutalmat nem adhat: oly monumentum, mely előtt a távolbúl is a legnagyobb tisztelettel hajlunk meg. Nem hiszszük, hogy létezzék kálvinista mivelt ember, ki Beöthy érdemeit ne ismerné úgy az egyházi, mint a polgári, úgy irodalmi, mint hazafias tekintben. Őszintén csatlakozunk a tisztelgők seregéhez s kívánjuk, hogy egyházkerületének és az egyetemes egyháznak javára még munka-bíró esztendeit sokáig tartsa meg az isteni gondviselés.

= **Karsay Sándor**, dunántúli evang. püspök, a közelebb Bonyhádon tartott egyházkerületi közgyűlésen bejelentette, hogy korára, és betegeskedésére való tekintetből, lemond püspöki állásáról. Ritka, és tiszteletre méltó példánya a lelkiismeretes kötelesség-érzetnek. Mert az ember úgy van alkotva, hogy soha sem hiszi el, hogy elgyengült, kivénült valamely munka-körből és ez a lelki betegség annál általánosabb, mennél magasabb, disztíngáltabb állást tölt be. Pedig az élet eljár; boldog, ki megérti a maga idejét! Karsayt hiveinek tisztelete kísérte munkálkodásában; hálás tisztelete fogja környezni pihenésében.

= **A Károlyi-émlékre és alapra** ujabban adakoztak: Kis Pál, bodoni lelkész, 40 kr; a m.-gy.-monostori egyházban gyűlt 2 frt; Kovács János, hadadi lelkész 1 frt; Nagy Lajos, dézsi egyházm. esperes, 1 frt; a bergenyei egyház, 2 frt; Hegedüs István, egyetemi tanár, 2 frt. E közleményünk összege 8 frt 40 kr. A mai napig egyházkerületünkben gyűlt: **783 frt 64 kr.**

= **Szócs Farkas ur**, a «Prot. Egyh. és Isk. Lap» szerkesztője nyiltpostánkra nyiltpostával felelt, de nem

mondott semmit. Ért ő minket jól, de érteni nem akar. Nem a dolog érdemére felel, hanem egy pár el nem sült (nem mondjuk sületlen) viccel kitér. Konzervatív is, radikális is; bölcsnek mutatja magát, de szereti, ha a szélsők is favorizálják. Se felette, se alatta; a kecske is, a káposzta is ez volt e lapnak őstermészete. Hát, legyen ezután is. Mi hallgatunk.

= **A kolozsvári ev. ref. kollegiumban** az 1890. és 1891-ik tanévre benlakást nyertek a következő egyetemi-hallgatók: Antal Gerő, Aszalós György, Báthori Endre, Bodrogi János, Csiki Kálmán, Demeter István, Dénes József, Dobai Sándor, Dózsa József, Filep Gyula, Henter Ákos, Ince Béni, Koréh Lajos, Madaras Gábor, Makai István, Mezei Andor, Péter Mózes, Sajtos Károly, Szabó András, Szabó Árpád, Székely Kálmán, Tatár Balázs, Tóth Endre, Tóth Ferenc.

= **Indítvány**. Károlyi Gáspár 300 éves emlék-ünnepe alkalmából geryeszegi egyházamban folyó hó 17-én én is egy kis emlékünnepet rendeztem. A rendes prédikáció helyett, népszerűen egy kis ekzegezést, biblia-theológiát és biblia-fordítási történetet traktáltam egyszerű hallgatóimnak, kik, úgy tetszik, nem is tekintették elveszettnek ezt a rövid órát; sőt örvendettek, hogy Károlyi élettörténetéből is hallottak valamit. Protestáns egyetemes egyházunk e kegyeletes ünnepeye alkalmából szerény indítványom oda megy ki, hogy tartson minden ekklézsia «Károlyi-emlékünnepet». Egy kis historiai visszaemlékezés s népszerű tudományosokadás, úgy hiszem, a templomi katedrával nem ellenkezik, sem a hívek áhitatos búzgóságát nem zavarja, annál is inkább, mivel úgy is ritkán van alkalmunk, hasonló tárgyat katedrába vinni. A hívek tájékozása végett, nem árt, megelőző vasárnapon előre jelezni. A hála és kegyelet hurjainak megpendítésére igen kedvező alkalom s még egy kis egyháztörténetet is be lehet csempészni hallgatóink emlékezetébe. Lelkésztársaimnak szerény indítványomat azon reményben ajánlom, hogy a nagy biblia-fordító iránti kegyeletnél fogva, szives meghallgatásra talál. Csekély filléreinkből készült emlékszozára ez lesz a legméltóbb koszoru! Geryeszeg, 1890, aug. 17. Kartársi üdvözlettel, *Csekéme Ferenc*.

= **A m. ludasi ref. egyházközség köréből**. Egyházközségünk hálás közönettel vette és nyugtázza az újabban beérkezett s itt elő sorolt kegyes adományokat: 46 sz. gyűjtő iven Bogdán József 40 krt; a 14 sz. iven Molnár János 56 krt; a 328-ik sz. iven Beregszászi Albert 2 frtot; a 21 sz. iven Csákány Sándor tordai ref. tanító úr iven 2 frt 20 krt; m. ludasi tks. Harmath Antal úr iven 4 frt 90 krt; s így összesen 9 frt 86 krt. Egyszersmind, elodázhatlan kötelességének érzi, kinyilvánítani, azt, hogy a keresztyén buzgóság és áldozatkészség filléreire épp úgy rá van szorulva egyházközségünk most, mint a gyűjtőivek kibocsátásakor. Mert, igaz ugyan, hogy templomunk fel van szentelve, de az is igaz, hogy kötelezettségek háromlottak ránk. Készek vagyunk, hordozni is, de minket, az alapvetőket, ebben segíteni, erősebb testvéreinknek szintén szent kötelessége. Kívált, ha nem feledik, hogy itt 600 ref. magyar lélek megtartásáról van a szó. Csekély kivétellel, mindnek tenyerén kenyeré, hátán háza. Ide jöttek reménnyel s most bírják az isten házában annak a reménynek is édes örömét, mely meg nem szégyenit. Ennek az isten házában felszentelt szolgálói tudják, mit tesz alapítani, egy ily művet. Megszilárdítani, hogy álljon örökké. Ápolni, hogy legyen ezreknek enyhet adó háza. És mégis, a kiket megkeresztünk ez istenes munkánkba részt venni, oly megdöbbenően hidegen vevék ügyünket mint ha nem is állnánk egy alapon; mint ha a mi sebünk nekik nem is fájna. Nem több szeretetet kérünk most is, csak arra szólítjuk fel egész tisztelettel azokat, kikhez ivatek küldöttünk, hogy ha nem gyűjthettek semmit, még abban az esetben is sziveskedjenek ivatek visszaküldeni. Hiú reményekkel nem szabad álltatnunk magunkat. A m. ludasi ref. egyházközség nevében. M. Ludas, aug. 12. 1890. *Vásárhelyi Lbrinc*, ref. körlelkész.

= **Az 1890. évi szeptember 14-én** Göncön tar-

andó Károlyi-émlékünnepély sorrendje, I. Isteni tisztelet templomban. Gyülekezeti éneklés. A sárospataki főiskolai énekkar ünnepi éneke. Alkalmi ima, mondja: Kun Bertalan, tiszáninneri püspök. Az abauji egyházmegyei énekkar ünnepi éneke. Alkalmi egyházi beszéd. Szónok: Kis Áron, szathmári esperes. Gyülekezeti éneklés, mely alatt a gyülekezet kimegy és a templom udvarán felállított szobor körül foglal helyet. II. Szobor-leleplezés. A sárospataki énekkar ünnepi éneke. B. Prónay Dezső ág. hitv. év. gyetemes felügyelő megnyitja a szobor-leleplezési ünnepélyt. Émlékbeszéd. Károlyi életrajza; jutalmazott pályamű. Felolvasza a szerző: Szabó József, naprágyi lelkész. Az angol biblia-társulat képviselőjének üdvözlő beszéde. Zárbeszéd. Mondja: Szász Károly, dunamelléki püspök. Hymnus. Előadók: a sárospataki és az abauji egyházmegyei tanítói énekkar együttesen. A leleplezési ünnepélyt társas-ebéd követi, melyre jegyek a helybeli ref. lelkésznel kaphatók. Estve rangverseny a «Károlyi-alap» javára. Figyelmeztetés. Után még július 4-ről kelt, s az egyházi lapokban is megjelent levelemben, melyet a két testvér protestáns egyház püspökeihez intézni szerencsém volt, felkértem a t. közönvéget, hogy augusztus hó 10-ik napjáig jelentkezni legyenek zivesek mindazok, kik a Károlyi emlékünnepélyen akár mint nagánosak, akár mint egyházak, egyházmegyék s kerületek

képviselői jelen lenni óhajtanak: és mindeddig oly csekély számmal jelentkeztek, hogy e miatt, sem a célba vett módon az utazás, sem az elszállásolás és ellátás iránt határozottan intézkednünk nem lehet: tisztelettel kérem protestáns hitfeleinket, hogy a kik netán közbejött körülmények miatt eddig nem jelentkezhetek s az ünnepélyen megjelenni csakugyan szándékuk van, f. augusztus hó 25-ik napjáig minden bizonynyal jelentkezzenek, mert ezentúl kénytelen lesz a rendező bizottság, oly szűkebb körre szorítkozni intézkedéseivel, mely a jelentkezettek számával megfelelő arányban fog állani. Miskolcon, 1890. aug. 12. *Kun Bertalan*, ev. ref. püspök, a rendező bizottság egyh. elnöke.

Szerkesztői nyiltposta.

== **M. Lúdas. V. L. urnak.** Ennél többet nem tehetünk. Olyan törvény tiltja, melynek nincs paragrafusa.

== «**Károli ünnepén.**» Jó lesz arra, a mire szánva van; a közlésre kellene még valami. Külső, belső forma, korrajz, a nagy ember lelkének festése és a többi. A szándék jó. Nyugodjunk meg ezen.

HIVATALOS RÉSZ.

929—1890 PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A nagy-enyedi egyházmegyében fekvő *torda-túri* körlelkési állomásra pályázat nyitattik.

A székhelyen kívül ezen körlelkéshez tartoznak a ványabütkki, torda-koppándi, hármasi, komjászegi és mikesi iókegyházaink.

Az állomással egybekötött javadalom a tordatúri papi elken és lakáson kívül, Torda-Túr községében 27 hold fekönek használata, melynek katasztralis tiszta jövedelme 64 f. 6 kr. a valóságos jövedelemnek megfelelő 120 frt becsérékben, az egyetemes Konvent által egyelőre csak ez évre megszavazott, azonban, a papi állomás részére Igazgató Tanácsunk által jövőre is biztosított évi 100 frt. segély; az egyházközség házi pénztárából 75 frt., az államsegély alapról 25 frt. javadalom és 7 frt. consistoriale beneficium, továbbá, az egyházközség magtárából 24 frt. papénc-váltás és hivatás 126 frt. 60 kr. kepe és munkatétel-érték; együtt az egész fizetés becsértéke 477 f. 60 kr.

A pályázati folyamodványok a főtiszteletű püspöki hivatalhoz nyujtandók be idei október hó 1-éig.

Az erdélyi ev. ref. egyházközség Igazgató-Tanácsának Kolozsvártt, 1890 augusztus 11-én tartott üléséből.

A titkár helyett:

Sárkány Ferenc,
igazgató tanácsos.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

963—1890. PÁLYÁZATI HIRDETMÉNY.

Az erd. ev. ref. egyházközség Ig. tanácsa, a kolozsvári m. kir. Ferenc József tudomány egyetemén a tanári pártára készülő ev. ref. vallásu rendes hallgatók közül, néhány zegénysorsu és kitünő előmentelű ifju számára az egyh. keleti theologia akadémia tulajdonánál megvásárolt belkirály tcai házban részben nagy és részben kis ágy használatával egybekötött kegy-javadalmi lakást rendezett be, a Horváth aula- alapról, összesen 150 frt segély javadalomban részvétel mellett; felhívjuk azokat az ev. ref. ifjakat, a kik, mint kolozsvári m. kir. Ferenc József tudomány egyetem tanár-övendék rendes hallgatói, e javadalmak közül egyiket, vagy mindkettőt megnyerni óhajtják, hogy iskolai előmenetelükről, maguk viseletéről, vagyoni és családi állapotukról szóló iratokkal felszerelt folyamodványukat, f. évi szeptember hó 15-ig nyujtsák be főt. püspök aához; megjegyezzük hogy egyházközségünk hivatalosainak érdemes fiait első sorban fognak figyelembe vétetni.

Titkár helyett:

Sárkány Ferenc,
ig. tan.

Szász Domokos.

ref. püspök, mint elnök.

1901—1890

KÖRÖZVÉNY.

Valamennyi erdélyi ref. kollegium m. és tt. Elöljáróságának.

A vallás és közoktatási m. kir. miniszter úr, idei 24,887. sz. a. kelt határozatával, Kovácsovics Gyula tanuló, ki 1872. évi december hó 20-án Érsek Ujvárott (Nyitramegyében) született, több ízben elkövetett lopás és egyik tanultársának hamis igazolványok kiállítására való csábítása miatt, az ország összes középiskoláiból kizárta, a miről a m. tt. Elöljáróságot, tudomás vétel végett, értesítjük.

Az erdélyi ev. ref. Egyházközség Igazgató Tanácsátó Kolozsvártt, 1890 aug. 4-én.

A tanügyi előadó helyett:

Sárkány Ferenc,
ig. tanácsos.

Szász Domokos

ref. püspök, mint elnök.

680—1890

ESPERESI KÖRLEVÉL.

Hiszem ugyan, hogy egy lelkész-társam figyelmét sem kerülte ki a 33 sz. hiv. lapban megjelent 1061—890 sz. ft. püspöki körlevél, de miután némelyek azon jó hiszemben vannak, hogy az esperesi kérdő-pontokra tett feleletekben minden pontra megvan a felelet, holott a 3. 6. 9. pontokra éppen nincs semmi felelet, de különben is, ha esperesüket a kihalászás fáradságától meg akarják kimélni, kérem lelkész-társaimat, sziveskedjenek mind a 10 pontra összeállított tudósításukat hozzám szept. 5-kéig beküldeni, hogy legyen időm a kívánt munka összeállítására. Gerenden 1890. augusztus 18.

Hegedüs Lajos,

n. enyedi ref. e. megyei. Esperes,

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász Gerő.**

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XX. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1890. Augusztus 28.

35. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bármintve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

A theologiai tanárok képesítése.

(Folytatás.)

Ilyen álláspontot foglalván el e tekintetben, midőn a theologiai tanárok képesítéséről akarom véleményemet kifejteni, tulajdonképpen egyedül a magántanári vizsgálat kellékeivel és módozataival kell foglalkoznom, még pedig első sorban a vizsgálatra állhatásnak a jelentkezést megelőzőleg teljesítendő feltételeivel.

Természetes, hogy csupán olyanokat tartok e vizsgálatra bocsáthatóknak, kiknek mindkét lelkészsképesítő, ugyszintén alapvizsgálatuk is mindenből jelesen sikerült. A theologiai tanártól megkívánható ugyanis, hogy a vallás- és egyháztudományok valamennyi ágában legyen legalább is annyi jártassága, a mennyivel a nevezett vizsgálatokon jeles bizonyítványt kiérdemelhetett. Ezen kívül, azonban, még biztosítékot óhajtanék arról, hogy az illető már huzamosabb idő óta tanulmányozván szakját, ennek egyes részleteivel behatóan és önállóan is foglalkozott, vagy pedig képes azokat magasabb nézpontról tudományos vizsgálat alá venni s ez alapon aztán valósággal meg tudhat felelni ama követelménynek, melyet hazai viszonyaink közt a theologiai tanárral szemben határozottan felállítunk, hogy tudniillik irodalmilag is sikerrel művelje szakját.

Nem tartom erre nézve illetékes kritériumnak a konvent által megszabott, legalább egy évi, külföldi tanulmányozást. Hogy minő véleményt táplállok én e felől, azt már más alkalommal előadtam volt s nem is cáfolt meg senki, a «Dunántúli Protestáns Lap» azon munkatársát sem véve ki, a ki eltérő nézetét egyszerűen kinyilvánítva, indítványt tesz az iránt, mit különben én is mindig szükségesnek tartottam, hogy a külföldi stipendiumok adományozásának módja reformáltassék. Nem fogadhatom ugyan el a cikkirő által javasolt módozatot, de mégis örömet fejezem ki felette, mert bizonyítéka annak, hogy nem-

csak én láttam át a jelenlegi viszonyok tarthatatlanságát, hanem más is időszerűnek vél, hogy amaz alapítványok, melyek elvégre is jótéteményt képeznek, ne az eddigi eljárás szerint osztassanak ki, hanem akkint, hogy a külföldön járt ifjakkal ezt a körülményt már önmagában is érdemnek tekinthessük. Ám, ez távolról sem érinti azon meggyőződésemet, melyet a külföldi tanulmányozás felől táplállok s a melynek folytán melegen üdvözlöm a debreceni tanári kart azon kezdeményeért, hogy a konventhez fölterjesztett tervezetében egyszerűen mellőzte azt, mint a magántanári vizsgálat előleges kellékét.

De, viszont azt is feleslegesnek, sőt, megvalótlom, némileg gyerekesnek tartom, a mi ennek helyébe van szúrva a tervezetben, tudniillik, a «narratio de vita et studiis latin nyelven.» Felteszem minden olyanról, ki lelkészi vizsgálatait jelesen letette, hogy ezt nehézség nélkül megkészítheti, másfelől pedig, ha nem is éppen Cicero, vagy Tacitus nyelvezetével írja meg e különben is közönségesebb irmodort igénylő tárgyat, egyáltalában nem tekintem annyira főbenjáró bűnnek, hogy e miatt elzárassék a theologiai tanárságtól. Egy ilyen, félórai fáradságot kívánó munkát oly nagy szereppel nem ruházhatunk fel, hogy mintegy ez bizonyítsa a jelentkezőnek magasabb rendű képzettségét és hivatását.

Hanem, igenis megkívánandónak gondolnám, hogy a ki vizsgálatra áll, már előbb kifejtett, jó reményü, sőt aránylag sikeres írói működésre tudjon hivatkozni a saját szakjában, vagy pedig bölcsészettudori oklevelet mutasson elő olyan tudományokból, melyek érintkezésben állanak a vallás- és egyháztudományok köréből választott tárgyaival.

Az alternativa előbbi ágából kitünik, hogy a konvent által 1886-ban kvalifikáció gyanánt elfogadott szakirodalmi munkásságot nem tartom eleendőnek egy theologiai tanszék betöltéséhez. Hozzá kell azonban tennem, hogy egyedül a magyaror-

szági viszonyok közt, melyek szerint, tudniillik, az összes előadandó tárgyak négy-öt tanerő között oszlanak meg. Ennélfogva, nem egyszer megeshetik, hogy valaki igen derék műveket produkál egyik vagy másik theologiai tudományból s még sincs olyan módon szervezett tanszék, melyre jó lelkiismerettel vállalkozhassék, annyi, előtte többé-kevésbé idegen tárggyal kellene foglalkoznia azon. Ellenben, ha irodalmi működése mellett, a belső képessége is megvan egy egész szakcsoporthoz, akkor nagyon csekély fáradságába kerül a külső képesítvény megszerzése is, vagyis hogy letegye a magántanári vizsgálatot, ha a szakirodalmi téren való munkálkodást elfogadjuk a vizsgálat letehetésére jogosító egyik kelléknek.

A másik, azaz, a bölcsészettudori oklevél bizonyára nagy ellenszenvet idéz elő azoknál, a kik attól féltik a theologust, hogy ha a vallás- és egyháztudományokon kívül még valami egyébvel is talál foglalkozni, mindjárt hitetlenné válik. Ezekről már volt módom kinyilatkoztatni, hogy vagy nem értenek a dologhoz, vagy, ami rájuk nézve még hátrányosabb, ama balvélemény csupán alkalmyszerűleg alkotott meggyőződésük, melyre nem egyéb indította őket, mint a közönség félrevezetésére irányuló törekvés. Az, kivel ezen és még sok más kérdés felett vitát folytattam, erre vonatkozólag nem is tudott ellenem egyebet felhozni, mint azt, hogy a kik a human tudományok bővebb és alaposabb tanulmányozása mellett foglalunk állást, ellentétbe helyezük magunkat Németországgal és Németalfölddel. Mikor aztán én erre kimutattam az ellenkezőt, így közelebb Németalföldről azt, hogy ott a tágabb értelemben vett bölcsészeti tárgyaknak az általunk óhajtottnál még több, egy egész évi hallgatását követelik meg a theologusoktól: akkor e szorult állapotban ellenfelem szalmaszál helyett a gimnáziumhoz kapott s ennek segítségével rám bizonyította azt a megdönthetetlen tényt, hogy a holland gimnázium hat éve és az egyetemen töltendő egy év összege kevesebb időre megy, mint a mi gimnáziumaink nyolc éve. Csodálatos felfedezés!.. És mily igaz! Elálmodva és megalázódva ismerem el, hogy 6+1 valósággal kevesebb, mint 8. Csakhogy aztán, ha már arra az utra tévedtünk, hogy a teljesen különböző célú és természetű gimnáziumi oktatást összeegyeztjük az egyetemivel, tegyük meg a következő lépést is és a hat osztályú gimnáziumhoz számítsuk hozzá az elemi iskolának mindenkit egyiránt kötelező ugyancsak hat osztályát, melylyel

szemben mi csupán négyet mutathatunk fel. Nos! Ebből ismét kitűnik az igazság, melyet csúréselcsavarással ideig-óráig el lehet disputálni, de végképpen el nem nyomhat sem tudós, sem tudatlan. E szerint, miután 6+6 éppen annyi, mint 4+8. a holland theologusok az ő egyetemi egy évükkel mégis csak előnyben vannak felettünk, minélfogva jobb volna nekünk is a kis Németalföld után haladnunk, mint a nagy-enyediek szokását követnünk.

Bocsássanak meg e lap tisztelt olvasói, hogy egy más ujság közleményére előttük tettem meg észrevételeimet, de hát annak a hasábjairól saját reputációm érdekében kizártam magamat, mindarra az időre, míg a jelenlegi vezetés alatt fog állni. Egyébiránt, midőn e sorokkal a véleményem ellen felhozott egyetlen érvet kellő értékére szállítottam le, csak utat készítettem azon nézetem nyilvánításához, hogy ha már a lelkészeknél bizonyos, az eddiginél magasabb fokú jártasság nélkülözhetetlen ama tárgyakból, melyek a megfelelő theologiai tudományokkal érintkeznek, a theologiai tanároktól meg éppen alapos képzettséget kell megkivánnunk azokból, melyek szakmájukkal szervi összefüggésben állanak.

És ennek kivitele nem is járna nehézséggel. A végzett theologustól ma is mindössze csak egy egyetemi évet követelnek ahhoz, hogy hallgatott tárgyaiból, megtartván a különben megtartandókat, letehesse a tudori szigorlatot. Annak a Kolozsvártt és Budapesten végzett református lelkészjelöltnek pedig, ki a négy évi theologiai tanulmányok alatt rendkívüli hallgató gyanánt folyvást be lesz iratkozva a helyben levő egyetem bölcsészeti szakára, kétségen kívül, még azt az évet is el fogják engedni. Hogy ne? Hiszen, az enyedi theologusok most össze-vissza 11 órán át hallgatnak bölcsészeti tárgyakat s ennek dacára, ők is éppen úgy, mint a többi, e tekintetben is sokkal jobban ellátott theologiai akadémia növendékei, pótlólag csupán két évig kötelesek egyetemi tanulmányokkal foglalkozni, hogy középiskolai tanári képesítvényt szerezhessenek. De, csitt! Megtalálja tudni a miniszter is s még megérjük azt a dicsőséget, hogy az erdélyi egyházkerület papjelöltjei számára ez irányban különleges intézkedéseket fog tenni, a mi azonban önkint érthetőleg nem lehet valami kívánatos.

(Vége következik.)

Zoványi Jenő.

A református tanítók országos gyűlése.

Nyáron át, a mikor a politikai és hivatalos munkában némi szünet áll be, a folytonos tevékenység emberei megindítják a társadalmi munkát. A szervezéshez értők vezénylő szavára közös érdekű, közös gondolkozású emberek kongresszusokba, vándorgyűlésekbe, országos értekezletbe sereglenek, a hol a törvényadta utaktól és módoktól eltérőleg akarják megvalósítani törekvéseiket. Sokan kicsinylőleg, vagy éppen gyanus szemmel tekintik az e fajta társadalmi akciót, mert oppozíciót látnak benne a fennálló rend és hivatalos testületek ellen; pedig, ellenzéki jellegük csak onnan van, mert nem hivatalos természetűek és nem felsőbb rendeletre szoktak végbemenni.

Napjainkban folyt le a magyarországi tanítók IV. egyetemes nagy gyűlése oly tanulságosan, hogy belőle a hivatalos szakférfiaknak is nagy hasznuk lett volna. Miért hiányoztak az oktatásügy állami vezetői, az osztálytanácsosok, a tanfelügyelők?

E gyűlés folyama alatt a mi felekezeti tanítóink elértekezletbe gyűlve, megállapították egy ref. felekezeti jellegű tanácskozmány szükségét s programját, és megtartották más napon «A r e f. t a n i t ó k o r s z á g o s g y ű l é s é t.» Mért hiányoztak onnan tanügyi bizottságunk tagjai, kerületeink, megyéink tanügyi referensei?

Elismerés illeti tanítóinkat, hogy azon a sokféle jellegű, de az egyházak iránt teljesen közönbös talajon, a melyen egy egyetemes tanítógyűlés áll, felekezeti jellegükről és hivatásukról nem feledkeztek meg. Ezt tőlük elvártuk, s hogy nem csalódtunk, ezért őket nagyon is becsüljük. Ennek köszönhetjük, hogy ez impozáns egybezarándoklás alkalmával felvettettek egyházi életünk körébe eső kérdések is.

A gyűlés első munkája a zsinathoz felterjesztendő emlékirat tárgyalása s elfogadása volt. Ez emlékiratban tanügyi, társadalmi és egyházi kérdésekről van szó. Első pont alatt sürgetik az egységes népiskolai tanterv behozatalát s a tankönyvek egyházhatósági approbációját; másodikban a ref. tanítószóközösség anyagi helyzetének javítását kérik; harmadik pont alatt kívánatosnak tartják a tanítók jogi helyzetének tisztázását az egyházalkotmányban, a melynél kiemelik kellő képviseltetésüket a fokozatos egyházi hatóságokban, még a zsinatban is. Végül, még egy az egyház liturgiájába vágó kérdést is fölölnek, a mennyiben kifejezik óhajtatásukat, hogy oldassék meg az az elvi kérdés: vajjon, a tanító jogosult és kötelezhető-e egyházi beszéd tartására?

E kérdések kritikai méltatásába, részben így, vagy amúgy már el is lévén döntve, nem bocsátkozom, csak egyszerűen felsoroltam, hogy két szép dologról győztek meg minket. Az egyik, a mit látunk, hogy tanítóink felhagyva pusztán sebeik mutogatásával s örökös jajgatásaikkal a kenyér után, e gyűlésben jórészt komoly iskolai ügyekkel foglalkoztak; a másik, hogy érezve egyházi hivatásukat, mint hú munkások, az egyház körén belül nagyobb tért akarnak kivívni maguknak. Nem hangoztatnak emancipációt s tiltakoznak az elvilágiasítás ellen, a mely felé sok helytt egyenesen szorítottak a lelkészek által, a kik kizárták őket a vallásoktatás és igehirdetés

teréről. Ezzel szemben, kijelentik, hogy a tanító most már nemcsak magasabb, de egyuttal egyházasabb irányban is képezhető levén, minden esetre haszonnal gyakorolható amaz ősi örökség gyanánt reá maradt tisztet, mely az egyházi beszéd tartásában nyilvánul.

«Örül mi szívünk, mikor ezt halljuk.» Az egyház érdeke hathatósan követeli, hogy a tanítói kar az Úr szóóljének buzgó munkása legyen, s az a lelkész fogja fel leghelyesebben a tanítóhoz való viszonyát, a ki benne okos és használható segédet képez magának, kivel a terhetek bizvást megoszthassa.

Sok helyen látjuk azt a visszásságot, hogy a tanító az egyháziatlanság mag-hintője. Adjunk kezébe tiszta magot, tegyük igehirdetővé, emeljük fel őt a papi teendő munkásává, s ez a veszedelem magától megszűnik.

A ref. tanítók gyűlése ezek után még két dolgot végzett: megpendítette egy ref. jellegű tanítónőképző felállítását, és megalkotta a ref. tanítók országos állandó választmányát (sajnos, hogy egyetlen képviselője sincs benne kerületünk tanítószóközösségének), ez által biztosítván hasonló természetű gyűlésezések periodikus előfordulását.

Láthatjuk, hogy a kongresszusok évadján, e szántás-vetési korszakában a társadalmi életnek, néptanítóink minden tekintetben jó magot vetettek, melyből valamikor szép aratásuk lesz. Óhajtjuk, hogy e munkánál jövőre erdélyi kerületünk tanügyi szakférfiai és néptanítói se maradjanak távol.

Bitai Béla.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, aug. 25. 26.

A két napos ülésen elnökölt főt. Szász Domokos, püspök; jelen voltak Dr. Kolozsvári Sándor, Sárkány Ferenc, Domokos Antal, Parádi Kálmán, Deák József, Bodor Antal, titkár, Szász Béla, előadó ig. tanácsos.

Az időközben elnöki uton elintézett s most jóváhagyó tudomásul vett ügyek közül kiemeljük, hogy Sárkány Ferenc, nyug. tanár, ig. tanácsos aa. mint szucsáki birtokos, b. e. apósa, Seres László nevére és emlékére egy 50 frtos regale-kötvényt adományozott alapítványképpen szucsáki egyházközösségünk közszükségeinek fedezésére, mit az Ig.-Tanács köszönettel fogadott. Ugyanez előadványok sorából fölemlítjük még az egyházkerületi főgimnáziumoknál a mult tanév végeztével megtartott érettségi vizsgálatok eredményét, a következő kimutatás szerint:

Vizsgálatra jelentkezett Nagy-Enyeden 22, Kolozsvártt 23, M.-Vásárhelytt 11, Sz.-Udvarhelytt 17, Zilahon 15, Szász-Városon 12, kik, noha közülök 5 írásbeli dolgozata elégtelen osztályzatot nyert, az elértekezlet határozatához képest, mind szóbeli vizsgálatra bocsáttattak. A szóbeli vizsgálatok után érettnek nyilvánított Nagy-Enyeden jelesen 1, jól 6, egyszerűen 13; Kolozsvártt jelesen 3, jól 9, egyszerűen 10; M.-Vásárhelytt jelesen 2, jól 1, egyszerűen 7; Sz.-Udvarhelytt jelesen 2, jól 4, egyszerűen 10; Zilahon jelesen 1, jól 3, egyszerűen 8; Szász-Városon jelesen 1, jól 4, egyszerűen 5; javító vizsgálatra utasított Nagy-Enyeden, Kolozsvártt és M.-Vásárhelytt egy-egy; Zilahon három,

Szász-Városon kettő; ismétlő vizsgálatra Nagy-Enyeden egy, Sz.-Udvarhelyt egy.

A rendes tárgyak elintézése előtt főt. püspök atyánkfa jelezvén, hogy a Göncön, szeptember 14-kén tartandó Károlyi-émlékünnepre és szobor-leleplezésre kivételesen és egyenesen az ünnepély elnökénél, főt. és mélt. Kún Bertalan aánál (lakik Miskolcon) szeptember elsejéig még lehet jelentkezni; proponálja, hogy egyházkerületünk küldöttség által vegyen részt e nagyjelentőségű és a magyar protestantizmus életében oly kivételes ünnepen, megjegyvezve, hogy az ünnep vendégeinek ellátásáról gondoskodva levén, a küldöttség tagjainak csak éppen vasuti jegyeit kellene az egyházkerületnek megváltania. Az indítvány egyértelemmel elfogadtatván, a küldöttségben való részvételre, főt. püspök aa. elnöklete alatt, fölkérettek dr. Kolozsvári Sándor, Gyarmathy Miklós, Sárkány Ferenc és a netalán még csatlakozni kívánó ig. tanácsi tagok. Az előadó egyszersmind bejelenti, hogy nt. Bartha Lajos, esperes aa. a maga és t. Juhász Izidor, piski-telepi körlelkész aa. nevében bejelentette, hogy a v.-hunyard-zarándi egyházmegye képében szintén megjelennek ez ünnepélyen, e határozatról és jelentésről a rendező-bizottság elnöke értesítettik.

A zilahi államilag segélyezett főgimnázium rajztanári tanszékere kvalifikált pályázóként csak is Gregus Imre jelentkező és pedig egyenesen a miniszternél, a jelentkező, azonban, ágostai hitü levén, a miniszter előzetesen nyilatkozatra hívta föl hatóságunkat, a szerződésben az a határozomány foglaltatván, hogy a miniszter csak is hitünkön levő okleveles egyént nevezhet ki. Az Ig.-Tanács, tekintettel az eddigi pályázati hirdetések meddő voltát, a folyamodó művészi nevét, hajlandó volna, ugyan, a kivételes helyzetben kivételes eljárást követni, mielőtt, azonban, határozatát meghozná, meghallgatja a kollegiumi előjáróság véleményét.

Báró Bánffy Ernő, kolozsvári kollegiumi algondnok aa. jelentvén, hogy az idei javító érettségi vizsgálaton elnökképpen lehetetlen jelen lennie, helyébe Gyarmathy Miklós, ugyanottani főgondnok aa. kéretik föl e tiszt teljesítésére, a miniszter, pedig, képviselőjeül dr. Hegedüs István egyetemi ny. r. tanárt és egyházmegyei algondnok aát. nevezte ki.

A marosvásárhelyi egyházközség meglevő és igen jó hirü hat osztályos felső leányiskoláját két osztálylyal teljessé kívánja tenni, két régi és kitünő, de csak népiskolai tanítói kvalifikációval rendelkező tanerejének a felső két osztályban leendő alkalmazásával, egyelőre ottani kollegiumunk néhány buzgó tanára vállalkozván, egyik az igazgatói tiszt vitelére, a többiek a tanítóskodásra. Igazgató-Tanácsunk örömmel és elismeréssel fogadta az egyházközség nemes törekvését s a nőnevelés nagy fontosságára tekintettel, készségesen szankcionálja a határozatot. Célszerűbbnek találta, azonban, hogy az állami felsőbb leányiskolák ma érvényben levő új szabályzata értelmében a népiskolai négy osztály kiegészítéséül, a másod-foku felsőbb leányiskola négy osztálya állíttassék föl, s egyszersmind kellő érveléssel a közoktatásügyi miniszter ur is fölkéressék, hogy a jelzett két tanerőt, gyakorlat által igazolt jelességüket tekintve, felsőbb leányiskolai tanerökkint elismerje. Éppen ezért, az idő rövidségét

latba vetve, az új intézet megnyitását a következő 1891—92-diki tanévre kívánja halasztani, fölhíván az egyházközséget a berendezés és a tanítás tervének az áll. szabályzat formájára való tüzetes kidolgozására, a kérdéses tanerők elismertetése érdekében a miniszterhez szóló fölterjesztés elkészítésére és a biztos fedezeti alap kimutatására. A dunántuli egyházkerület éppen ez irányban imént hozott határozata mellett büszkén nézhetünk marosvásárhelyi püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségünkre, mert itt egyetlen ekklézia vállalkozik arra, a mire amott egy egész egyházkerület.

A közoktatásügyi miniszter ur értesítvén hatóságunkat, hogy a görög nyelv középiskolai tanítása ügyében ez évben alkotott országos törvénynek, a saját főhatósága alatt álló intézetekben, már a most következő tanévben megkezdji fokozatos életbeléptetését, Ig.-Tanácsunk tisztelettel veszi ugyan tudomásul a nm. miniszter ur értesítését, azonban, az életbeléptetés iránti intézkedések megtételére az utasítást saját iskola-ügyi főhatóságától, a mlt. és főt. egyetemes konventtől várja el s e most megnyilando tanévben a régi rendszert tartja fön. A közoktatásügyi miniszter ur értesítettik e határozatról, fölkéretvén egyszersmind, hogy az idő rövidségére és az egyházi helyzetre tekintve, vegye tudomásul, hogy az államilag segélyezett három főgimnáziumban is ugyanez eljárást fogjuk követni, s miután a zilahi ily főgimnázium már kérdést is intézett hatóságunkhoz e tekintetben leendő magatartására nézve, e kollegium előjárósága szintén értesítettik e megállapodásunkról.

Szentiványi Márton, dunáninneri ág. hitv. ev. kerületi felügyelő és Trsztyénszky Ferenc, főjegyző, iménti szuperintendenciális gyülésük határozata alapján, értesítik egyházkerületünk közönségét, hogy amaz egyházkerület püspökévé főt. Baltik Frigyes urat választotta meg és igtatta be s hittestvéri szeretettel kéri közönségünket, hogy erről tudomást véve, az Ur Jézus Krisztusban főpásztorukkal és velük a hitéletnek közösségét továbbra is fönartsa. Igazgató-Tanácsunk abban a biztos reményben fogadja és viszonozza e testvéri szözatot, hogy mint a magyar reformátusok mindenha a Krisztus anyaszentegyházát a magyar haza üdvére és a magyar nemzeti mivelődés előmenetelére igyekeztek építeni, amaz egyházkerület és ujon választott szuperintendense is e szeltemben fog működni.

(Vége köv.)

É—n.

Jelentés a „Préd. Tár“ pályázatáról.

Folyó évi jun. 30-ról keltezve, lapunk 27-ik számában megjelent Pályázatra vonatkozólag, a megjelölt határidőig, tehát aug. 15-ig, a következő pályamunkák érkeztek be:

Közönségesek. 1. Hiában való a munka és szorgalom isten áldása nélkül. 2. Az elveszett paradicsom. 3. A kösziklán épült ház. 4. A bűnös gyönyörökre csábító kísértések ereje, és azok legyőzésének módja. 5. Saul és az endori varázsnő. 6. Az ember. 7. A szeretet boszuállása. 8. Nyárban. 9. Milyennek kell lenni a valódi keresztyén embernek? 10. A terméketlen fügefafa sorsa. 11. A nők.

igazi ékessége. (Husvétii is van ugyanazon jelige alatt: «A gy e l e k e z e t b e n i n k á b b» stb.) 12. Rettenés a bűntől. 13. Hazaszeretet. 14. Az istenfélő ember áldása. 15. A jó pásztor. 16. Az első zsoltár boldogjai. 17. Az urhoz méltó élet. 18. Két ut. 19. Isten a mi örökségünk. 20. Korunk bálványai. 21. A Krisztus szerinti imádkozás. 22. Jézus példány. 23. Jézus Mózes felett. 24. Az örökévaló isten nem fárad el soha. 25. A jótékonyosság gyakorlása mikor kedves isten előtt. 26. A ki hiszen az isten fiában, van bizonyosága önmagában.

Alkalmiak. 1. Eljött a béke és igazság fejedelme (karácsoni). 2. Krisztus születése örömet hirdet ma is (karácsoni). 3. Év utolsó vasárnapján. Jelige: Mig nappal vagy. 4. Bármilyen reform életképe Jézus születésében (karácsoni). 5. Nagypénteki beszéd. Jelige: I. Péter II. 21. 6. A keresztyénség első és mostani pünköstje. 7. Nagygyá teszen-e a születés? (karácsoni). 8. Husvét. Jelige: Én vagyok a feltámadás és az élet. 9. Jézus születése a világ-történet legnagyobb eseménye (karácsoni). 10. Husvétii egyházi beszéd. Jelige: a szöveg. (Csel. XXIV. 15.) 11. Husvétii egyházi beszéd. Zsolt. CXVIII. 15. 16. 12. Ujévi köszöntés. Békesség tinéktek! 13. Husvétii egy. beszéd. Jelige: 1. Kor. XIV. 19. 14. Krisztus él, mi is élünk. (Husvétii). 15. Ujévi áldás. (Jelige IV. Móz. VI. 22—27.) 16. Lélek az, a mi megelevenít. (Pünkösti). 17. Karácsoni egyházi beszéd. Jelige: Menyből jövök most hozzátok. 18. Krisztus születése által előidézett mozgalmak.

Esketési agendák. 1. Jelige: Csak megosztva, édes az öröm. 2. Legboldogabb perc életünkben az, stb. Petőfi. 3. «Egyesülés.» 4. Erős a szeretet. 5. Nem jó az embernek, egyedül lenni. 6. A tökéletesség kötele. (A főnnebbi jeligével). 7. Házasság-esketési Agenda. (Jelige). 8. Esketési beszéd. (Jelige: Gal. 6. 8.) 9. Legyetek boldogok! 10. Szeretet és önmegtagadás a nőnek dicső elhivatása. 11. Családi boldogság. (Jelige: Fen borong bár a magasban, stb.)

Keresztelési agendák. 1. Jelige: Örüljétek, hogy a ti neveitek felirattak a menyben. 2. Jelige: Nőjj meg elég nagyra, betölteni helyed. 3. Én keresztelek vízzel, de a ki utánam jó, stb. 4. «A szeretet.» 5. Az urban élünk, vagyunk és mozgunk. 6. Vízzel és szentlélekkel. 7. Ilyeneké a menyeknek országa. 8. Keresztelési agenda (Jelige). 9. A nem várt kedves vendég. 10. Egy darab a menyországból (Jelige: Kornélia.) 11. Keresztelési.

Az így elősorolt pályamunkák megbírálására felkértem egyetemi tanár Szász Béla, kolozsvári pap Herpei Gergely és kolozs-kalotai esperes Dézsi Gyula barátaimat. Az anyag elég terjedelmes; hiszem, hogy az eredmény meg fog felelni a várakozásnak. Az eldöntés határnapjául nov. 1-ét tűzöm ki, hogy a «Préd. Tár» meg ez esztendőben megjelenhessék.

Kolozsvártt, aug. 24. 1890.

Szász Gerő.

Az egyházmegyéből.

A kolozs-kalotai egyházmegyéből.

Egyházmegyénk rendes közgyűlése f. évi június 29. és 30-án volt; de ezt megelőzte a Papi Értekezlet, június 28-án, melyre a t. lelkész aak. nem valami nagy számmal jelentek

meg; pedig megérdemelte volna, hogy mindnyájan meghallgassák n.-kapusi ifju lelkész aa. t. Szabó Lajos csinosan összeállított elmefuttatását, jobban mondva, tanulmányát a szocializmusról, korunk ezen hatalmasan működő társadalmi, ma már politikai tényezőjéről, összehasonlítva annak a társadalmi osztályokról és vagyonról szóló tanításait a Jézus evangéliumának hasonló irányú tanításaival. Papi értekezletünk elhatározta, hogy e szép tanulmányt emlékkönyvébe fogja iktatni.

A t. Szabó Lajos felolvasása után, több az egyházi ügykezelésre, számadásra, és anyakönyvvezetésre tartozó, ritkábban előforduló esetet vitatott meg az értekezlet. Kuriosum képpen leírok egyet. Megtörtént eset.

A. törvényes válóper indít neje, B ellen; míg a válóper foly, összeköltözik C-vel. A válóper végleges eldöntést nyer 1889. okt. 10-én. A összekél C-vel nov. 11-én, születik C-nek egy gyermeke 1890. márc. 6-án, kit A magáénak vall. A keresztlő lelkész e gyermeket törvénytelennek jegyezte be; támaszkodva a dr. Kolosvári Sándor egyházjoga 227. §-ának első kikezdése végső sorára, azt állítja, hogy e gyermek még törvényesített sem lehet soha. Voltak, a kik helyeselték, de voltak a kik hibáztatták az illető lelkész eljárását, de pozitív törvénnyel, hisz senki se volt előkészülve e kérdésre, előállani nem tudtak; az illető keresztlő lelkész pedig, míg ilyet nem lát, eljárását helyesnek tartja.

Június 29-én nyitotta meg nt. Deési Gyula esperes aa a gyűlést, csinosan összeállított, terjedelmes jelentéssel a múlt gyűlés óta történt nevezetesebb eseményeiről egyházmegyénknek. Ebből a jelentésből csak egy pár kiválóbb eseményt említék fel. Az első, igen sokat mondó, hogy 1889. év végén egy pár hó alatt utolsó krajcárig törlesztve lett az évek során összehalmozódott domesztikai hátralék, 1809 frt 87 kr, melynek csak egyetlen végrehajtóra volt szüksége: a t. lelkész aafiai buzgóságára, ez, s nem külhatósági beavatkozás, mely seholy sem vétetett igénybe, szabadította meg egyházmegyénket a nagy hátraléktól.

A második, mit felemlíték, a tetemes építkezés. Fejérd kezdette meg az építkezések szorát, templom és papilak építéssel s folytatta kilenc egyház, együtt 15,860 frtot építve fel egy év alatt, részben újépületekbe, részben tetemesebb javításokra.

A szorgalmilag előállított jövedelem értéke tett 3104 frt 20 krt.

Kegyes adakozás és ajándékozás tett 651 frt 5 krt.

A lelkek statisztikája is ily kedvező, 1194; de sietek megjegyezni, hogy e nagy a szaporodás a gondosabb özszeszámítás eredménye lehet csak, mert születés csak 154 többletet mutat a halálozás felett.

Megesküdütt 187 pár.

Tanult 2816 6—12 éves és 722 13—15 éves gyermek; nem tanult 524 6—12 éves és 394 13—15 éves.

Önkint ragadta meg figyelmemet az egyházmegye vagyoni állását feltüntető jelentése esperes aa-nak; nem tehetem, hogy ide ne irjam.

Egyházi tőke 14,524 frt 42 kr. Iskolai tőke 4008 frt 91 kr. Kegyhagyomány 3183 frt 70 kr. Kepeváltsági alap 16,973 frt 77 kr. Magtár terményben 2852 hl. és 5172 véka; pénzben 3305 frt 14 kr. Egyházi fekvőségek 3366 h. 448 □^o.

Adósság 25,909 frt, részint 6%-ra, részint 5%-ra, részint 1½%-os 32 éves törlesztésre, sőt 6500 frt olyan, mely az illető egyházközséget nem terheli. Ily módon meglehetősen leapad az adósság terhe.

Tűz ellen biztosítva van 92,708 frt érték, 361 frt 53 kr. évi díj mellett.

Még csak egy örvendetes paszszusát az esperesi jelentésnek, mely lelkemnek édesen hangzott: «A hívek és egyházi szolgálak közötti békés egyetértést egyenetlenkedés nem zavarta fel.»

Az esperesi megnyitó jelentés után a gyűlés tagjai számbavetettvén, a lelkészek közül alig egy néhány hiányzott,

azok is kimentették elmaradásukat; de a képviselők közül csak kilenc tisztelte meg gyűlésünket jelenlétével.

Ezután, egy bizottság lett kinevezve, hogy az özvegy-árvai pénztárt s az egyházmegyei domesztikai pénztárt megvizsgálja.

Főjegyző aa. olvasta most fel jelentését az egyházmegyei tanács működéséről, mely négy ülésben 49 tárgyat intézett el, mi tudomásul lett véve, s a tett intézkedések helybehagyattak.

Ennek bevégeztével, az egyházmegyei gyűlés testületileg a templomba vonult, hol t. Menyhárt Elek, kajántói lelkész aa. tartott egyházi beszédet I. kir. IV. 13. alapján, egyszerűen, csinosan.

Templomból kijövet, vette a gyűlés tárgyalás alá az Ig-Tanács felhívását a Kolozsvártt felállítandó theologiai akadémia és pedagogium javára teendő alapítványra vonatkozólag. Egyhangulag és általános lelkesedés közt lett megajánlva 500 frt.

Az esperes aa. vizsgálati jelentésének felolvasása csak a június 30-iki gyűlésben ért végett. A jelentés a lehető részletes, sőt aprólékos volt; mi rám azt a benyomást tette, hogy nt. esperes aa. kereste a hiányt, nem hogy leplezgetett volna. Ez jó jel előttem, mert az aprólékossgal csak az foglalkozik, ki nagyobbakat nem talál. Ezen jelentés egy elismerő nyilatkozat volt, egyházmegyénkről, hogy itt a fontosabbakban nincs hiány, nincs mulasztás; lehet külső, jelentéktelenebb dolgokkal is foglalkozni, hogy mindenek ékesen és jó rendben találtattak.

Esperes aa. jelentésének végén tette egyebek között azt az indítványát, hogy az esperes egyházközségének megvizsgálásáról is gondoskodjék az egyházmegyei gyűlés, melyre ki lett mondva, hogy az esperes egyházközségét a főjegyző és direktor vizsgálják meg.

Gr. Csáky György halálával egyik főgondnoki állás meg-

üresedvén, erre ajánlatba hozott, illetőleg, jelölve lett ngs. Gyarmathy Zsigmond, algondnok, br. Kemény Ödön és dr. Szász Béla. Algondnoki állásra kijelöltettek: Hóry Béla, Kertész Samu és ifj. Lészai Ferenc.

Még hallgatta közgyűlés a számvevő aa. észrevételeit a számadásokról, s azokat elfogadta.

Tárgyalta az özvegyárvai pénztár megvizsgálására küldött bizottság jelentését, s némely egészen belügy elintézése után tudomásul vette.

Két rendbeli özvegy-árvai pénztárunk van, az új és régi.

A régi 2491 frt 36 kr. Ennek kamatjából részesült 11 özvegy, részvényenkint 15 frt 60 krral.

Az új alap, ide számítva a hátralékokat is, 10,191 frt. 66 kr. Ennek kamatjából részesült hat özvegy, egyenkint 96 frtot kapva. Ez a hat özvegy a régi alaptól is részesült 1—2 részvényben. Csekély segély; de ez új alap csak 14—15 éves.

Több aprólékos intézkedést tett gyűlésünk, melyeket mint tisztán helyi érdekűeket nem tartok felemlítésre méltóknak. S ha felemlitek még egy pár átiratot, melyet egyházmegyei gyűlésünk vagy tudásul vett, vagy elfogadott, a gyűlés minden tárgyat kimerítettem.

Nem tehetem, azonban, hogy elhallgassam azon őszbenyomást, melyet reám e gyűlés lefolyása gyakorolt.

Láttam, hallottam a gyűlés folyamán külön véleményeket, nézeteket meggyőződéseket, s küzdelmet ezek mellett; de nem láttam, hallottam személyeskedést. Az ügy szeretete a mozgó erő mindeneknél, s a kiket a tancskozó teremben elválaszt, szembe állít a különböző vélemény, azokat a gyűléstermen kívül egyesíti a kölcsönös bizalom és barátság.

Ez erős jellemvonása a kolozs-kalotai egyházmegyének, melynek kormányrudja lehet gyengébb, vagy erősebb kezekben, de az ügy nem szenvedett soha a lényegesekben.

r. l.

TÁRCA.

Horváth Ádám egyházi kurátorsága.

(Részlet egy monografiából.)

(Vége.)

Horváth az előbb jelzett második iratában az első ellenvetést, mint rút önzést, megbélyegzi; a másodikra pedig az a megjegyzése, hogy a kinek csak húsz falatja van, az örömet eszik tizenkilencet, csak hogy akkor is kaphasson, midőn sem tizenkilenc, sem húsz nincs. Az összeadott pénz nem szabad más célra fordítani s mihelyt ily irányba akarunk térni: mindenki visszaveheti a saját részét. Igaz, hogy a gazdag többet ad, mint a szegény, de többet is kap vissza; Mert ha valaki 25 frtos részleteket fizetne öt évig, a kamatjaival együtt 150 frtot tesz ki: a visszafizetés esetén első ízben kapna 30 forintot, meg 150 forint kamatját; a másodikban 30 forintot s 120 forint után járó kamatot, és így a kivétel mértéke szerint fogyna a kamat is egész addig, míg a közre adott összeg mind visszafordul s csak akkor áll elé a tulajdonképpeni segélyezés kérdése s ennek megfejtését közösen állapítanak meg. A lelkes kurátor saját részvételét is ígérte, még pedig az összeállott tagok számának aránya szerint vállalná magára a kötelességeket. Ez iratot ötvenhaton irták alá, csak a módosabb lelkészek maradtak el. Ekkor Horváth új iratban magyarázta tervét s még azon év dec. 20-ára gyűlést hívott össze Bogdására; a gyűlést egyszerű, de szép beszéddel nyitotta meg. Azonban, az itt kifejtett vita nem vezetett megállapodásra s ő új tervet készí-

tett dec. 30-ra. De ez is sikertelen maradt s Horváth ezt a tervét sem valósíthatta meg.

Érdekes továbbá a Horváth kurátorságából a bábonyi pap esete. Bábonnyban az 1791-iki gyűlésből híressé vált Boronkay Józsefnek jobbjai már egy papot kitelepítettek s 1804-ben nem csak a nép, hanem maga a földesúr is levelével fenyegetőzött, hogy a papot mindenestől kihordatja a határba. A lelkész ezt a levelet elküldé a kuratorának, Horváth Ádám-nak. Horváth erre a régi ellenfélhez fordult. Jól tudja, úgymond, az ügyet, bizottság fogja megvizsgálni s majd a szerint fognak ítélni. De a földesuri önkény ellen határozottan protestál, a pap 1790 óta nem labda a nép kezében. Sem az egyházba be nem viheti, sem el nem űzheti a ref. konzistorium határozata nélkül. A pap nem vereti a népet, (Tehát ezzel vádolták.) mert arra nincs is botja; ha arra szorulnak, ott van a székuláris juriszdikció s Horváth is ily módon fog egy bábonyira, a kik általában akaratosak, ítéletet látni. Boronkay válaszában igyekezik lerontani Horváth okoskodását, s tiltakozik jobbjai megveretése ellen. S levelével megkezdí a kapacitálást s téríti Horváthot a katólikus hitre. Innen indul meg az a nagy vita, melyet Horváth egyik kéziratban maradt művén így jelez: B. J. ur hajnal csillag nevü kilenc koncból álló tétitő triplikájára irt három konc kvadruplika. (Páloci Horváth Ádám egyházmegyei gondnok, mint egyházi jogaink s vallásunk kitünő védője. Dömény József, Magy. Prot. Egyh. és Isk. Figyelmező. 1876.)

A vita most a körül forog, hogy melyik vallás az igazi. S midőn Horváth azt írja, hogy a kath. vallás szerint is lehet idvezülni: azt kérdi Boronkay, miért nem akar hát e szerint? Erre Horváth azt válaszolja, hogy benső hite szerint az övé jobb, nemes eleinek vérébe került a vallása, s megszólna maga az úr (az isten) érte, ha elvesztegetné; háládatlan is volna, ha elhagyná, mert e vallás őt családi kereszttől mentette meg: első szerencsétlen házasságát elbomolni, pro nullo deklarálatni engedte. Egyszer egy zsidó fiu a keresztyén hitre tért s előbb hozzá fordult tanácsért s mint-hogy az áttérő jobb szerette a katolikus egyházat a többinél, azon hit dogmáira tanítá meg. «Állítottam tehát magam helyett katonát, in persona insurgálni nem akarok.»

Bizonyára, kurátori tapasztalata adta meg az eszmét, a Kisdéd statisztika című műve írásához, melyet a népiskolák használtak is, s mint levelezése mutatja, egyháza iránti tartozását akarta leróni egy másik kéziratban maradt művével, tudniillik, a Mózes öt könyvéhez készített indekset, olyfelét, megjegyzése, szerint, mint az Index Erythraei Vergiliushoz. A reformáció történetét is összeállítá s felajánlotta gr. Teleki Lászlónak, de a grófnak a sűrű és hosszú idézetek miatt nem volt kedve kiadni. A Székelyen felállított és Gyönkre átvitt centralis iskola is az ő buzgóságát bizonyítja; «az én csemetém» írja egy helytt Kazincynak, midőn ez iskola látogatására indult. S Horváth el is járt a vizitációba pontosan, mert tél-tűz idején, vagy az év legszebb szakában, egyháza ügyeit pontosan megvizsgálta, benézett a falusi iskolákba, megekszaminálta a kis deákokat, az előljárókat feddette, vagy dicsérte, jogaikban feltétlenül védelmezte s munkája után megjelent az istenházában, egy-egy zsoldár szállott fel az énekelni mindig kész kurátor ajkáról s egy-egy könyörgés vallásos lelkéből. A szegényes falusi templomok s a köröttük csöndben elterülő cíntermek sokszor fogadták ez öreg lévitát, a mint nevezte írónk önmagát, s a róla keringő történetek mind bizonyos tisztelettel emlékeznek meg egyházi szerepléséről; a harsányi napon az özvegy lelkésznek oda borultak Horváth elé, így mondja az elbeszélés, s minden ajakról áldás kísérté elmenő útjában. És ezzel búcsut veszek a kurátori pálya rajzától; e pályát én oly egyszerűnek és oly meghatónak tartom, mint a mily egyszerű és megható a koronás költő legszebb zsoldára.

Horváthnak nyolc énekét vették be az énekes könyvbe, de néhol módosítottak rajtuk. E módosításnak pedig az volt az oka, hogy gyűlési határozat szerint csak karban szabad énekelni egyházi éneket, de a Horváth himnuszaiiban volt oly hely is, melyet szólóban kellett volna előadni. E vallásos ódák becsét, Révész Imre szerint, az adja meg, hogy a ref. egyház dogmáit a leghatározottabban s költői lendülettel fejzi ki. (Magy. Prot. Egyházi és Isk. figyelmező. 1876.)

Horváth még a harsányi gyűlés előtt közrebocsátott egy tervezetet, mely egy nagyon figyelemre méltó kérdésre vonatkoztk: a deficiens kassza dérdésére, az elaggott papok s özvegy papnék feleségelése érdekeben. A gyűlésen szintén szóba hozta az eszmét s az érdekelték közül csak egynek volt tagadó a válasza, a fentebb jelzett iratra pedig kettőé. Ekkor új iratot bocsátott ki, melynek célja a felállítandó intézményt vázolni, a kétségeket elenyésztetni. Horváth közpénztárt tervezett s ahhoz mindenik lelkész évenként egyezség levele (ekklézsia és pap között) egy huszadával járulna. Így például, a kinek 500 frt a jövedelme, 25 frtot adna.

De ez egy húszadot, a holin natura fizetnek, csak búzával, szénával, vagy tengerivel lehet megváltani; még pedig akár magával a terménnyel, akar azt pénzzé téve, a jövedelemből folyó egy húszaddal. A begyült összeg kámatozva növekednék.

E tervre a következő ellenvetésekkel állottak elé: van a lelkészek között nem egy nőtelen, vagy olyan, a ki elég jól birja magát, eltartja családját s gondoskodik arról holta utánra is; aztán, ha egy esaládtalan pap nyomorog is: az egymagára csak élél valahogy. Van olyan szegény lelkész, a ki csak megél, de teljesen el is költi jövedelmét; más meg a vizitációra, a mikor szednék be ezt az egy húszadot: nem tudja előteremteni a kívánt összeget. A Horváth terve szerint, a gazdag aránytalanul többet ad, mint a szegény lelkész s végül az is kérdés: mire fordítják a begyült összeget mostoha időben?

Garda Samu.

Különfélék.

== **Atyámfiai, férfiak!** Ha jól emlékszem, a 70-es években, Szászvároson, talán éppen papváltozás alkalmával, Dózsa Dénes tanár, a végből, hogy az ottani dús papfizetésnek bizonyos része fordítottassék egy tanári katedra javadalmazására, mozgalmat indított meg, melynek hullámai átverődtek a hirlapi térre is. Azonban, Ince János akkori pap nem engedett; oly mereven tartotta magát, hogy ezen tervről le kellett mondani. S akkor senkinek sem jutott eszébe, Dózsát k o m m u n i z m u s s a l vádolni; sőt a közvélemény az ő részén volt. Most, én újra szóba hoztam azt. Szóba hoztam, mert a mint nézegetém a «Névkönyv»-et, látám, hogy Szászvároson a lélekszám csak 747. és így egészen hiányzik a népességnek azon része, mely egy második papnak is dolgot adna. Szóba hoztam, mert fecsérlésnek tartom, két szál embert állítani oda, a hol egynek se jut több dolog az elégnél. Szóba hoztam, mert a tanári és papi katedrák a végcélban amugy is megegyeznek, a mennyiben mind a kettőnek ugyanegy rendeltetése van: a t a n í t á s, a v i l á g o s í t á s. A jó tanár egyszersmind pap is, s a jó pap egyszersmind tanár is. Szászvároson a második papi állomást tovább is fentartani annyi, mint jó fizetésért tétlenséggel kinozni egy munkára termett erőt. Hogy oda két pap nem szükséges, ezt bizonyítgatni, éppen olyan felesleges, mintha a fehér fal színéről hoszas indokolásokkal akarnám meggyőzni azt, a ki bizonyítgatás nélkül is tudja, mert látja, hogy fehér. Nézetet nyilvánítani, azt hiszem, mindenkinek szabad. S ha én is e meggondolásra méltó dolgot «E g y p a p» aláírással szóba hoztam: ugyan, mit ártottam és kit bántottam meg vele? *Gönci János.*

== **A Károlyi-emlékünnepepyre** való jelentkezés határideje szept. 1-éig meghoszabbittatik a célszerűbb utazhatás és ellátás szempontjából. Miskolc, 1890. aug. 20. *Kun Bertalan*, ev. ref. püspök, a rendező-bizottság egyh. elnöke.

== **Dull Lászlót, a szil.-szolnoki egyházmegye** és a zilahi kollegium egyik érdemes algondnokát, az a szakban alig kifejezhető veszteség érte, hogy nője, Gafton Zsófia, a napokban elhunyt. És a szivében mélyen megrendült férj megsiratta életének társát, nagy részvét mellett viszszaadta az anyaföldnek és aztán emlékére 1000 frtos alapítványt tett a zilahi kollegiumnál egy jól tanuló, szegény fiu ösztönzésére. Ime, a felemelő példa: hol keres a nemes sziv enyhületet; és hogy a csapás, a minket ért veszteség, hogyan válhatik dicsőségére isten országának, hasznára a humanizmusnak! A derék, vallásos szivű férfiu találjon enyhületet a jók nagyra becsülésében, őszinte részvételében.

== **Ez jobb dal a többinél!** Szívesen említjük meg, hogy az erdővidéki ifjuság folyó hó 28-án, zártkörű tánc-

vigalmat rendez N.-Baconban a Károlyi-émlék- és szobor-alap javára. Helyesen. A mi a társadalom kötelessége, igazítsa a társadalom; és e nemes munkában kiváló hely illeti meg az ifjúságot, melyben a jövőndő nemzedékek munkásait látjuk. És az az ifjúság, mely mulatságait nemes céllal hozza kapcsolatba, megérdemli, hogy iránta a legszebb reményekkel viseltesünk. A dolog élén R é v a y P á l, n.-baconi lelkész aa. áll, és az ő buzgósa és nemes becsvágya kezesség, hogy a legszebb siker fogja koronázni a szép törekvést.

= **Dr. Szeberényi Gusztáv**, a bányai evang. hitv. egyházkerület püspöke és csabai lelkész, folyó hó 19-én életének 74-ik évében meghalt. Ez esztendőben ez a harmadik püspök, kit a gondviselés elszólított az egyetemes luth. egyházból. Kicsoda merne isten titkainak magyarázatába fogni! Megrendült lélekkel, de a gondviselés akaratán való megnyugvással fogadják hivei és fogadjuk mi is emez új csapást, ajkainkon ama kérdéssel: kicsoda fogja betölteni az üresen maradt helyet, és vajjon betölti-e? Szeberényi mindenkor a jó adminisztrátor hireben állott, és e téren valóban halhatatlan érdemeket szerzett. Ha egyházi hivatásának teljesítésében nem is ekszponálta magát tulságosan a magyar állam-eszme érdekében; de elég bölcs, megfontolt diplomáciai érzékkel birt, hogy az ellenkező áramlat se teremjen méltán hibáztható, bünös hajtásokat és már ez is oly érdem, hogy részünkről kész szívvel tesszük le sirjára a kegyelet koszoruját. Nyugodjék csöndesen!

= **Egyházkerületi képviselő választás.** A szolnoki egyházmegyében a kémeri választókerület, lemondás folytán üresedésbe jövé, a választás f. hó 10-ére lett kitűzve és a beadott szavazatokat a folyó hó 15-én Sz.-Somlyón tartott egyházmegyei tanácsülésen bontották fel. A beadott hét egyház szavazatból hat Vince Ödön kémeri lelkész aara adatván, az erdélyi ev. ref. egyházkerületnek a kémeri választókerületből törvényesen megválasztott képviselőjévé jelentetett ki. Üdvözljük az új e. ker. képviselőt s hisszük, hogy a szélesebb munkakörben is egész embernek fogja magát bemutatni.

= **Az orsz. m. kir. statisztikai hivatal** szerkesztésében, mint tizedik évfolyam, fog megjelenni ez esztendőben is «Magyarország tiszti cím-, és névtára» című kézikönyv, melyre előfizetést hirdet 4 firtjával. A vallás-és közokt. miniszter felkérésére, Igazgató-Tanácsunk melegen ajánlja az érdeklődők figyelmébe a valóban szükséges és közhasznu vállalat támogatását. A munka szorgalommal van összeállítva, könnyen áttekinthető és bár nagyrészt az állami szervezet ismertetésével foglalkozik, de kitér egyébre is, még a magán-intézetekre is, mint a melyek a társadalmi életben jelentékeny tényezőkként foglalnak helyet. Megtalálhatók a hivatalok, a területi hatáskör, a székhely, az országnak községi beosztása, tudományos képesítések, stb. Szóval, egy nagy tükör, melyben minden meglátható. Ára egy kissé magas ugyan, de a testületek és intézetek, mint központi helyek megszerezhetik, és a köznek használatára bocsáthaják.

= **Értesítés.** A kolozsvári. b. városi ev. ref. leányiskolában az 1890—91. iskolai év szeptember 5-én veszi kezdetét. A beiratások szeptember 1-től 5-ig tartanak. Fűtés és beiratási díj 2 firt 50 kr tandíj havonként I. II. osztályban 50 kr. III. IV. osztályban 1 firt. V. VI. osztályban 2 firt. Az iskola b. farkas-utcában, díszes, palotaszerű épületben van elhelyezve, melyet egyházunk nemes áldozatkészséggel emeltetett a régi, kiseded épület helyébe. Az iskola egészen a kor kívánalmainak megfelelő s a magasabb igényeket is kielégítő berendezésű; tantermei magasak, szellősek és világosak s egészen újból vannak beburorozva, taneszközökkel ellátva; tágas, befásított udvara, díszes lépcsőháza és zárt folyosói alkalmas játszóhelyül szolgálnak szünetek alatt a gyermekeknek. A rendes tantárgyak közé föl van véve a németnyelv tanítása a III-ik osztálytól kezdve, a német társalgás pedig német társalgónő segítségével mellett az I-ös osztálytól kezdve.

Nem kötelezett tantárgy a francia nyelv és a zongora, melyekért külön mérsékelt díjat fizetnek a növendékek; ezen két tantárgy tanítására külön francia és zongora-tanítónő van alkalmazva. Vidéki növendékek bennlakásra is fölvetetnek. A bennlakó növendékek három bennlakó tanítónő felügyelete alatt állnak, kik közül egyik német. Kolozsvárt, 1890. augusztus. *Szász Domokos*, erd. ev. ref. püspök mint az iskola felügyelője. *Vadas Zsuzsanna*, igazgató tanítónő.

= **Gernyeszei elemi-népiskolánknál** az E. M. K. E. népkönyvtárral kapcsolatosan létesítendő «ifjúsági könyvtár» alapítására a következő szives adományok történtek: 1. Gálffi Sándorné 54 drb. könyv 30 firt értékben, 2. Csekme Ferenc 87 drb. könyv 15 firt értékben. 3. Elekes László 6 drb. könyv 2 firt értékben; 4. László Ferenc 11 drb. könyv 3 firt értékben. Korábban Deák Lajos tanfelügyelő ajándékozott volt 30 darabot. Gálffi Sándorné pedig fönnbbi adományán kívül, 18 darab ritka szép ásvány-darabbal egy iskolai ásványgyűjtemény alapját is megvetette. Fogadják a kegyes adakozók az iskola szék hálás köszönetét. *Csekme Ferenc*, elnök.

= **Hálás köszönet.** Folyó év aug. 3-án Pallos Albert tanár ur táncestélyt rendezett Sóakna-Zsábenyica nevű fürdőn, b. Bánffy Györgyné, özv. gr. Bethlen Margit Ónga védnöksége alatt, a görgény-sz.-imrei ref. egyház temploma belsőjének teljes újra alakítására. Ezen kitűnően szervezett táncestély tiszta bevétele 246 fr 24 kr, melybe felül fizettek: özv. b. Bánffy Györgyné, gr. Bethlen Margit Ónga 100 firtot, továbbá, Korponay Sámuelné 5 firt, Rittersburg Józsefné 8 firt, Szabady Viktoria urnő Pestről 5 firt; Wagner Gusztáv főerdész 3 firt; Pellion Lajos erdész 2 firt, Gr. Mirbach Hugó 2 fr 10 kr. Wagner Lipót 2 fr; Téglás Pál 3 firt nt. Ujlaki Péter g. k. esperes 2 fr; Herbeth Károly körorvos 3 fr; Kovács Ferenc gazdatiszt 3 fr; Csekme Ferenc ref. lelkész 1 fr; Benke Mór ref. tanító 20 kr Ferenci Teréz kisasszony 1 firt; Grün Izsákné urnő 1 firt; Jeremiás Sámuel kereskedő 1 fr; Erdélyi Béla 1 fr; László Miklós ur 3 fr; Lakatos Sámuel tanár M. Vásárhelyről 1 fr; Pausinger Vilmos 2 fr; N. N. 20 kr Éltető Albert algondnok 3 fr; Kaizer Sándor 3 firt, Tirnován körjegyző 1 firt, Körösi Albert főszolgabíró 2 fr; nt. Lénárt József esperes 1 fr; Borzovay aljárásbíró 1 fr; Péch Dezső főerdész 1 firt, összesen 161 fr 50 kr. A nemes keblű pártfogóknak, a rendező tanár urnak, az egyház nevében, őszinte hálás köszönetét nyilvánítja, Görgény-sz. Imre, augusz. 4, 1890, *Székely Ferenc*, ref. lelkész.

Hivatalos rész.

2046—1890

KÖRLEVÉL.

Mindenik ref. kollegium m. és tt. Elöljáróságának.

A közoktatásügyi m. kir. miniszter úr f. é. augusztus hó 10-én, 35354. sz. a. kelt leiratban tudatja, hogy a kolozsvári ref. főgimnaziumnál f. évi szeptember hó 8-án megtartandó javító érettségi vizsgálatokhoz az 1883 évi XXX. t.-c. 23. §-ából kifolyólag dr. Hegedüs István egyetemi tanárt küldötte ki kormányképviseelőül. A miről a m. és tt. Elöljáróság tudomásvétel, s további intézkedés végett értesítettik.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató Tanácsától, Kolozsvárt, 1890. augusztus hó 23-án.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász Gerő.**